

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

RØDE FANE

FOR EI RIKTIG LINJE I KVINNEKAMPEN

Nr. 2 1974. 3 Årg. Pris kr. 8.

UTGITT AV ARBEIDERNES KOMMUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

LIGT AV ARBEIDERENS KOMMUNISTIPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

RØDE FANE

№ 2 1974 3. ÅRG. PRIS KR. 5,-
TIDSSKRIFT FOR
KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen.

Adresse: Røde Fane, Forlaget Oktober A/S,

Postboks 2066, Grunerløkka, Oslo 5.

Postgiro: 2 20 84 78.

Abonnement 30 kr. for året (6nr.).

Løssalg kr. 8,-

FRONTEN MOT SUPERMAKTENE

Tredje artikkel i artikkelserien om fronten mot supermaktene må stå over til neste nummer. Første og annen artikkel stod i nr. 5/73 og 1/74. Den første artikkelen drøftet de viktigste motsigelsene i verden i dag, den andre viste hvordan verdens undertrykte folk og nasjoner bygger opp enheten seg imellom. Den siste kommer altså i nr. 3/74, og tar opp situasjonen i fiendens rekker: Hvem er sterkest av USA og Sovjet? Hvordan utvikler forholdet mellom dem seg.

INNHold

For ei riktig linje i kvinnekampen

- Reis kampen blant arbeiderkvinnene s. 1.
Retten til arbeid — kvinnenes fremste krav s. 6.
Fram for en klasseanalyse av de norske kvinnene s. 12
Gjør bruk av kvinnebevegelsens historiske erfaringer s. 24.

Dokument

- Johanna Schwarz: Prolog s. 37.
Kvinnefrontens politiske plattform s. 39.

Norge og olja

- Oljeeventyr for imperialismen . . . s. 41.

Lønnsoppgjøret 1974

- Våre krav — fiendens taktikk . . . s. 44.

Internasjonalt

- Bresjnev opnar dørene for amerikansk monopolkapital s. 53.

»Venstre»-opportunisten

- »Venstre»-opportunisten i Norge(3) s. 61.
Studieopplegg s. 68.

Debatt

- Kva slags forsvar duger for folket? s. 70.

Bøker og tidsskrifter

- Arbeidernes leksikon s. 76.

For ei riktig linje i kvinnekampen

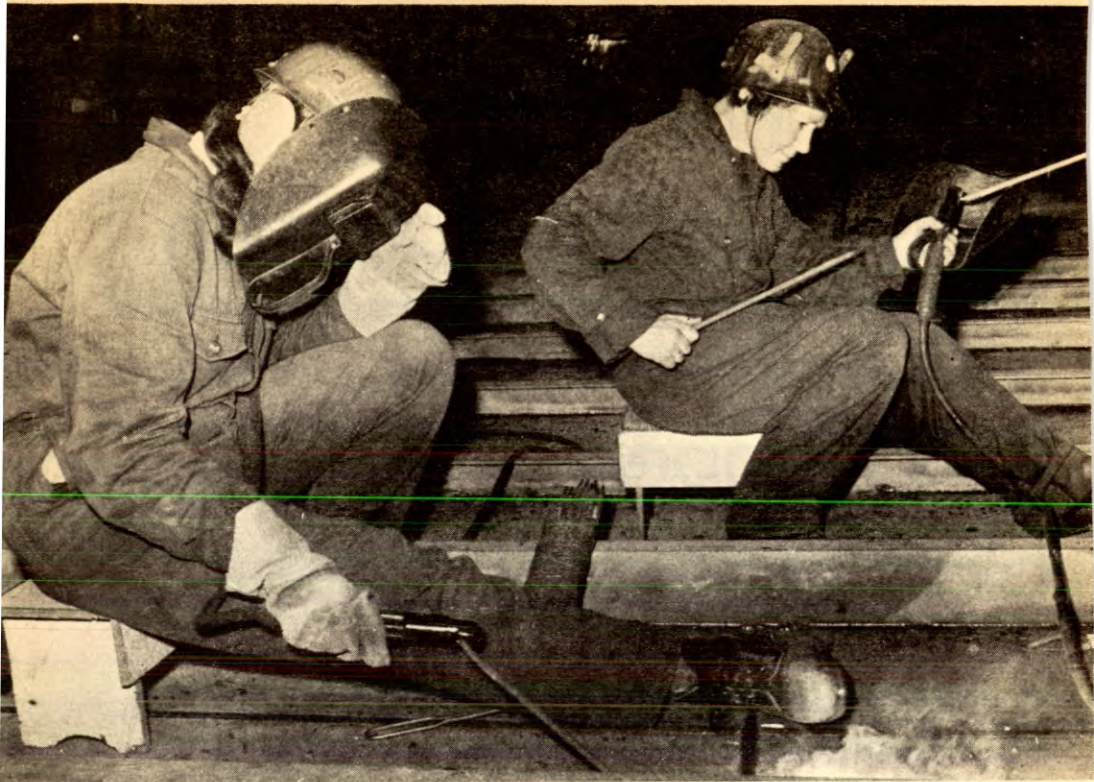
Reis kampen blant arbeiderkvinnene

Kvinnene i Norge treng sjølvstendige masseorganisasjonar for sine interesser og krav. Det trengst ein debatt om vegar og mål for å nå fram til dette. Vi må vite kva som er kvinnene sine fremste krav – og kva for kvinner som må vere grunnstammen i organisasjonane.

Etter det andre landsmøtet i Kvinnefronten har det blussa opp ein diskusjon i ein del blad om kva som må til for at ein organisasjon for kvinnene sine interesser skal kunne reknast som progressiv. Diskusjonen er først og fremst sett i gong av dei som kom i mindretal på landsmøtet. Dei er usamde i at det strekk til med ei plattform som peikar ut dei viktigaste områda der kvinnene er undertrykte, det som samlar det store fleirtalet av norske kvinner, og peikar på kampoppgåvene ut frå det. Dei meiner ei slik kvinnerørsla må

erklære seg som ein kamporganisasjon mot det kapitalistiske samfunnet og kalle seg sosialistisk, om den skal kunne skilje seg frå den borgarlege kvinnerørsla og peike på den rette vegen å gå i kvinnefrigjeringa. Elles vil den spreie illusjonar om det kapitalistiske samfunnet og forfalle til perspektivlaus reformisme. Når dette synet ikkje vann fram på landsmøtet, har dei tilmed funne det for godt å hevde at fronten har vorte anti-sosialistisk – og anti-feministisk.

Kva slag plattform Kvinnefronten har

På en del store skipsverft jobber det kvinnelige sveisere. Dette er fra Bergens Mekaniske Verksted.

vedteke, kan de lese ute i dette bladet. Vi har prenta plattformen som dokument, saman med den prologen Johanna Schwarz skreiv og las opp for landsmøtet. Plattformen vart vedteken med 156 mot 12 stemmer av møtet. Vi må vel tru at delegatane var representative for dei 4 000 medlemmene i fronten. Vedtaket tyder dermed på at plattformen vart sett på som ei dekkande oppsummering av dei røynslede medlemmene har gjort seg den tida organisasjonen har vore til.

Det trengst ein diskusjon om vegar og mål!

Kvinnefronten er ein ung organisasjon og den treng sikkert meir røynsler før den har treft det rette på alle område og utvikla ein politikk og ein praksis som gjer den i stand til å bli ein verkeleg masseorganisasjon.

Likevel må det vere lov å seie at dei resultatane som er nådd er betydelige. Utviklinga i organisasjonen har hatt svært

mykje å seie for heile kvinnerørsla i Norge. Så vidt vi kan sjå, har den ny-feministiske rørsla lagt av seg dei mest anarkistiske slagorda sine mot manns-samfunnet», og byrja å bli meir opptekne av kvinnene sine rettar og interessar andsynes samfunnet som heilskap. Eldre organisasjonar som dei demokratiske kvinnelaga har fått mod på seg til å styrke aktiviteten sin.

Desse organisasjonane og den borgarlege kvinnesaksforeninga har slått kreftene sine saman om aksjonar og demonstrasjonar. Eit resultat av dette er at 8. mars, som for berre eit par år sidan for så godt som alle berre var ein dato som andre datoar, no er blitt ein kampdag for kvinnene som vert følgd opp i presse, radio og fjernsyn og som alleide samlar meir folk i demonstrasjonar enn det DNA greier å samle i sine tog når dei skal feire klassesamarbeidet 1. mai.

Både Kvinnefronten og dei andre kvinneorganisasjona er derfor tente med at det kjem i gang ein diskusjon som mange kan bli kjende med om vegar og mål for kvinnerørsla. Nå står det ikkje i vår makt å setje vilkår for ein slik diskusjon, sjølv om det kunne vere freistande å seie at resultatata av den ville bli mest til bate for kvinnerørsla om den vart førd ut frå dei kommunistiske prinsippa om einskap – kritikk – einskap. Best hadde det vore om den fekk former som strekar under det ein er samde om og ikkje sår tvil om den gode meininga til korkje fleirtal eller mindretal.

Dei ville åtaka som ein del av kritikanerane har retta mot AKP(m-l) etter landsmøtet i Kvinnefrontet, har i alle høve ikkje noko med sakleg debatt å gjere. Open anti-kommunisme av dette slaget tener korkje Kvinnefronten eller den allmenne kvinnerørsla. Det styrkjer heller ikkje politikken til dei som kjem med slike åtak. Ein fremjer ikkje si eiga sak ved å mistenkleggjere motstandaren.

Det er sikkert dei som er usamde i den politikken Kvinnefronten legg fram i plattformata si. Vi skal ikkje seie for visst

kva dette gjeld. Kan hende kan nokon meine at den tek opp saker som ikkje beint fram rører ved kvinnene si stilling som kjønn, eller at mannen sitt ansvar for kvinneundertrykkinga og dei føremonene han måtte hauste av den, blir for mykje tona ned? Er det slikt som ligg i skuldninga om anti-feminisme?

I så fall trengst det utan tvil ein diskusjon om kva feminisme er. Det finst dei som freistar å smi i hop marxistisk-feministiske strategier for kvinnekampen. Dei vil ta »det beste» frå tradisjonell marxisme og smi det saman med »det beste» frå den feministiske verds-åskodinga. Dette er ei vonlaus oppgåve. Det let seg ikkje gjere å få antagonistiske motseiingar til å gå saman til eitt. Den proletære linja for kvinnekamp står i motsetnad til ei borgarleg linje som feminismen. Den er i strid med marxismen å hevde at overbyggnaden, ideologien, er like grunnleggjande som basis, at kamp for haldningsendringar har same forrang som kampen mot monopol-kapitalen.

Men til no har det kunna sjå ut som om kritikanerane har vore samde i mest alt, unnateke dette at fronten ikkje erklærer seg for sosialistisk. Når dei gjer så mykje ståk om dette siste, men legg så lite vekt på å få fram det det er semje om, då er ein freista til å mistenkje dei for å vere i simplare ærend. Dei må skulde seg sjølve om nokon vil tru dei er ute og veiftar med »raude» flagg mot raude flagg av omsyn til sine egne parti. Det ville ikkje vere så underleg om partia i SV kunne trenge eit raudt forheng framfor seg, no når dei så openlyst er på skli til høgre for å kome på talefot med høgresosialdemokratiet til Bratteli, Steen og Aspengren, desse som Rolf Dahl i SV sitt faglege utval har vore ublyg nok til å kalle den eine av »hoved-gruppene i arbeiderbevegelsen».

Kva meiner AKP(m-l)?

Det er kjent nok at AKP(m-l) arbeider for ein sosialistisk revolusjon og ser på seg sjølve som eit redskap i kampen for

proletariatet sitt diktatur. Da vi tok opp kvinnespørsmålet i Røde Fane sist gong – i nr. 2/1972 – slo vi og fast at det berre er sosialismen som kan frigjere kvinna og gjere slutt på produksjonstilhøva som held fleirtalet av kvinnene utanfor samfunnsmessig arbeid og gjer dei sosialt og økonomisk bundne til mannen. Vi slo og fast at vi ser på kvinna som ei sjølvstendig kraft for revolusjonen og at ingen revolusjon kan vinne fram utan at kvinnene i det arbeidande folket er mobilisert. Dette synet finn ein og i AKP(m-l)s program frå 1. landsmøte, som er tilgjengeleg for alle.

Det skulle og vere kjent at det ikkje er noko prinsippspørsmål for oss om kvinnene sine masseorganisasjonar stiller seg på sosialismens grunn eller ikkje. Etter vårt syn er dette noko som må avgjerast ut frå situasjonen – og av kvinnene sjølve. Vi ser stoda i kvinnerørsla i Norge slik at det ikkje vil hjelpe henne framover om det byggast opp ein organisasjon for dei sosialistiske kvinnene særskilt. Situasjonen i dag er den at dei norske kvinnene står utan ein organisasjon som organiserer verkeleg store massar av kvinner, tek opp deira interesser under kapitalismen og kjemper for dei.

Kvinnefronten – og dei andre organisasjonane – har enno svært få kvinner med. Det er ein veldig kappoppgåve å vinne fram med sjølve den tanken at kvinnene som gruppe treng sin organisasjon. Det krev mykje arbeid å fostre fram ideen om at det trengst organisert kamp frå det arbeidande folket sine kvinner for å få sine rettar igjennom og at det nyttar å slåst.

Skal Kvinnefronten og dei andre organisasjonane vinne fram med dette, da trengst det først og fremst at dei står fram som talerør for kvinnemassane sine krav og interesser, og som organisasjonar der jamne kvinner sjølve kan ha eit ord med i laget. Dersom ein når fram med dette, vil dette føre til stor framgang for kvinnene. Først da kan dei bli ei kraft som monopolkapitalen og staten må ta omsyn til. Ei

erklæring for sosialisme hjelper lite til å løyse dei oppgåvene dette stiller oss framfor.

»Sosialisme» – garanterer ingenting

Ei parole som »Kvinnenes frigjøring – arbeiderbevegelsens sak», som nokre vil fremje, går det kan hende an å tolke i mange leiar. Men den tener i alle høve ikkje målet med å fremje ideen om at kvinnefrigjering først og fremst er dei store kvinnemassane si sak. Og vi ser den som svært så ubrukbar, så lenge stoda er slik at nokon kunne tru det var klassforrædrane og monopolkapitalens eigne politikarar i arbeidarane sine organisasjonar som kan hjelpe kvinnene fram til frigjering.

Det er liten grunn til å nære noko redsle for at ein slik organisasjon vil kunne bli kuppet frå høgre fordi om den ikkje set sosialistmerket på seg. Dei som er fiendar av kvinnene sin kamp for frigjering, dei vil døme rørsle etter dei krava og den kampen som fremjast – i alle fall.

Sosialistmerket vil heller ikkje gjere nokon garanti for at rørsle vel den rette vegen i denne kampen. Det finst menn og kvinner som kallar seg for sosialistar som meiner at kvinnene ikkje vinn på å føre fram sine eigne krav eller organiserer seg særskilt, av di dette er å akseptere kvinneundertrykkinga. Det finst dei som meiner at kvinnene sin kamp for eit nytt, sosialistisk samfunn er ein annan enn den arbeidarklassen står for – og at kvinnekampen må ha front også med den. Det er dei som kallar seg sosialistar som meiner at kvinnene sitt arbeid med oppseding av borna og arbeid i heimen er det mest verdfulle som finst for dei, og vender seg mot kvinnenes kamp for rett til arbeid. Der er kort sagt slik at sosialistar, kvinner som menn, også treng å sjå røymsler frå kvinnekamp og kvinneorganisering for å få avklare sitt syn på vegen til kvinnefrigjering.

Ein bør også merke seg at mellom dei som går til åtak på Kvinnefronten frå »venstre» og krev å få »dei sosialistiske

perspektiva» med, finst og dei same som ivrar mest for å dra Kvinnefronten til høgre ved å få fronten til å leggje ein feministisk politikk til grunn.

**Interessene til arbeiderklassen
sine kvinner — grunnlaget for
kvinnefrigjeringsa.**

Den oppgåva Kvinnefronten har teke på seg, er å organisere kvinnene på grunnlag av deira objektive interesser, forme ut ein politikk som samsvarar med krava til det store fleirtalet av kvinnene, og arbeide for ein skap mellom kvinnene og kvinnene sine organisasjonar så langt dette er mogeleg på dette grunnlaget.

Korleis dette skal gjerast, og kva for problem som må løysast på vegen, det er det ingen som kan gje noko fullgodt svar på i dag. Vi kommunistar vil delta aktivt i dette arbeidet, stø det med dei kreftene vi har og kjempe for stønad til det frå andre grupper og parti.

I dette nummeret av Røde Fane legg vi fram tre artiklar som summerar opp røynsler AKP(m-l) har gjort seg i kvinnearbeidet dei siste par åra. Vi legg fram synet vårt på kva som er rota til kvinneundertrykkinga i dag, korleis klasse- motsetnadene kjem fram mellom

kvinnene, og kva som er viktig å merke seg i historia til den norske kvinnerørsla, særleg kampen mellom den feministiske og den proletære linja. Vi trur desse røynslene er overmåte viktige når det gjeld dei nye kvinneorganisasjonane si evne til å gjere problemene og interessene til arbeidarkvinnene og kvinnene i andre lag av det arbeidande folket til grunnlaget for frigjeringskampen, og å fri kvinne- kampen for borgerleg ideologi og politikk.

— Det skal ikkje gå to år til vi tar opp kvinnespørsmål i bladet på ny denne gongen. Det er viktige emne som ikkje er tekne opp her, som vi kjem attende til i nummera frametter. Vi har under arbeid artiklar om kvinna sin stilling i familien og kampen mot vanvørnad av kvinnene frå arbeidarklassen sine menn. Vi kjem seinare til å ta opp kva perspektiv «oljealderen» kjem til å gje for kvinne- kampen, og vil og fremje ein debatt om husmora sin stilling. Det kjem meir stoff om feminismen. Og — ikkje minst — vi oppmodar de som les dette nummeret til å la oss få høyre meininga dykkar om dei synspunkta vi legg fram denne gongen.

Redaksjonen

Retten til arbeid- kvinnenes fremste krav

Kvinneundertrykkinga har som all annen undertrykking en materiell basis. Det er på grunnlag av analysen av dette vi må komme fram til hva som er kvinnenes fremste krav i imperialismens og monopolkapitalens epoke.

Denne artikkelen er et utkast til en analyse av hvordan og hvorfor kvinnene er særegent undertrykt i dagens Norge – et Norge i monopolkapitalismens og imperialismens epoke. Analysen gjøres for hovedgruppen: det arbeidende folkets kvinner.

Hvorfor gjøre en slik analyse? Av to grunner:

- 1) Svaret vi får peker ut den strategiske veien – hvem som i dag setter i verk og opprettholder undertrykkelsen og som vi derfor må bekjempe.
- 2) Derfor vi trenger en rettesnor for kampen i dag – hva er viktigst å slåss for, hva er mindre viktig?

Artikkelen er også ment som et debattinnlegg på »venstresida» om kvinneundertrykkinga. De ulike partiene og gruppene har i dag en mangelfull og til dels ulik analyse av hovedformene for undertrykking. For å komme videre, må vi gjennom åpen debatt klarlegge hva vi er enige i, og hva som skiller.

Påstandene som behandles er som følger: a) I hele privateiendommens periode er kvinneundertrykkinga knyttet til privateiendommen, og hovedformen for undertrykking vil endres når produksjonsforholdene endres.

b) I dag er hovedformen at kvinnene materielt og ideologisk holdes som en stabil ikke-yrkesaktiv gruppe, fordi monopolkapitalen aldri kan skaffe arbeidsplasser til alle, bare innafor områder der det til enhver tid kan høstes maksimalt profitt.

c) Det viktigste ideologiske våpenet er opprettholding av myten om kvinnen som familiens kjerne og »den gode mor».

Vi mener hovedlinja i denne analysa er holdbar, men merk dere at dette er et utkast som er grovt i formen og kantete i konklusjonene. Med andre ord: det er et debattinnlegg som tåler harde reaksjoner og som ønsker utdyping og konkretisering.

1. HVA VAR KVINNENES »VERDENS-HISTORISKE NEDERLAG»?

»En av de største vitenskapelige slutninger i marxismen er den som sier at undertrykkelsen av kvinnen er knyttet sammen med oppkomsten av den private eiendomsretten.»

Enver Hoxha.

I boka »Familien, privateiendommen og statens opprinnelse» påviser Engels i meget korte trekk følgende: I de primitive urkommunistiske samfunn, var produksjonsmidlene felles eie. Menneskene livnærte seg med frukt og nøtter, og seinere med jakt og fiske. I ursamfunnet var det ingen utsugning, heller ingen klasser eller stat. Kvinnenes hyppige fødsler, førte til at det oppsto en arbeidsdeling mellom mann og kvinne: mennene jaget etter vilt, kvinnene samlet inn de øvrige livsmidler. Denne arbeidsdelingen la ikke grunnlag for undertrykking: begge kjønn bidro til å livnære samfunnet på likeverdig vis, og kvinnen var likestilt med mannen. Produksjonsforholda endret seg, jordbruket ble utviklet. Kvinnene fikk større økonomisk betydning enn mennene, ettersom utviklinga av jordbruket skjedde i hennes regi. Den tradisjonelle sysselsettinga til mannen, jakten, avtok i verdi.

Men så kommer det Engels kaller »kvinnekjønnets verdenshistoriske nederlag». Produksjonsutviklingas neste gjennombrudd kom med utviklinga av husdyrhold. Dette var mannens område innafor arbeidsdelinga. Husdyrhold var en produksjonsmåte som ga mer stabilt livsgrunnlag enn jordbruket og som i tillegg ga mulighet for en større overproduksjon. Dette overskuddet ga grunnlag for oppsamling av privat rikdom på mannens hender. Dette ga behov for å sikre privat arverett til eiendommen, dvs. å sikre eiendommen for mannens etterkommere. I denne tida eksisterte allerede paretskapet som en del av kvinnens fortjeneste, men den nye produksjonsmåten med mannens rett til eiendom førte til den

monogame ekteskapsform. Med *monogamiet* forsvant kvinnenes økonomiske innflytelse. Hun ble økonomisk rettsløs og seksuelt undertrykt.

Oppsummeringsvis: oppkomsten av privateiendom fører til undertrykking av kvinnene. Hovedformen i den periode som her er beskrevet er kvinnenes rettsløse stilling i familien, den »patriarkalske» familien der mannen som eiendomsbesitter er den direkte undertrykker. Og så lenge privateiendommen i hovedsak er på den enkelte familier hender, vil dette være hovedformen for kvinnenes undertrykkelse.

Hvorfor gjenta dette så mange ganger? Fordi Engels' konklusjon for den tidlige privateiendommens periode er blitt fordreiet til å skulle være allmenngyldig for alle former for privateiendom, dvs. at kvinnens undertrykte stilling i familien alltid er hovedformen for hennes undertrykkelse.

Når vi i dag har et samfunn der flertallet av familiene er eiendomsløse – er det da i familien at kjerna for undertrykkinga ligger, eller må vi lete andre steder?

2. HVA OBSERVERER VI I DAG?

Formelt og legalt har kvinner de samme rettigheter som menn i vårt samfunn. Men ser vi på kvinnens stilling i forhold til arbeidsmarkedet i vårt århundre, observerer vi følgende: Når konjunktorene blomstrer og det investeres i mange nye arbeidsplasser, er kvinnens yrkesdeltakelse høy. Når arbeidsmarkedet strammes, forsvinner kvinnene. Nivået for yrkesdeltakelsen er ustabil – og kvinners arbeid er alltid betraktet som hennes bi-yrke. Dette forsvarer dårlige lønner, manglende sikkerhet i arbeidet og manglende hjelpetiltak i forhold til unge. Det er denne observasjonen som har fått alle venstre-grupperinger til å slå fast at kvinnene er kapitalens reserverarbeidskraft.

Samtidig kan vi observere et annet interessant faktum: *Uansett hvor blomstrende arbeidsmarkedet er, er det*

bare en del av kvinnene som kommer i arbeid, dvs. at bare en del av kvinnene er reservearbeidere, mens det store flertall av kvinner er en stabil ikke-arbeidende gruppe under monopolkapitalismen.

Men å observere disse to kjennetegnene er ikke det samme som å finne svaret på *hvorfor* kvinnene utgjør en reservearbeidende og ikke-arbeidende gruppe – vi må et trinn djupere.

3. BRYR KAPITALEN SEG OM VÅRE FAMILIER?

Ett forsøk på å forklare hvorfor kvinnene holdes utenfor arbeidet, finner vi i 8-gruppas forslag til plattform på Kvinnefrontens annet landsmøte, slik som det er trykket i forberedelsespapirene:

»Kvinnens historie er en historie om utbytting og undertrykking. For sam-

Kvinnearbeid og barnarbeid har skaffet den norske kapitalen store profitter. Dette er tekstilarbeidersker fra 1892. Når kapitalen i dag ser

seg tjent med kvinnen som arbeidskraftreserve er det neppe ut fra behovet om at familier skal være et »hvilsted for arbeidskrafta».

funnet og for mennene har det vært praktisk at de som føder deres barn også påtar seg ansvaret for dem. I dag er det mulig å få rettet den kjønnsmessige arbeidsdelingen. Men holdninger som går ut på at det er selvfølgelig og naturlig for kvinnen at hun fortsatt skal ha ansvaret for barn og familie blir brukt til å rettferdiggjøre kvinneundertrykkinga. Disse holdningene er en forutsetning for at man kan opprettholde kvinneundertrykkinga i arbeidslivet. Kvinnens stilling er på mange måter bestemt av næringslivets behov for billig arbeidskraft og en arbeidskraftreserve. Vi skyves inn og ut av arbeidslivet i takt med gode og dårlige tider. *Produksjonslivet i samfunnet vårt er så psykisk og fysisk anstrengende at det kreves at familien må bli et sted for avreagering og rekreasjon. Slik kan næringslivet fortsette å høste fruktene av begges arbeid.*» (Vår utheving)

Det som står her, er at kapitalen tjener mest på å suge ut den mannlige arbeider til det ytterste, og at kvinnes oppgave derfor blir å få ham på beina igjen neste dag.

Men dette er en analyse som reiser mange spørsmål:

- hvorfor har kapitalen endret linje fra den tidlig-kapitalistiske fasen der menn, kvinner og barn alle ble trukket ut i arbeid uten tanke på rekreasjon eller hvile?
- hvorfor tjener ikke kapitalen mer på også å utbytte kvinnene i arbeid som skaper merverdi og dermed profitt?
- hva har skapt behovet for en stabil ikke-yrkesaktiv gruppe?

4. KAPITALEN STREVER ETTER MAKSIMAL PROFITT

Spørsmålene kan ikke besvares uten å se hva som er kapitalismens kjerne: streving etter maksimal profitt. Det betyr at kapitalismens utvikling andri kommer til å føre til arbeidsplasser for alle. Kapitalen investeres ikke utfra å skape mange stabile arbeidsplasser – men utfra at det på enkelte områder er mer profitt å hente

enn på andre. De arbeidsintensive næringene er utsatt i dag – rasjonalisering foregår i stor skala – arbeidsplasser legges ned der profitten er liten (se tekstil og bekledning) og oppstår der profitten er stor (se på oljeinvesteringene), m.a.o. strukturrasjonalisering.

Gjennom kapitalens monopolisering er det oppstått et behov for å holde arbeidere utenfor produksjonen. Monopolkapitalen i Norge i dag har behov for en stabil gruppe *ikke-arbeidende* som bare delvis mobiliseres dersom det oppstår arbeidsområder som ikke kan dekkes gjennom den «vanlige» arbeidermasse.

Og hvem er denne stabile gruppa? Jo, kvinnene. Tradisjon, type arbeid og ideologi gjorde det lett å endre den situasjonen de tidlige marxistene beskrev under frihandelskapitalismen – nemlig at flere og flere kvinner kom i stabilt arbeid. Kapitalen høster mer profitt ved bare å ha arbeidsplasser der den maksimale profitt er å hente, enn ved å ha «hele folket i arbeid».

5. KVINNENE ER DOBBELT UNDERTRYKT.

Dermed undertrykker monopolkapitalen det arbeidende folkets kvinner i dobbel forstand. *De er undertrykt som medlemmer av sin klasse, og i tillegg utnyttes de spesielt som kvinner: de får ikke arbeid og det arbeid som gis er underbetalt og usikkert.*

Dette er basis for kvinnes særegne undertrykking, og det følges av en overbygning – en ideologi – om kvinnen som hjemmets sentrum og mindreverdige i forhold til arbeidsmarkedet.

En kan også se den dobbelte undertrykking av kvinnene beskrevet på en annen måte:

»Kvinnenes undertrykkelse er en dobbelt undertrykkelse: De lider under et samfunnssystem og en produksjonsform som er innrettet på profitt for de få, ved undertrykkelsen av de mange. Men kvinnene har også vært underkastet mennenes dominans og makt på de fleste

Hanne Haavind, Jorun Berg Slagnes,
Ragnhild Grennes, Siri Norve,
Elisabeth Backe-Hansen,
Elisabeth Helsing,
Marianne Mohr,
Live Fyrand Lundstøl

myten om den gode mor

Myten om den gode mor er det viktigste ideologiske forsvaret for å holde kvinnen nede. Denne Paxboka avslører noen av disse mytene.

områder. (Vår uthevning)» (Fra SFs arbeidsplan for kvinnepolitikk. Vedtatt på SFs 8. landsmøte 2–4 mars 1973).

»I tillegg til denne undertrykkinga (kapitalens undertrykking av arbeiderklassen. vår anmerkning) blir kvinnene undertrykt p.g.a. den mannsdominerte,

autoritære strukturen i samfunnet (patriarkatet).» (Fra et forslag til plattform på Kvinnefrontens annet landsmøte, laget av medlemmer av Claragrappa i Bergen.)

Til denne forklaringsmåten er det to ting å si: – *det er farlig å operere med begrepet »patriarkat» eller »mennene» som utøveren av den særegne undertrykkelsen av kvinnene, fordi begrepet ikke skiller mellom kapitalens særegne undertrykking av kvinnene og arbeiderklassens menns undertrykking av sin egen klasses kvinner.* – *bruken av ordene kan føre til at kampen føres med like stor kraft mot mannen som mot kapitalen – og dermed ikke prioriterer kreftene mot den i egentligste forstand hovedfienden.*

Det betyr at det er nødvendig å diskutere bruken av begrepet »dobbelt undertrykking», også for å prioritere og gi retning på kampen – i samfunnet og i familien.

6. MYTEN OM DEN GODE MOR.

Kapitalens viktigste ideologiske våpen har vært myten om kvinnen som hjemmets sentrum: kvinnens plass er hos barna og støvkluten. Myten har hatt en fryktelig gjennomslagskraft og tvunget kvinner i passivitet i forhold til å stille krav til arbeidslivet.

Myten stammer fra den tid familien var en produksjonseenhet, men har ingen dekning i dagens by-Norges familie. Det eneste som eksisterer av reelt arbeid utover den »personlige hygiene» (vask og stell av leilighet og klær, matlaging) er stell og pass av barn. Dermed virker myten til å dekke over at barna er samfunnets ressurs og derfor samfunnets ansvar – et felles produkt og derfor felles oppgave i familien.

Hva blir da arbeiderklassens menns rolle? Jo, de slipper i dag utfra den kunstige arbeidsdelingen vekk fra å delta i stellet av seg sjøl og sine omgivelser – og det gir privilegier som få er villig til å gi slipp på. *Situasjonen er skapt gjennom*

kapitalens undertrykking av kvinnen, og kampen mot mannens privilegier må settes i sammenheng med de felles interesser: arbeid for begge, skikkelig lønn og arbeidstid, fellesskap med barna.

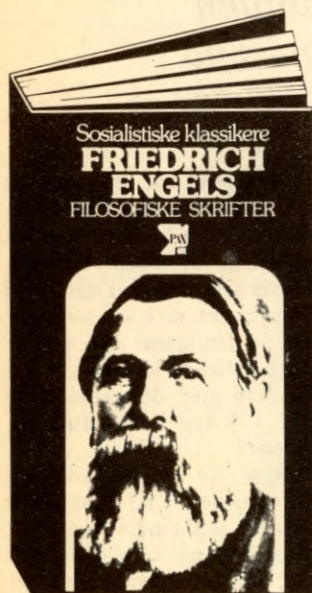
7. HVA ER VEIEN TIL FRIGJØRING?

Veien går gjennom kvinnens fulle deltakelse i arbeids- og samfunnsliv, der våre eneste særtrekk tilgodeses – barnefødsler og menstruasjon. Vi kan aldri oppnå frigjøring, heller ikke i forhold til klassens menn, uten at dette oppfylles. Og derfor

trenger kvinnene sosialismen i *dobbel* forstand: et samfunn der undertrykkinga av klassen er opphevet og et samfunn med likeverd i samfunnsmessig produksjon, et samfunn hvor den materielle basis for kvinneundertrykking er opphevet og der det er mulig å bekjempe den reaksjonære overbygginga gjennom moysommelig kamp, med samfunnet på kvinnenes side – og kvinnene i spissen.

K.S.

Nye Paxbøker:

Kr. 30,-

Kr. 25,-

Kr. 20,-

Fram for en klasseanalyse av de norske kvinnene

*Ei klasseanalyse må gje svar på spørsmålet:
»Kven er våre vener, og kven er våre fiendar»
(Mao). Dette spørsmålet må og stillast
for kvinnene. Dersom vi ikkje greier å
finne dei rette svara på det, vil kampen
for frigjeringa av kvinnene berre nå små
resultat.*

Skal vi kunne gi kvinnebevegelsen en riktig retning, øke og forsterke den, da trenger vi nøyaktig kunnskap om vår egen og våre medsøstres situasjon. Noen vil kanskje mene at det som forener alle kvinner – kjønnsundertrykkinga – er viktigere enn det som skiller – klasse-tilhørigheten. Det er ikke i pakt med virkeligheten. Kvinnene som helhet utgjør så langt fra noen ensartet gruppe. Deres levevilkår og tankegang er ulik fra klasse til klasse. Innafor hver klasse tar også den særegne kvinneundertrykkinga forskjellig form og har forskjellig innhold. En kvinnelig lege og en kvinnelig industriarbeider lever og tenker temmelig forskjellig, sjøl om de begge skulle være aktivt med i f. eks. Kvinnefronten. De

forskjellige problemene de har krever ulike løsninger. Felles for dem er at de begge har interesse av å kjempe mot all kvinneundertrykking, hvordan de enn møter den, av å stå sammen mot dem som har makta i samfunnet vårt – monopolkapitalen. Men de kvinnene som sjøl er knyttet til den herskende klassen, er det mulig å forene dem med det arbeidende folkets kvinner i kampen for full frigjøring av kvinnene?

Bare en analyse av de økonomiske forholdene til kvinnene fra de forskjellige klassene, av deres tenkemåte og oppfatninger, kan gi svar på slike spørsmål. Den kan bringe klarhet i hvilke kvinner det er mulig å forene i kampen for frigjøring og sosialisme, hvilke krav som

er viktigst for de forskjellige kvinnene, og – særlig viktig – hvor, i hvilken klasse, en finner de kvinnene som må være den viktigste drivkrafta i kvinnekampen.

Den analysen vi legger fram her, sammenfatter det materialet vi har i dag, mens den nye bølgen av kvinneorganisering ennå er ganske ung. Den er ufullstendig, og må brukes med kritikk.

Den største svakheten er at vi konsekvent har tatt utgangspunkt i kvinnenes *personlige* klassetilhørighet og ikke har greidd å ta hensyn til hvor de hører hjemme når ektemannen tilhører en annen klasse enn dem. En kvinnelig kontorfunksjonær vil bli sterkt preget av om hun er gift med en industriarbeider eller en disponent, *så sterkt at det vil være menns klassetilhørighet som bestemmer hvor hun hører hjemme.* (En skilsmisse kan dermed samtidig komme til å bety skifte av klasse.)

På den andre sida har vårt eneste holdepunkt for å klassifisere husmødre uten lønnet arbeid vært ektemannens klasse. *Dette er ikke noen nødløsning, men tvert imot det eneste riktige, fordi hun er fullstendig økonomisk avhengig av ham og i høy grad deler hans meninger.*

I hovedsak mener vi analysen gir et riktig bilde av norske kvinner og danner et bra utgangspunkt for videre analysearbeid, som vi oppfordrer folk til å sette i gang med. Send gjerne resultatene til Røde Fane!

Under arbeidet med denne klasseanalysen har vi støttet oss på Notat til en klasseanalyse i Røde Fane 1/1972. Vi har også gjort bruk av Folketellinga for 1960 og Statistisk Sentralbyrås lønnsstatistikk for 1969. Den borgerlige statistikken er ikke laget for å gjøre det mulig å skjelne klassene i Norge fra hverandre. Det arbeidet som må til for å gå gjennom talla kritisk og legge fram et tallmateriale som gir et pålitelig bilde av klassene i Norge, har vi valgt å sette ut til seinere. Ut fra notatet i Røde Fane 1/72 går det an å sette opp en tabell som gir et bilde av fordelinga av befolkninga i Norge etter klasser. Den samsvarer med de prinsippene vi har fulgt her.

KVINNENE I MONOPOLBORGERSKAPET OG BORGERSKAPET

Monopolborgerskapet utgjør som helhet under 1% av befolkninga. Antallet

Klasser i Norge:

Klasser	Absolutte tall	Prosent av
	(i 1000)	befolkninga
Monopolborgerskapet	39	1
Det ikke-monopolistiske borgerskapet	139	5
Småborgerskapet	772	20
Proletariatet	2 703	70
Halvproletariatet	193	5

Kilde Røde Fane 1/1972

kvinnelige sjølstendige kapitalister blant dem er svært lite. De aller fleste har fått sin posisjon gjennom mannens – altså farens og/eller ektemannens eiendom og status. Vi kan derfor grovt regne med at de utgjør halvparten av hele klassetallet.

Innen klassen oppfattes de i høy grad som en vare. Det settes en verdi på dem på ekteskapsmarkedet, og den bestemmes etter formue, etter ytre utseende og stil. De skal kunne »representere» sine menn. Viktigst blir det om de kan sikre eiendom og økonomisk kontroll gjennom slike egenskaper og gjennom *arv*, eiendom og formue som de bringer med seg inn i ekteskapet. Derfor blir det svært mye inngifte. Ofte har disse kvinnene en utdannelse som ikke blir brukt, unntatt til å »diskutere kultivert» (Sonja har studert fransk og kunsthistorie).

Denne klassen er den herskende i Norge, og det er fra dem det reaksjonære kvinnesynet stammer: Rota til reklameindustriens bruk av kvinner som salgsvare er lett å se!

Også på dette området går Bratteli i spissen for reaksjonære ideologi. I dette tilfellet ideen om at det er kvinnens oppgave å hjelpe sin mann i hans karriere.

Også kvinnene i monopolborgerskapet er altså utsatt for undertrykkelse. Men samtidig har de privilegier i forhold til vanlige kvinner: De kjøper seg fri fra husarbeid og barnestell ved å leie hjelp.

Privilegiene de har i forhold til det store flertallet av kvinnene oppnår de bare når de underkaster seg undertrykkinga og godtar »representasjonsrollen». Gjør disse kvinnene opprør mot oppgavene klassen pålegger dem, vil det ikke være bruk for dem lenger, de vil bli utstøtt og miste sine særretter. På kort sikt har de mer å tape enn å vinne ved å stille seg solidarisk med kvinnekamp i andre klasser. Som kvinner kan de objektivt sett ha interesse av frigjøring, men som en del av sin klasse vil de frykte enhver tanke på revolusjon og sosialisme. En kan neppe vente seg større støtte fra slike kvinner, unntatt i helt spesielle tilfeller.

Kvinnene i det øvrige borgerskapet

Også her er flertallet av kvinnene knyttet til klassen gjennom sine menn. De er gift med redere, toppfunksjonærer i staten, og i større næringsorganisasjoner, høyere offiserer i hæren, storbønder og store skogeiere, større advokater, større fiskebåtreidere osv. Likevel er det grunn til å tro at det finnes flere sjølstendige kvinner her enn i monopolborgerskapet.

For svært mange, spesielt i de høyere skiktene av klassen, gjelder det samme som for monopolborgerskapets kvinner: Det er deres verdi som vare på ekteskapsmarkedet som teller.

Disse kvinnene vil alltid være interessert i at ektemannen har suksess, at han klatrer oppover. Det sikrer hennes egen stilling, og sier samtidig mye om hvordan hun ser på seg sjøl, sine oppgaver i livet, hvem hun tilhører.

Likestilling – med borgerskapets menn!

Det er viktig å skille mellom de reaksjonære monopolistene og storborgerskapet på den ene sida – og de lavere skiktene i klassen på den andre

sida. Kvinnene i de lavere skiktene kan i alle fall vinnes som vaklende allierte for den progressive kvinnekampen. Deres kamp for stemmerett og for rett til å kunne gå inn i alle yrker omkring århundreskiftet betydde politisk framskritt for alle kvinner. Men det er også nok av eksempler på at de har vendt seg mot arbeiderkvinnenes krav. Også i dag får den borgerlige kvinnesaksbevegelsen stor oppslutning fra slike skikt, spesielt de yrkesaktive i klassen (jfr. tidligere statsråd og advokat Eva Kolstad).

Hovedpunktet for disse kvinnene var og er *likestilling*, innen ramma av det nåværende samfunnet, med borgerskapets menn. Fordi de ofte har høyere utdanning – også de hjemmeværende, fordi de gjerne har erfaring fra yrkeslivet og har større muligheter til å skaffe leid hjelp til hus og barn, har de borgerlige kvinnene også større *valgfrihet* enn kvinner i småborgerskapet og arbeiderklassen.

Ofte understreker de at de har fått suksess og makt, ikke som kvinner, men fordi de har vært dyktige og heldige.

Sjøl om denne gruppa som kvinner har interesse av frigjøring, er de i hovedsak støttespillere for herskerklassen. Under visse forhold, når de blir holdt nede av sine mannlige klassefeller, gjør noen av dem opprør, og da kan de spille en progressiv rolle. Ofte har det imidlertid blitt en kamp på klassens premisser: borgerkvinnens likestilling med borgermennene. Det er sjelden kampviljen strekker seg utover det målet. Den klasse-messige stillingen fører til at de sjelden verken vil eller kan skjønne at frigjøring og ikke likestilling er det viktigste for kvinnebevegelsen.

KVINNENE I SMÅBORGERSKAPET OG DE ØVRIGE MELLOMLAGA

Til småborgerskapet regner vi for det første kvinner som i statistikken er oppført som »personlig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk og fiske». Også kvinner som eier og driver små handels-

og industribedrifter, høyere kontor-funksjonærer med sjølstendig arbeid i private bedrifter, i banker og statlig og kommunal administrasjon tilhører denne klassen, dessuten småadvokater, leger, kvinner i høyere lærerstillinger, sjølstendige intellektuelle, kunstnere.

I tillegg kommer de hjemmearbeidende konene til menn i de samme næringer og yrkesgrupper.

Hva med lærere, sjukepleiere?

Det er mye som taler for at vi også bør regne lærere, bibliotekarer og kvinner med tilsvarende utdanning og stilling til mellomaga. De har ganske lang spesialutdannelse og ofte en livsstil og omgangskrets som skiller dem fra arbeiderklassen. Kvinner i disse yrkene gifter seg ofte klassemessig oppover, og sjelden med menn fra arbeiderklassen. Lønnsmessig har de imidlertid de samme vilkår som arbeidere og arbeidssituasjonen deres blir også mer og mer lik den som gjelder for proletariatet.

Grensa mellom disse gruppene og arbeiderklassen er flytende og det er også forskjeller i stillingen til de samme yrkesgruppene som bør tas i betraktning. F. eks. er det stor forskjell mellom den anonyme og stredde tilværelsen til lærerne på en mammutskole i en storby og den sjølstendige stillingen som en lærer på bygda oftest står i. Noe tilsvarende gjelder også for bibliotekarer.

Vi tror også det kan være gode grunner til å regne sjukepleiere til de laveste skiktene av den samme gruppa, bl. a. fordi det kan klargjøre skillet mellom dem og hjelpepleiere og avdelingshjelper, som uten tvil hører med til arbeiderklassen. For alle disse yrkene gjelder det at den klassen de er rekruttert fra, betyr mye for deres oppfatning av seg sjøl og sin stilling. Rekrutteringa har tradisjonelt vært sterkest fra småborgerskapet og mellomaga ellers, men det er nå et økende innslag av kvinner med arbeiderbakgrunn.

Vi skal behandle småborgerskapets kvinner på bygda og i byen hver for seg,

Fra en storfamilie i 50-åra.

fordi bonde- og fiskerkvinnene utgjør en slik stor og forholdsvis ensartet del av klassen.

Bygda:

Tungt, men sjølstendig arbeid

Småborgerskapet på landsbygda omfatter først og fremst småbrukere,

mellomstore bønder, fiskere, sjarkeiere og lottkarer. (Småbrukere og mellomstore bønder omfatter aleine over halvparten av det totale tallet for småborgerskapet i Norge.) Det er forholdsvis få sjølstendige næringsdrivende kvinner i disse gruppene, især i fisket. Hovedtyngden av kvinnene i denne klassen er hjemmearbeidende.

Den øvre delen og mellomskiktet i denne klassen er dem som klarer å samle opp et overskudd (riktignok lite) de kan reinvestere i reparasjoner, nye maskiner og leid arbeidskraft (som oftest bare deler av året). Småbrukerne utgjør det laveste skiktet og omfatter samtidig det største antallet. Kvinnene i dette skiktet blir derfor de viktigste å se på.

Den økonomiske og arbeidsmessige situasjonen til dette skiktet er preget av mye gjeld, hard utbytting fra bankene, lange og slitsomme dager, trusel om påtvungen fraflytting og pendling. Lottkarene, sjarkeierne og deres koner står i omtrent samme stilling. Ofte dyrker de litt jord ved siden av fisket, og her må kvinnene ta mye tungarbeid, akkurat som på småbrukene i innlandet.

Småborgerskapets kvinner på bygda har en del særtrekk i forhold til den samme klassens kvinner i byen. Det har vært livsnødvendig at de har hatt en mye viktigere og mer sjølstendig rolle i kampen for familiens utkomme. De er vant til hardt slit, – i fjøset med ansvar for krøtter, i stellet inne der de bl. a. lager en god del av familiens klær sjøl, og på jordet i onnene.

I det høyere skiktet har dette betydd en ledende stilling over kjøkkenhjelp og fjøssveiser. Blant småbrukerne har det betydd at konene er nedslitte i 40–50-årsalderen! Men de har altså en viss grad av sjølstendig råderett over eiendom og folk, i motsetning til en reint isolerende husmoroppgave. Samtidig er arbeidsdeling mellom kjønnene skarp: Mannen har ledelsen ute og over gardsdrifta totalt; kvinnene er mer som arbeidskraft å regne, er underordnet mannen og støtter opp om hans virksomhet, garden eller båten.

Disse forholda avspeiles i de organisasjonene som har oppslutning fra bygdekvinnene. De ensidig humanitære og delvis kristelige hjelpeforeningene har svært mange medlemmer, f. eks. sanitetsforeningene. (totalt 240 000 medlemmer i 1972!) Mange søker også til misjons-

foreninger. Bondekvinnelaget får særlig medlemmene sine fra de to høyere skiktene i klassen, og har ca. 30 000 medlemmer.

Bondekvinnelaget gikk inn for »en annen tilknytningsform til EF enn fullt medlemskap» (frihandelsavtale). Det er *ikke* kvinnenes kamporganisasjon på bygda, – en slik organisasjon eksisterer ikke. Det var f. eks. flertall i laget mot odels- og åserett for kvinner.

Også kvinner tilknyttet fisket har sine egne organisasjoner. Disse synes å drive mer med tradisjonelle kvinnesysler som som og matstell og er i mindre grad direkte knyttet til mannens yrke.

Proletariseringa rammer kvinnene hardt

Kvinner i det laveste skiktet på bygda får føle den økende proletariseringa hardt, og stadig flere havner i halvproletariatet eller proletariatet. Ei bygdejente har i dag små sjanser til å gifte seg til en gard, fordi gardstallet går så kraftig ned, og det er stor arbeidsløshet blant unge kvinner på landsbygda. For de voksne kvinnene finnes det nesten ikke jobber som kan kombineres med husmorarbeid, og det finnes så å si ikke barneinstitusjoner.

Som regel betyr proletariseringa derfor flytting. Høyere utdanning som gymnas osv. er sjelden vare, og disse kvinnene rekrutteres derfor oftest til »kvinnelig» industri med lav lønn og status, eller til butikk, vaskejobb, hotell/restaurant. I verste fall kan det bety arbeidsløshet og nød.

Det samme gjelder for småbruker- og fiskerkoner som må flytte sammen med familien. Svært ofte klarer ikke familien de høye bo- og reiseutgiftene uten at kona tar seg jobb. De fleste går da inn i industrien som ufaglært arbeidskraft eller blir reingjøringshjelp eller kjøkkenhjelp. I periferen av de større byene finnes det også grupper av småbruker- og fiskerkoner som pendler til liknende arbeid. Mange kvinner fra Hadeland reiser f. eks. til Oslo-gryta for å vaske tog.

Pendlerkonene

De som har menn som pendler blir spesielt sterkt utsatt. De får mer arbeid på bruket, dersom driften av det lar seg opprettholde. De blir aleine med ansvaret for barna og hjemmets økonomi, felleskapet med ektemannen forsvinner mer eller mindre, hele familien brytes opp. De blir ekstra sterkt isolerte. — På den andre sida *kan* disse forholda bli en utfordring til ny sjølstendighet, og det kan skape en ny form for samhold mellom kvinnene:

De yngre søker råd hos de eldre, de hjelper hverandre med barne- og fjøsstell osv. De aller fleste vil imidlertid oppleve år med usikkerhet, uvant eneansvar og ensomhet.

Felles for disse kvinnene er at de ikke entydig hører til småborgerskapet. Svært ofte har enten de eller ektemannen i flere generasjoner kombinert småbruket med arbeidet på fabrikk og anlegg i bygda, eller på hoteller, hos skogeieren osv. De har alltid stått i fare for å miste eiendommen, nå mer enn noensinne. Fram-

tida for disse kvinnene er det dårligst betalte proletære arbeidet. De representerer et stort revolusjonært potensial. Det er et godt grunnlag for å mobilisere dem til kamp i dag, og de vil ha lett for å forstå og støtte kampen blant arbeiderkvinnene i byene.

Klassemotsetningene mellom disse gruppene og de høyere og midlere skiktene av det egentlige småborgerskapet på bygdene oppleves ofte ganske sterkt. Den sjølstandige stillingen kvinnene i de høyere skiktene har i gardsdrifta gjør dem ofte skeptiske til revolusjonære tanker. Den stillingen de har i forhold til mannen og hans virksomhet ser også ut til å hindre dem i å fremme sine egne interesser som kvinner. Like fullt er det eneste håpet for dem og deres menn en revolusjonær omveltning som kan trygge deres kår. Svært mange av alle disse gruppene bor i tynt befolkede områder som ikke kan bli røde uten dem (Nord-Norge, Vestlandet).

Byen:

Ulike grupper, ulik situasjon

I byen er det færre kvinner av denne klassen, og de står i en markert annen situasjon enn sine klassefeller på landsbygda. (Hos kvinner i små familiebedrifter i handel og håndverk kan en kanskje finne en del likhetspunkter med småborgerskapets kvinner på bygda.) Samtidig er det store forskjeller dem imellom, f. eks. mellom en kvinnelig lektor, en hjemmевærende legefrue, en kvinnelig skuespiller eller en eier av en moteforretning. Vi skal ikke gå inn på de enkelte gruppene, men konsentrere oss om noen enkeltheter vi mener er viktigst for vår holdning til denne klassen i den nåværende situasjonen.

Den viktigste delen av det øverste skiktet og mellomskiktet blant dem er kvinnene med yrker som krever høyere utdanning, og de hjemmевærende konene til ektemenn i liknende arbeid. Et viktig og typisk trekk ved yrkeskvinnene blant dem er en gryende forståelse for kvinneundertrykkinga. Dette gjelder særskilt for

de av småborgerskapets intellektuelle som har skilt seg ut på venstresida.

Holdninga til disse kvinnene har riktignok sine begrensninger: Spesielt tidligere har det vært sterke innslag av *likestillings-tanker* blant dem, ikke minst i form av krav om å få konkurrere om en karriere på like linje med sin klasses menn. Kampen for likestilling har likevel utvilsomt fremmet mange progressive paroler og krav og ført til resultater som har vært til fordel for alle kvinner. Kampen for flere og bedre barnehager er viktig her. Et av de siste kravene gjelder gifte kvinners rett til lån og stipend. Forståelsen for at frigjøring, ikke likestilling er nødvendig øker.

Samtidig har *feminismen* god grobunn hos disse kvinnene. De står ikke direkte overfor kvinnenes hovedfiende, monopolkapitalen. Når de strever for å få brukt sin utdanning og å komme i kvalifiserte stillinger, er det først og fremst hos sin egen og høyere klassers menn de møter motstand. Ideer om at kjønnskampen er grunnleggende kan derfor lett utvikle seg.

Husmødrene

Flertallet av kvinnene i småborgerskapet i byen er likevel hjemmевærende husmødre. Det er en ganske utbredt oppfatning i disse familiene at det er en god ting å ha kvinnene hjemme for å ta seg av stellet av hus og barn. I undersøkelser og omtaler av yrkesaktiviteten blant kvinnene er det vanlig å hevde at den lave sysselsettingsgraden skyldes familienes frie valg. Familiene foretrekker å ha kvinnene hjemme, fordi dette gir status, heter det. I den grad dette har grunnlag i virkeligheten, stammer nok slike forestillinger først og fremst fra innstillinga hos disse gruppene. En undersøkelse av virksomheten i husmørlaga ville sannsynligvis også vise et sterkt innslag av småborgerskapets kvinner blant de mest aktive.

Proletarisering

For alle skiktene i denne klassen gjelder

det at de presses nedover både når det gjelder lønn, anseelse og arbeidssituasjon. Småhandlende og håndverkere raderes ut som gruppe og proletariseres. Særlig de lavere skiktene nærmer seg arbeiderklassen mer og mer, og rammes som den av de økende leveomkostningene og boligiftene.

Dette fører med seg at svært mange av kvinnene tvinges til å se seg om etter arbeid utafør hjemmet, uansett om de og ektemannen helst vil at de skal være hjemme eller ikke. Også blant disse kvinnene er det derfor en høy prosent arbeidsledige. Husmørarbeidet gir ingen kvalifikasjoner, sjøl de som har en viss utdanning (yrkesutdanning er ikke særlig vanlig) har vanskelig for å finne seg passende arbeid, og mange fra denne klassen kvier seg for å ta arbeid i industrien. Dagmamma-virksomhet er ofte eneste løsningen for mange av disse kvinnene (og for arbeiderkvinner), men den er med på å skjule mangel på både arbeidsplasser og daghjemsplasser. Det som møter dem som får arbeid, er dårlig betalte og ofte temmelig harde jobber.

En slik ny situasjon fører til at disse kvinnene ikke lenger kan beholde det bildet de har hatt av sin egen rolle i samfunnet som husmødre og oppdragere, og at det er en økende bevissthet om kvinnes situasjon blant dem.

Hovedtendensen blant småborgerskapets kvinner i byen som på bygda er proletarisering. De nye livsvilkårene fører til at de ser sin situasjon klarere — og da spesielt sin stilling som kvinner under kapitalismen. Disse kvinnene blir viktige allierte både fordi de vil kjempe for å beholde sitt livsgrunnlag og fordi de vil slåss for å bedre kvinners situasjon generelt. Men mange, spesielt de høyere skiktene som ennå er mindre truet, har eiendom eller posisjon å beskytte som vil gjøre dem vaklende og til dels mistenksomme overfor hard kamp fra arbeiderklassen og overfor revolusjonen.

KVINNENE I ARBEIDERKLASSEN

Kvinnene i arbeiderklassen utgjør det største antallet kvinner i landet. Tallet er økende på grunn av proletariseringa av småborgerskapet og halvproletariatet.

Arbeiderklassen må stå i ledelsen for den sosialistiske revolusjonen. De står i den skarpe motsetning til monopolkapitalen. Men en revolusjon av arbeiderklassens menn aleine er en umulighet! Den mislykkes hvis ikke også kvinnene blir mobilisert. Kvinnene i proletariatet er uunnværlige for å sikre sosialismen, samtidig som bare de kan gi kampen for kvinnes frigjøring en riktig og konsekvent ledelse alt i dag.

Hvem er arbeiderkvinnene?

Arbeiderkvinnene er delvis kvinner som sjøl står i produksjonen, dels hjemmeverende husmødre gift med arbeidere.

Det er få kvinner med arbeid i kjerneindustrien sett i forhold til andre industrier. Med kjerneindustri mener vi jern og metall, treforedling, grafisk og kjemisk. Dette er industri av livsviktig betydning for monopolborgerskapet og staten, og her finner vi den sterkeste konsentrasjonen av arbeidere og maskiner. Tyngden av kvinnelige arbeidere på fabrikk finner en i tekstil, beklædning, nærings- og nytelsesindustrien. Også innen transport og kommunikasjon er antallet kvinner forholdsvis stort. De finnes så å si bare i lavere stillinger i telegraf og telefon og i kontorjobber f. eks. i televerket, ved jernbanen osv. (I postverket var det ingen kvinner i fullmektig- og formannsstillinger i 1969!)

I tillegg kommer kvinner med byrker i disse industriene — og hjemmearbeidende koner til de mannlige arbeiderne både her og i kjerneindustrien.

På service-sektoren finner vi i dag den største veksten i antall arbeidsplasser (forretninger, kiosker, hotell, restaurant osv.) En stor del av det kvinnelige proletariatet jobber her, og det vil bli flere i framtida. I varehandel utgjør

kvinnene en økende andel av arbeidstakerne, og de er hardt utbyttet. På mange steder er dette det eneste tilbudet på arbeidsplasser for kvinnene, og konkurransen om jobbene er hard. Typisk for disse arbeidsplassene er at det jobber få sammen på ett sted. Dette er en viktig årsak til at de kan holdes på sultelønner.

I tillegg kommer kvinnene som arbeider som hjelpepleiere og avdelingshjelper på sjukehus og gamlehjem, kvinner på daghjem og i barnehager, lavere kontopersonale i det private næringsliv, stat og kommune, som også entydig hører til arbeiderklassen (i motsetning til de nærliggende gruppene vi nevnte under småborgerskapet).

Endelig finnes det ennå kvinnelige arbeidere i jordbruk og fiske, men de er svært få, og tallet minker med fraflyttinga.

Arbeiderkvinnene er hardt utbyttet

En ser med andre ord at de kvinnelige arbeiderne stort sett befinner seg i industrigreiner som er svært utsatt for konjunktursvingninger og strukturrasjonalisering, og i yrker hvor det blir ventet at de skal »yte noe for sine medmennesker». (Kvinnelig kontopersonale skal opptre som tjenende ånder overfor mannlige kolleger og sjef. Arbeid på sjukehus og gamlehjem er et kall.)

Begge deler fører til at lønnskrav og andre faglige krav blir sett på som uhørte eller umulige, og det er også ofte et hinder for solidaritet kvinnene imellom. Bildet er likevel i ferd med å bli endret: Gjennom sjukepleierstreiken, kampen blant reingjøringskvinnene i Kongsberg og Trondheim, streiken blant de hjemmearbeidende kvinnene i Brattvåg er det blitt høstet viktige erfaringer om hva det vil si å være kvinner i kamp! Dette peker framover og viser betydninga av at det blir lagt vekt på fagforeningsarbeid for kvinner.

I en god del typiske kvinneyrker er det tale om en kamp for å få kvinnene til å

Det er typisk at kvinner arbeider i usikre bransjer, har dårlig betalte jobber og en underordna stilling.

organisere seg. Handel og kontor regner med om lag 100 000 organisasjonsmulige menn og kvinner på landsbasis. Av dem er bare 40 000 organisert, av dem 23 000 kvinner (1973). I andre forbund er organisasjonsprosenten betraktelig høyere. I bekledning er den om lag 80 (på de bedriftene der forbundet har avtaler med arbeidskjøperne), av dem igjen er 60 % kvinner (ca. 20 000 i 1973).

I produksjonen utgjør de en langt større prosent enn mannlige arbeidere lavest på lønnsstigen. Noen eksempler: I tekstilindustrien var det i 1965 40,1 % av alle mannlige og 91 % av alle kvinnelige

lønnstakere som hadde en timefortjeneste under kr. 7,50. I skofabrikkene var det 28,3 % av mennene og 88,4 % av kvinnene som hadde den samme timelønna. I grafisk industri var de tilsvarende tallene 4,1 % for menn og 70,5 % for kvinner! (Kilde: Lønnstillinger 1965, gjengitt hos Rødseth: »Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge.»)

De kvinnene som er i arbeid er ofte tyngt av dobbeltarbeid med jobb både ute og hus og barn hjemme.

Det store flertallet av de gifte kvinnene er uten arbeid, og befinner seg politisk og sosialt isolert som husmødre, økonomisk fullt og helt avhengig av mannen.

Enorm arbeidsløshet

Siste kvartal 1973 viser arbeidsmarkeds-oversikten at 37,6 % av de voksne kvinnene var i lønnet arbeid (kvinner over 16 år). Her er all yrkesaktivitet regnet med, deltidsarbeid, korttidsarbeid osv. ved siden av dem som er i fast arbeid på heltid.

En undersøkelse som Likestillingsrådet foretok i 1968, viste at hele 58 % av de ikke yrkesaktive gifte kvinnene som ble spurt kunne tenke seg lønnet arbeid utafør hjemmet. Riktignok var 83 % av dem mest interessert i deltidsarbeid, men vi vil tru at det først og fremst har sammenheng med vanskene med å skaffe plass for barna i arbeidstida. (82 % av alle de spurte kvinnene mente det ikke var mulig å få barna passet på daghjem, og 82 % mente at barn under 11 år har godt av å bli passet i barnehage!)

Ønsket om lønnet arbeid varierer lite etter hva slags inntekt ektemannen har og hva slags yrkesgruppe han tilhører. De fleste kvinnene oppgir *kontaktbehov* og ønske om å ha egne penger som grunn for at de vil ha seg arbeid ute. Bare i de laveste inntektsgruppene (husholdningsinntekt, dvs. i hovedsak mannens inntekt) er det mange kvinner som oppgir at de vil ha arbeid fordi de må ha større inntekt i husholdningen. Tallmessig er hovedtyngden av de arbeidsløse kvinnene arbeider-

kvinner og kvinner fra det lavere skiktet av småborgerskapet. (Undersøkelsene er offentliggjort i »Ønsker og behov for sysselsetting blant gifte kvinner», Statistisk sentralbyrå 1969, med kommentar fra Likestillingsrådet fra 1970.)

Arbeidsløsheten blant kvinnene rammer altså alle klasser, men slår hardest ut for arbeiderkvinnene og det laveste skiktet i småborgerskapet. For disse gruppene er inntektsutviklinga i dag slik at det ikke lenger er mulig å forsørge en familie med bare en inntekt. (Det er f. eks. beregnet at det trengs en inntekt på 55 000 kroner for å dekke leveomkostningene for en vanlig familie i de nye drabantbyene i Oslo i dag).

Kjønnsplitting skader hele arbeiderklassen

Det finnes mange eksempler på at kvinner er blitt brukt av arbeidskjøpere som en trusel mot mennenes lønninger. Fra 1870-åra og fram til ca. 1910 spilte eierne av typografiske bedrifter bevisst på at mannlige typografer følte kvinnelige arbeidere som en fare for arbeidsplassene sine. Det har også hendt at kjønnsplitting i enkelte tilfeller har ført til at arbeidernes koner har hemmet streikekamp fordi de har vært redde for familiens ruin i en langvarig konflikt.

Også blant arbeiderklassens menn finnes det undervurdering av kvinnen og kvinneundertrykking. Kvinnene får ofte lite sjølstendig råderett over familiens økonomi, de får alt arbeid med hus og barn overlatt til seg, sjøl om de også har arbeid ute. Disse forholdera kan uten tvil gi opphav til forbitrelse mot mannen hos dem som begynner å se sin stilling som kvinne klarere.

Som del av arbeiderklassen står de likevel i en slik situasjon at det er lett for dem å se hva som er de grunnleggende årsakene til vanskelighetene deres. Det er monopolkapitalen som klasse (og ikke som menn), som byr dem lave lønninger og dårlig arbeid. Det er ikke mannen som

har skylda for at familien får vansker med å greie seg med en arbeidsinntekt når husleier og matpriser farer i været. Mennene har de samme dårlige mulighetene som dem når det gjelder mulighet for utdanning. Det er staten og ikke arbeiderklassens menn som lite eller ingenting gjør for at det skal finnes daghjem for barna.

At de ser det slik, gjør ikke dobbeltarbeidet lettere, og fjerner ikke virkningene av de tilbakeliggende ideene mennene måtte ha om kvinnenes stilling. Men det gjør at dette ikke blir det overordnede for disse kvinnene, og at det dermed er lite grobunn for feministiske ideer blant arbeiderkvinnene.

Menn og kvinner i arbeiderklassen har felles interesser. Arbeiderkvinnene har en enormt viktig oppgave i å gjøre sine mannlige klassebrodre bevisste om hvem som tjener på kvinneundertrykking og nedvurdering av kvinnen.

Arbeiderkvinnene i ledelsen for kvinnekampen!

Arbeiderkvinnene er de hardest undertrykte av alle norske kvinner. Sammen med sin klasses menn står de i den mest direkte motsetning til monopolborgerskapet. Til forskjell fra småborgerskapet har de ingen sjølstendig stilling eller kapitalieendom å miste. De har alt å vinne, ingenting å tape på en revolusjon. De utgjør det store flertallet av norske kvinner.

I tillegg til den undertrykkinga og utbyttinga de er gjenstand for som del av arbeiderklassen, er de også undertrykt som kjønn. De holdes som en arme av reservearbeidskraft, en arme som kan tas inn i fabrikkene i gode tider når produksjonen går for fullt, og sparkes i dårlige tider. Siden tilbudet på slike arbeidsplasser alltid er lavere enn etterspørselen, kan kvinnene holdes på lav lønn og dårlige arbeidsforhold.

Arbeiderkvinnene er en overmåte viktig ressurs for den faglige og politiske kampen mot monopolkapitalen og for gjennomføringa og oppbygginga av sosialis-

men. Deres stilling i samfunnet gjør dem til de mest konsekvente forkjemperne for full kvinnefrigjøring. Arbeiderkvinnene må være ledende i kvinnekampen i dag.

KVINNENE I FILLEPROLETARIATET

Det finnes lite statistikk om dette laveste skiktet i samfunnet. Om kvinnene blant dem veit vi at det er færre kvinner enn menn blant »veteranene» av uteliggere i de største byene, at tallet på unge jenter blant sniffere og stoffmisbrukere øker, og at tallet på de mest ruinerte prostituerte også øker.

Filleproletariatet består av folk fra alle samfunnslag som av ulike grunner er ødelagt og har havnet der. Det er viktig å undersøke to ting: Er det et riktig inntrykk at mange jenter fra bygda havner her? Er arbeidsløsheten blant proletariatets kvinner en årsak til at tallet på prostituerte øker?

Slike undersøkelser vil være viktige for å kunne utforme en politikk som kan være med på å stanse økningen. Samtidig er det viktig å være klar over at filleproletariatet er upålitelige allierte for revolusjonen. Solidaritetsfølelsen er liten blant dem, de er i ferd med eller er allerede fysisk og moralsk ødelagte.

AKP-jenter, Tromsø

Gjør bruk av Kvinnebevegelsens historiske erfaringer

Siden kvinnebevegelsen oppstod har det eksistert ulike kvinnepolitiske linjer i kamp med hverandre. De har sitt utspring i de forskjellige kvinnenes klasses tilhørighet. Vi må lære disse linjene å kjenne innenfra, om vi skal kunne skjelne mellom en proletær og en borgerlig kvinnepolitikk.

1. KVINNEBEVEGELSEN – ET PRODUKT AV KAPITALISMEN

Den moderne kvinnebevegelsen er et produkt av kapitalismen og det borgerlige samfunns gjennombrudd. Når en framstilling av kvinnebevegelsens historie ikke strekker seg lengre tilbake enn noen hundre år, så er det derfor ikke for enkelthets skyld, men fordi historien om kvinnenes politiske organisering faktisk ikke strekker seg lengre tilbake. Kvinner har også tidligere spilt en rolle innenfor visse folkelige reisninger, f.eks. var sannsynligvis enkelte kjetterbevegelser dominert av kvinner. I forhold til dette er det noe helt nytt som skjer i de mest framskredne kapitalistiske landene fra

slutten av 1700-tallet av: nemlig at en hel bølge av motstand mot den særegne kvinneundertrykkinga oppstår, og at organisasjoner av kvinner og for kvinnenes rettigheter skyter opp som paddehatter.

KVINNEBEVEGELSEN OG KLASSENE

Bakgrunnen for denne kvinnebølgen ligger dels i de rent materielle endringer kapitalismen førte med seg i produksjonsforholdene og i klassestrukturen. Og dels ligger den i den ideologien som de nye klassene førte fram.

De materielle forholdene som oppsto etter kapitalismens gjennombrudd var sjølsagt ikke de samme for alle klasser, – for borgerskapet som banet seg vei som herskende klasse, for den gamle føydklassen av adelsmenn og privilegert borgerskap som krampaktig holdt på sine gamle posisjoner, men som uvegerlig gikk sin egen undergang i møte, og for det nye industriproletariatet som skapte grunnlaget for borgerskapets rikdom, men som selv ikke fikk nyte fruktene av arbeidet sitt. Det er da like sjølsagt at hver klasse utviklet sin ideologi utfra sin materielle stilling.

På samme måte med kvinnene. Det er ikke mulig å snakke om kvinnebevegelsen historisk som *en* kvinnebevegelse fordi kvinnene foruten å være kvinner også var knyttet til ulike klasser som bestemte deres materielle kår, og som bestemte det ideologiske utgangspunkt for den *kvinnepolitikk* de kom til å utvikle.

Clara Zetkin skiller mellom tre ulike utspring for kvinnebevegelsen: overklassekvinnenes, middelklassekvinnenes og intelligentsiaens bevegelse, og den proletære kvinnebevegelse. Overklassekvinnenes krav som særreie over formue er nok en del av kvinnebevegelsens krav også i Norge, men for kvinnebevegelsen som helhet har likevel overklassekvinnene spilt en relativt underordnet rolle. Jeg vil derfor holde dem utenfor denne gjennomgåelsen.

Det er tre retninger innenfor kvinnebevegelsen jeg vil ta nærmere for meg. Alle retningene gir seg dels organisatoriske uttrykk, dels er det snakk om en ideologi som går på tvers av organisatoriske skillelinjer. De tre retningene er:

- *Kvinnesaksbevegelsen eller den feministiske bevegelsen.*
- *Den proletære kvinnebevegelsen.*
- *Kvinnereaksjonen.*

KVINNEBEVEGELSEN I MIDDELKLASSEN

Kvinnesaksbevegelsen eller *den feministiske bevegelsen* har sin klasse-

messige basis i middelklassens kvinner, og den sprang ut fra de endringene den kapitalistiske produksjonsmåten førte med seg for kvinner av middelklassen. Disse endringene var i stor utstrekning knyttet til familien. Jeg vil raskt nevne en del punkter for å belyse dette:

– Den industrielle utviklingen førte til en utvikling av familien fra produksjonsenhet i egentlig forstand, til en institusjon med få og begrensede arbeidsoppgaver. Mannens produksjon flyttes ut av hjemmet.

– Utviklingen av produksjonsmidlene gjorde også at flere og flere av kvinnenes oppgaver i hjemmet kunne overtas av samfunnet: klesproduksjon, lysstøpning, brygging, baking, for å nevne noe av det mest sentrale. Produksjonen flyttes ut, men kvinnene blir igjen i hjemmet. Industriproduksjonen skapte nye arbeidsplasser for mennene og dels for kvinner under middelklassekvinnenes stand.

– Kvinnenes mangesidige huslige virksomhet brytes ned, behovet for kvinnelig arbeidskraft i hjemmet blir sterkt innskrenket. Yngre kvinner, ugifte kvinner og gamle kvinner blir i stadig større grad overflødige i familieproduksjonen.

– For kvinnene blir familien i større grad enn før eneste akseptable livsvei. For mennene og for samfunnet derimot, blir familien en mindre viktig institusjon enn tidligere. Barn er ikke lenger en en nødvendig arbeidskraft i samme grad, lettelser i husarbeidet gjør at heller ikke kvinnene er så uunnværlige. Det blir mulig å leve som ungar.

FRIHET, LIKHET, BRORSKAP

Disse endringene skaper det materielle grunnlaget for et kvinnespørsmål blant middelklassens kvinner. Men den feministiske bevegelsen har også et ideologisk grunnlag som jeg skal si noen ord om.

Ideologisk henger kvinnesaksbevegelsen fra første stund av uløselig sammen med de borgerlig-demokratiske ideene og de borgerlige revolusjonene som preger

I Norge var det Norsk Kvinnesaksforening som ble de progressive feministenes organisasjon. Stemmerettskravet var her sentralt. Men da

en del av kvinnene fikk stemmerett i 1909 var ikke lengre støtten til arbeiderkvinnenes krav om stemmerett så sterk.

europesk historie fra den franske revolusjonen i 1789. (Utenomeuropeisk historie holdes her utenfor, så også den amerikanske kvinnesaksbevegelsen.) Den progressive borgerlige bevegelsen krevde frihet, likhet og brorskap, og gikk til kamp mot føydalsamfunnets stavnsbånd, privilegier og nedarvede rettigheter. De

krevde fri konkurranse for alle, uansett stand og arv, de krevde rett til politisk innflytelse gjennom frie, parlamentariske valg.

Feministenes krav gikk i samme retning. De krevde at de borgerlig demokratiske rettighetene også skulle gjelde for kvinner, de krevde rett til å delta i den

frie konkurransen også for kvinnene, de ville bekjempe det rettslige og sosiale herredømme mannen hadde i kraft av sitt kjønn. Kvinner skulle i samme utstrekning som menn få høve til å være sine egne lykkes smeder.

Det første feministiske manifest ble da også forfattet under den franske revolusjonen av Marie Gouge. I sin erklæring om kvinners rettigheter fra den store borgerlige revolusjonen i Frankrike krever hun at borgerinnen i ett og alt skal likestilles med borgeren. Hun skal ikke nektes noen rettigheter, men heller ikke innrømmes noen privilegier fordi hun er kvinne.

I Norge var det *Norsk Kvinnesaksforening* som ble de progressive feministenes organisasjon. Kvinnesaksforeningen vokste fram i nær kontakt med og som en del av hele den borgerlig-nasjonale og borgerlig-demokratiske venstrebevegelsen. Det er mer enn tilfeldige sammentreff når vår første kvinnesaks kvinne, Camilla Collett, også var Eidsvolls datter og bror til Henrik Wergeland, og når Kvinnesaksforeningen ble til i årene 1880-84, samtidig med at kampen for parlamentarismen var på sitt høydepunkt. Kvinnesaksforeningen ble stiftet i 1884, og foreningen hadde fra starten en nær forbindelse med partiet Venstre, og har hatt det hele tiden.

Krav: rett til lik utdanning, rett til arbeid i de borgerlige yrkene, like politiske rettigheter, likestilling av kvinnene i ekteskapet.

BEVEGELSEN BLANT ARBEIDERKVINNENE

Den proletære kvinnebevegelsen vokste både materielt og ideologisk fram som en del av arbeiderbevegelsen. For de proletære kvinnene er det kapitalens behov for å utbytte arbeiderne, for ustanselig å holde utkikk etter den billigste arbeidskraften, som har skapt kvinnespørsmålet. Det vil si: *Allerede i utgangspunktet er det en fundamental forskjell mellom middelklassekvinnene og de proletære kvinnene. For de førstnevnte har kvinne-*

spørsmålet i stor utstrekning basis i familien, for de sistnevnte i klasseforhold. Kapitalismens gjennombrudd førte for kvinnene fra de utbyttede klassene til at formen for utbytting endret seg. Men selve det at fruktene av arbeidet deres ble høstet av andre, var ikke nytt. For ei tjenestejente eller ei husmannskone var tvertimot arbeid i industrien tross alt en forbedring, selv om arbeidet i seg selv var både hardt, underbetalt og helsemessig nedbrytende. Det gjorde i det minst slutt på mye av det individualiserende utbytterforholdet, og det skapte grunnlaget for en politisk bevegelse basert på kollektiv kamp.

ORGANISERING, DISIPLIN, SOLIDARITET

For di proletærkvinnenes undertrykking både som kvinner og som arbeidere primært var av klassemessig art, måtte den proletære kvinnebevegelsen vokse fram som en del av arbeidernes klasseorganisering. Denne organiseringen brøt på sentrale punkter med borgerskapets ideologi. Frihet, likhet og brorskap kunne aldri bli grunnelementet i arbeiderklassens politiske bevegelse. Fordi forholdet mellom arbeiderklassen og deres undertrykkere alt i utgangspunktet var basert på utbytting og ikke på likhet, kunne fri konkurranse for arbeiderne ikke føre til større grad av utfoldelse, men til splittelse og økt utbytting. Grunnelementet i den ideologien arbeiderklassen etter hvert baserte sin politiske bevegelse på var derfor organisering, disiplin og solidaritet. Den frie, individuelle utfoldelsen og karrierisme ble i konsekvens farlige egenskaper som skapte streikebrytere og overløpere.

Den proletære kvinnebevegelsen i Norge besto på den ene siden av kvinnelige fagorganiserte, på den andre siden av Arbeiderpartiets kvinneforbund og andre kvinneforeninger som sto tilsluttet DNA. Den første fagorganisasjonen blant kvinnene var fyrstikkarbeidereskens forening fra 1889, og i tiårene deretter

var den faglige delen av den proletære kvinnebevegelsen i rask vekst. Den første politiske arbeiderkvinneforeningen ble stiftet i 1895, og Arbeiderpartiets kvinneforbund ble stiftet i 1901. De kampkravene som sto sentralt for den proletære kvinnebevegelsen kan grovt sett inndeles i tre grupper:

1. De rene klassekravene. Krav om normalarbeidsdag, lønnskrav, krav om

forbud mot barnarbeid, krav om forsvarlige arbeidsvilkår.

2. Krav om særbeskyttelse av kvinnene i industrien. Beskyttelse av svangre kvinner og kvinner med små barn, forbud mot kvinnearbeid i gruvene, forbud mot nattarbeid for kvinner.

3. Krav som berører kvinnenes rolle som mødre: Beskyttelse av ugifte mødre, oppheve de strenge straffene mot foster-

Fyrstikkarbeiderskene i 1889. Den proletære kvinnebevegelsen vokste fram som en del av

arbeidernes klasseorganisering.

drap i dølgsmål og mot illegal abort, kamp for prevensjon.

KVINNEREAKSJONEN

Kvinnereaksjonen er en litt upresis sekkebetegnelse på de framstøt som ble satt inn mot den progressive kvinnebevegelsen som vokste fram i Norge i 1880-åra. Reaksjonen består dels av en overlevering av føydale standpunkter og i denne formen blir de framført mest iherdig av embetsstanden, især av leger og prester. Kjernen i den reaksjonære føydale ideologien var oppfatningen av kvinnene som noe kvalitativt *annerledes* enn mennene, kvinnene var mindre fornuft og mer følelser, hun hadde mindre hjerne og manglet sjel, men hun sto på den andre siden nærmere knyttet til de oversanselige makter. Til gud ved sin rolle som mor og sitt slektskap med den hellige jomfru, til djevelen pga sin evne til å lokke fram syndige drifter hos mannen, og sitt slektskap med heksene og med de kloke koner som manet djevelen.

Dels var kvinnereaksjonen også en aktiv motbevegelse mot den progressive kvinnebevegelsen, både kvinnesaksbevegelsen og den proletære kvinnebevegelsen. Den utviklet det reaksjonære kvinnesynet og ga det en tidmessig form som gjorde at motbevegelsen dels fikk svært brei oppslutning blant kvinnene selv.

»DET SÆREGENT KVINNELIGE»

Reaksjonen tok utgangspunktet i det særegent kvinnelige, og i de verdier som lå i denne kvinneligheten. Den hevdet at hvis kvinnene skulle delta på like linje i samfunnslivet, måtte det skje ved at nettopp de kvinnelige verdiene fikk utfolde seg. Kvinnene var ikke ensidig opptatt av jordisk gods og gull. Derfor var belønningen for arbeidet og lønnen ikke så viktig. Kvinnene hadde derimot en egen trang til å ofre seg, og det nettopp på områder der hennes moderlige egen-skaper kom til sin rett.

Egne kvinneyrker er ett av kravene denne reaksjonen stiller. Et eks. sjuke-

pleieryrket: Kall, ikke yrke. Sjukepleierforbundet, ikke faglig organisering, men idealistisk. Et annet resultat av denne ideologien var organiseringen av kvinnene omkring humanitære oppgaver, Norske Kvinners Sanitetsforening, den største masseorganisasjon blant kvinner er det viktigste eksemplet. Tusenvis av kvinner fikk utløp for sin virketrang gjennom gratis humanitært arbeid, og ble en viktig avleder for kravet om rett til lønnet arbeid for kvinnene.

Et tredje utslag av denne reaksjonen var alle forsøkene på å gjenreise og styrke husmoryrket, på tross av at utviklingen av produksjonsmidlene i større og større grad gjorde den livsvarig hjemmearbeidende kvinnen til en fortidslevning. Dette var en av de viktigste trekkene ved Hjemmenes Vel – seinere Husmorforbundet, stiftet i 1896. Opprinnelig ble det stiftet som en klasseorganisering mot hushjelpenes forsøk på å danne fagorganisasjon, som en husmødrenes arbeidsgiverforening.

INGENTING I VERDEN ER HELT REINT

Nårdet gjelder disse organisasjonene som opprinnelig ble stiftet i en reaksjon mot den progressive kvinnebevegelsen, er det et par ting det er nødvendig å understreke.

For det første: *Disse organisasjonene ble svært raskt masseorganisasjoner i en helt annen utstrekning enn både den feministiske og den proletære kvinnebevegelsens organisasjoner.* Det betyr at det bare i liten grad har vært samsvar mellom den ideologien som har preget organisasjonene og den materielle, klasse-messige stillingen til storparten av medlemmene. Både Sanitetsforeningene og Husmorforbundet har i stor utstrekning rekruttert kvinner fra proletariatet, særlig Sanitetsforeningen. Det er derfor ikke merkelig at det innenfor disse organisasjonene har skjedd – og skjer – progressive enkelttiltak, og at det til dels er opposisjon mot ledelsen og mot

den bærende ideologien i organisasjonen.

For det andre: *Den ideologien som kvinnereaksjonen førte fram finnes ikke bare innenfor de »upolitiske» kvinneorganisasjonene.* Ideologien finnes i rikt monn også i den progressive kvinnebevegelsen, og til tider har den vært sterkt

fremme i den kvinnepolitiske debatten allment. For eksempel er det en tilbakevendende ide som går ut på at kvinner ved makten ville bringe fred i verden, at kvinnenes oppgave i samfunnslivet er å bringe inn mer menneskelighet, osv.

2. DEN FEMINISTISKE OG DEN PROLETÆRE KVINNEBEVEGELSEN

De to kvinnebevegelsene hadde både materielt og ideologisk forskjellig utgangspunkt. Dette kom til å prege forholdet mellom dem, både det samarbeidet som oppsto på konkrete kampsaker, og de motsigelser og stridsspørsmål som kom opp. Dette ga seg uttrykk på to måter:

Fyrstikpikernes tog av Carl Jeppesen

Glæd jer af hjertet, I, som vil vinde,
glæd jer, nu gryer den, frihedens dag,
Toget, I ser, er den nordiske kvinde,
vaagnet til kampen for arbeidets sag.
Flokket om fanen, modige, stærke,
bærer de frem mange tuseners krav.
Daarerne smiler, dog snart skal de mærke:
kræfter laa skjult i det blikstille hav.

Før man kun haandende talte om hende,
»kjønnet det svake», kun lidenskabslyst.
Længe nok lot hun sig haane og binde,
selv nu hun vover for likhed en dyst.
Og hun vil vinde; troen hun ejer,
troen saa stærk paa sin ret og sit værd.
Intet i verden kan hindre den sejer,
sejren, som følger paa kvindernes færd.

Bleke er kinderne, træt det er kroppen,
øjet dog funkler, ej viljen er brudt;
glimtet af friheden fremkaldte troppen,
haabet er gjenfødt, tvilen er slut.
Frem nu mod maalet: velstand og lykke;
fremad til sejer, saa vækkede kjækt
ser vi nu tusinde kvinder fremrykke,
det varsler stort for den kommende slækt.

Social-demokraten, 21/11 1889

1. Premissene for kampen forskjellige

Den ulike ideologiske bakgrunnen førte til at *premissene* for kvinnekamp for feminister og for de proletære kvinnene alltid var høyst forskjellig. Særlig kom det til å prege feministenes holdning til arbeiderkvinnene, ikke minst fordi feministene fra starten av hadde stort ønske om og gjorde mange forsøk på å hjelpe arbeiderklassens kvinner.

Et eksempel: Under fyrstikkarbeiderkvinnenes streik i 1889 ville kvinnesakskvinnene hjelpe sine streikende søstre. Men hjelpen kom ikke på den måten som de streikende selv og deres streikekomite ønsket den – nemlig som en støtte til fyrstikkpikenes kamp slik de selv førte den. Kvinnesakskvinnene tok i stedet kontakt med fabrikkieren på Bryn-Grønvold og ba ham vise barmhjertighet med de stakkars pikene. Dette ble ikke tatt nådig opp av de streikende arbeiderne og av sosialdemokratene, og det ble et uttrykk for feministenes overklassetilhørighet.

Et annet eksempel: Striden om særbeskyttelse av kvinner i industrien. Krav om særbeskyttelse var sentralt for arbeiderkvinnene, og for arbeiderbevegelsen ble det en del av kampen for arbeidervern og normalarbeidsdag. For kvinnesakskvinnene brøt dette med prinsippet om frihet og likhet mellom kvinner og menn, og etter deres syn bidro det bare til å stille kvinnene dårligere i konkurransen med mennene. Kvinnesakskvinnene motarbeidet derfor forsøk på særbeskyttelse både intenst og

effektivt, de fikk forhindret at beskyttelseslover ble vedtatt både i 1909 og i 1915. Den striden som utviklet seg om disse spørsmålene med resolusjoner og motresolusjoner og åpne møter bidro til å gjøre forholdet bittert mellom kvinnebevegelsene i begynnelsen av hundreåret.

2. Kvinnekampen knyttet til klassekampen

Både samarbeid og strid mellom kvinnebevegelsene var preget av at de samtidig tilhørte hver sin klassebevegelse. Feministene hadde til dels en uttalt brodd mot arbeiderbevegelsen og sosialismen, og de ønsket med sin kvinnesak blant annet å være med på å dempe klassekampen. Altså samme målsetning som de mest radikale i Venstre hadde med sin sosialpolitikk (f. eks. Castberg). Sosialdemokratene på sin side lå i sterk konkurranse med Venstre om arbeidernes tillit, og de hadde sterkt behov for å markere sin egen politikk og sin egen profil i sentrale saker. Dette preget også arbeiderkvinnenes forhold til feministene, og førte til at holdningen deres etter våre mål ofte var vel dogmatisk og firkantet.

At kvinnekamp og klassekamp var vevet nøye sammen er stemmerettskampen et godt eksempel på. Arbeiderkvinnene tok initiativet til samarbeid med feministene i stemmerettskampen ved å arrangere felles stemmerettstog 17. mai fra og med 1899. Samarbeid med arbeiderkvinnene fikk den borgerlige fronten til å slå sprekker. Stemmerett for arbeiderkvinner var et for vidtgående krav, i og med at arbeiderklassens menn ennå ikke hadde stemmerett. Da alminnelig stemmerett for menn ble innført i 1901, oppsto nye motsigelser. Arbeiderkvinnene innkasserte begivenheten som en seier, for en del feminister var det en provokasjon, fordi kvinnene fra de bedrestilte lag var blitt forbigått. Da kvinnene fikk begrenset stemmerett i 1907, kjølnet de borgerliges interesse for kvinnestemmeretten betraktelig, og det var stor stemning for å nedlegge stemmerettsforeningene. For

mange var klasseinteressene tydelig sterkere enn kvinnesakens prinsipper, og arbeiderkvinnene måtte gå den siste biten nokså alene, selv om de mest konsekvente feministene, som Gina Krog i Nylænde, fremdeles ga dem uforbeholden støtte.

De eksemplene en finner på samarbeid mellom feminister og arbeiderkvinner for annen verdenskrig, er så å si alle fra før århundreskiftet. Seinere ble forholdet mellom dem stadig mer preget av strid, og av stor avstand. I arbeiderkvinnenes blad, Arbeiderkvinnen, blir ordet »kvinnesaks-kvinne» etter hvert et skjellsord, og interessen for arbeiderkvinnenes sak kjølner i Nylænde.

DEN PROLETÆRE KVINNEBEVEGELSEN

Den proletære kvinnebevegelsen i Norge besto på den ene siden av de kvinnelige fagorganiserte, på den andre siden av en politisk kvinnebevegelse.

Fagorganisering

Den første kvinnelige fagorganisasjonen var fyrstikkerarbeiderkenes forening, stiftet etter streiken i 1889. I tiårene som fulgte var denne delen av arbeiderkvinnenes bevegelse i rask vekst, og en rekke ulike fagforeninger ble stiftet blant kvinnene. Likevel ble fagbevegelsen en politisk massebevegelse blant kvinnene mye seinere enn blant de mannlige arbeiderne. 24 år etter at den første foreningen var stiftet, var det ennå bare 12 % av de kvinnelige arbeiderne som var fagorganisert. Dårligst stilt var de industriene der kvinnene var i flertall, nemlig de tre velkjente kvinneindustriene tekstil, næring-nyttelse og bekledning. I bekledning var organisasjonsprosenten helt nede i 6,6.

Politisk organisering

Den politiske delen av den proletære kvinnebevegelsen besto først og fremst av Arbeiderpartiets kvinneforbund og andre kvinneforeninger tilknyttet DNA. Kvinneforbundet ble stiftet i 1901 som et

FOR EI RIKTIG LINJE I KVINNEKAMPEN

Osloforbund, i 1909 ble det utvidet til et landsforbund og i 1923 ble det oppløst som selvstendig kvinneforbund og har siden fortsatt som Arbeiderpartiets kvinnesekretariat. For å gi et lite inntrykk av hvilket masseomfang Kvinneforbundet hadde, kan jeg nevne at det i 1914 var 60 kvinneavdelinger tilsluttet forbundet, derav 17 i Oslo som i alt besto av 700–800 medlemmer.

Etter at Kvinneforbundet var oppløst og DNA splittet, tok NKP i 1924 initiativet til å opprette Norsk Husmørlagsforbund i 1924. Dette var ment som en fagorganisasjon for husmødre, men ble likevel aldri noen virkelig massebevegelse. Husmørlagsforbundet var en av forløperne til Norsk Kvinneforbund, som ble stiftet etter krigen.

POSITIVE OG NEGATIVE ERFARINGER

Den proletære kvinnebevegelsen kan se tilbake på en rekke positive kamp-erfaringer. Kampen for kvinnestemmerett og for særbeskyttelse av kvinnene i begynnelsen av århundret er allerede nevnt. En rekke faglige aksjoner har etterfulgt fyrstikkstreiken i 1889. For eksempel gikk kvinnene i postetaten i 1908 til resolutt aksjon mot forsøk på å senke kvinnelønningene ved å opprette særregulativer. Og de seiret.

I 1914 gjennomførte rengjøringskvinnene en boikottaksjon mot forsøk på å la et entreprenørfirma overta rengjøring ved »Blaatrikken» i Oslo. I kampen mot dyrtida omkring første verdenskrig var kvinnene også aktive. De gikk i spissen for lokale aksjoner mange steder i landet, og i Odda gjennomførte husmødrene i 1915 en vellykket kjøpeboikott mot stigende melkepriser. I de lokale foreningene i Oslo gikk også kvinnene i spissen for å gjennomføre mange viktige reformer, for eksempel mot prylstraff av ungene i skolen.

Eksempelene kunne mangedobles, og de som er plukket ut er relativt tilfeldige. Det som er viktig er å understreke når

dette er sagt, er imidlertid at selv om de lokale initiativene var mange, var det bare sjelden at disse ble utviklet til noe mer enn spredte initiativer og enkelte aksjoner.

Verken partiets eller kvinneforbundets ledelse gir heller inntrykk av at de har klare ønsker om at det skal utvikles en bred kampbevegelse blant kvinnene. Kvinnene ble snarere oppfattet som en ressurs som kunne skrus på og av etter de allmenn-politiske oppgavene Arbeiderpartiet til enhver tid stilte seg. Ved valgene var kvinnene viktige, ved 1. mai-markeringer var de viktige, og også i andre sammenhenger der DNA skulle markere sin tallmessige oppslutning. Men kvinnene var aldri viktige for å kjempe igjennom seire utfra de premisene de selv stilte.

Parlamentarisme og prinsipløshet

Jeg vil trekke inn et par momenter som kan forklare denne holdningen fra DNAs side, og fra ledelsen i Kvinneforbundet:

– Allerede fra starten var Arbeiderpartiet sterkt preget av parlamentarisme. De viktigste slagene sto ved valgene, de viktigste seirene kunne telles i antallet mandater på Tinget. Ved valgene ble følgelig alle partiets krefter mobilisert for fullt, og også kvinnene. På den andre siden ble det som skjedde mellom valgene mindre viktig. De lokale kvinneavdelingene ble i stor grad preget av sosiale tomgangsaktiviteter for å holde hjulene i gang mellom slagene, istedenfor at de ble utviklet til kampheter. Framskredne kvinner beskyldte allerede tidlig kvinneavdelingene for å fungere mer som syklubber enn som politiske foreninger.

– DNA har aldri vært preget av noe høyt ideologisk nivå allment, fordi det aldri har vært lagt særlig stor vekt på politiske og teoretiske studier og skoling. Dette avspeiles i utpreget grad i forholdet til kvinnepolitikken. Verken partiet eller de ledende kvinnene i Kvinneforbundet var noen gang i stand til å utvikle en helhetlig politikk på kvinnespørsmålet, og ikke bare en rekke med progressive delstandpunkter.

Arbeiderpartiet hadde derfor fra starten av en tosidig holdning til kvinnearbeidet. På den ene siden har DNA tidlig stått bak vedtak om kvinnenes rett til samfunnsmessig, lønnet arbeid, og understreket dette som en forutsetning for frigjøring. På den andre siden har ledende DNA-folk, også i Kvinneforbundet, understreket at den gifte kvinnens stilling er i hjemmet hos mann og barn.

Videre har partiet hele tiden også hatt en tosidig holdning til den særegne kvinneundertrykkningen. På den ene siden er opprettholdelsen av Kvinneforbundet og kvinneavdelingene uttrykk for at kvinnene hadde en særegen stilling også i arbeiderklassen. På den andre siden blir det regelmessig hevdet at særegne kvinnespørsmål ikke eksisterer i arbeiderklassen, og at alle spesielle kvinnekraav tilhører borgerlig kvinnesak.

Kvinnepolitikken skiftet med konjunkturane

Prinsippløsheten og parlamentarismen er viktige momenter for å forklare den opportunisten som preget Arbeiderpartiets holdning til kvinnespørsmålet. Kvinnes krav fikk partiets støtte når det åpenbart tjente partiets allmenne politiske mål. Kvinnes krav ble avvist som »kvinnesak» når det tilsynelatende var en lettere vei å la være å ta hensyn til dem. I praksis ble resultatet at APs kvinnepolitikk skiftet etter konjunkturane, både de politiske og de økonomiske.

Det mest avslørende eksempel på dette, er den politikken som arbeiderpartifolk førte overfor de gifte kvinnene i tredveåra. I mange år var det en del av Arbeiderpartiets krisesarbeidspolitikkk mot arbeidsløsheten å drive klappjakt på de gifte kvinnene som hadde arbeid, fordi de var forsørget og burde vike plassen for mannlige arbeidere. Takket være aktiv motstand fra kvinner i fagbevegelsen, innenfor partiet og i NKP, ble denne politikken til slutt endret.

To linjer blant arbeiderkvinnene

Dette at det aldri ble utviklet noen særegen proletær kvinnepolitikk i Norge, førte også til at det oppsto en splittelse blant arbeiderklassens kvinner i synet på kvinnekampen. Det store flertallet av de organiserte kvinnene har stått i nær tilknytning til arbeiderbevegelsen forøvrig, og har oppfattet de allmenne klassekravene som mer sentrale enn særegne kvinnekraav. Men en liten del av arbeiderkvinnene valgte en annen vei, og knyttet seg til feministbevegelsen.

Dette har vært aktuelt for kvinner i arbeid der enten den borgerlige rekrutteringen har vært sterk, eller der de spesielle kvinneproblemene har vært spesielt framtreddende. Hard konkurranse fra mennene på arbeidsplassen og forsøk på å presse kvinnene ut av arbeidet eller over i mindre gunstige stillinger måtte føre til at mannen på kort sikt ble oppfattet som en hovedfiende.

Vi har flere eksempler på at kvinner med slike erfaringer har meldt seg ut og dannet egne fagforeninger, og at de har tilsluttet seg Norske Kvinners Nasjonalråd *istedenfor* LO. Kvinnelige Telegraf- og Telefonfunksjonærers forbund er ennå tilknyttet Nasjonalrådet.

At det eksisterte to linjer på kvinnekampen blant arbeiderkvinnene ga seg ikke bare uttrykk i ulik organisatorisk tilknytning. Det kom også fram i ulik holdning til konkrete kampsaker. For eksempel førte de kvinnelige typografene i 1902 en aksjon *mot* Typografforbundets krav om lik lønn for menn og kvinner i typografyrket, fordi det ville forskyve konkurranseforholdet mellom dem. De godtok fri-konkurransen som premiss i kvinnekampen, og godtok dermed åpent at kvinnene måtte finne seg i å bli hardere utbyttet om de skulle få beholde jobbene sine. Typografkvinnene gikk også sterkt imot enhver særbeskyttelse av kvinnene utfra samme premisser, arbeidskjøpernes egne premisser!

Eksemplet viser hvorfor feministisk

strategi er en borgerlig strategi for kvinnekampen. Dersom kvinnene baserer seg på fri konkurranse og individualisme istedenfor å sette sin lit til kollektiv kamp,

organisering og disiplin, fører det til både en svekkelse av hele arbeiderklassens kampkraft og en forverring av kvinneskår.

3. GJØR BRUK AV KVINNEBEVEGELSENS ERFARINGER

I dag står vi overfor en ny, eksplosiv massebevegelse blant kvinnene i hele den vestlige verden, og også i Norge. Hos oss har bevegelsen først og fremst gitt seg uttrykk i en veldig diskusjonsbevegelse, ikke først og fremst i en aksjonsrettet kampbevegelse ennå. Aviser, massemedia, kultur bringer fullt opp av kvinnepolitisk stoff, diskusjonen går vidt mann og mann og kvinne imellom. Kvinnes gamle kampkrav har fått ny vind i seilene, og den verbale velviljen fra stat og partier er til å ta og føle på.

Men vi aner også konturene av en kvinnereaksjon: I valgkampen ble det gjort flere forsøk på å mobilisere kvinnene for reaksjonære ideer, f. eks. i abortsaka. Kristen Kvinnefront er dannet som et klart forsøk på å demme opp for alle de rettferdige og progressive kravene som kvinnene nå stiller. De gamle ideene om moderskapets hellighet og kvinnes unnnværlighet i hjemmet dukker også opp i moderne form: Anne-Marit Sletten Duve og Dag Østerberg er de mest typiske talsmennene for det.

Den nye kvinnebevegelsen er en brei, uensartet bevegelse med mange ulike og motstridende tendenser i seg. Den er også båret oppe av gunstige konjunkturer, der behovet for kvinnelig arbeidskraft er stort i pressområder som Oslo. På mange måter er det veldig fristende å trekke sammenligninger med situasjonen i 1880-åra, da også diskusjonsbevegelsen var brei og konjunktorene på kvinnes side. Bare tenk på all 80-års-diktningen.

Den nye bevegelsen står inne i en avgjørende fase i dag: I hvilken retning skal den utvikle seg, hvilke tendenser og linjer skal vinne fram, i hvilken grad skal

vi bli i stand til å overleve et konjunkturomslag og et nytt og kraftig framstøt av kvinnereaksjon som vi med sikkerhet vet vil komme før eller seinere?

Det kvinnebevegelsen i dag trenger, er en retning. Spørsmålet er hva slags retning. Det er i dette spørsmålet jeg tror at vi faktisk kan ha praktisk nytte av vår egen historie.

Kvinnebevegelsen har kjørt seg fast tidligere, det er opp til oss å trekke de riktige lærdommer av de erfaringene som kvinnene den gang har høstet for oss. Vi må trekke ut alle de gode erfaringer som er gjort og bygge videre på dem. Men samtidig må vi også samvittighetsfullt analysere alle feil og forsøke å unngå dem og aktivt bekjempe dem.

Ta lærdom av gamle feil!

Historien har lært oss at vi trenger en kvinnebevegelse, og at det er en del umiddelbare farer vi må sette alt inn på å styre klar av:

– *Vi trenger en kvinnebevegelse som står på egne bein, som er sjølstendig og har sin egen strategi, og som ikke kan skrus av og på etter konjunktorene.*

– *Vi trenger en kvinnebevegelse som aktivt satser på kvinnes egen kampkraft, og ikke stoler på de store menns og kvinners innsats for oss i parlamentet og komiteene. Kvinnebevegelsen må ikke bli en valgreserve for de politiske partiene.*

– *Vi trenger en kvinnebevegelse som avviser feminismen som en borgerlig strategi for kvinnekampen, og som bygger videre på den proletære kvinnebevegelses mest framskredne erfaringer.*

Analysen av erfaringene må gå til kjerna

Likevel nytter det lite å avvise feminismen ved proklamasjoner, og det nytter like lite å proklamere at en bygger videre på arbeiderkvinnenes erfaringer. Utviklingen av en riktig strategi for kvinnekampen krever en grundig analyse av de historiske erfaringene. Det har vært betydelige innslag av feministisk ideologi i arbeiderkvinnenes egne organisasjoner, og det har vært andre feil ved dem som vi må unngå. Den feministiske ideologien har nok rådd grunnen i middelklassekvinnenes organisasjoner, men den har ikke rådd grunnen aleine, og det finnes også lærdommer å trekke av den kampen de har ført.

Vi skal heller ikke glemme den motsetningen som eksisterer mellom den reaksjonære kvinneideologien i de kvinneorganisasjonene som ble skapt for å demme opp mot den progressive kvinnebevegelsen, og den materielle, klassemessige stillingen til massen av medlemmer i disse organisasjonene.

Verken i historien eller i dag er det så enkelt at feministisk eller proletær kvinnestrategi er organisatorisk bestemt. Det er et spørsmål om to ideologier, som eksisterer på tvers av organisatoriske skillelinjer. Vi må ikke stirre oss blinde på ytre kjennetegn, men lære både den feministiske og den proletære strategien å kjenne *innenfra*.

Dette krever grundigere studier – både av historia og av den teorien som de forskjellige retningene innen kvinnebevegelsen – enn det jeg har lagt fram her, men jeg tror likevel det er grunnlag for å stille opp de viktigste kjennetegnene ved de to ideologiene allerede nå:

Feminismen:

- Individuell aksjon, stor vekt på enkeltkvinnens bevissthet om egen undertrykking, stor vekt på enkeltkvinnens muligheter til å gjøre karriere. Kvinnenes frigjøring er den enkelte kvinnes verk.

- Kvinnekampen rettes mot mannen.

»Vi trenger en kvinnebevegelse som avviser feminismen som en borgerlig strategi for kvinnekampen, og som bygger videre på den proletære kvinnebevegelsens mest framskredne erfaringer.»

Mannen oppfattes som hovedfienden i kvinnekampen, den som av egeninteresse og av redsel for plagsom konkurranse ønsker å holde kvinnene nede. Stor vekt legges på holdningsendringer og på det private forholdet mellom mann og kvinne.

- Kvinnekampens mål er *likestilling* i betydning full likhet mellom menn og kvinner på alle livsområder. Kvinner skal ikke diskrimineres, men de skal heller ikke ha særrettigheter på noe felt, fordi det forrykker konkurranseforholdet (f. eks. *frivillig barselpermisjon*).

Den proletære kvinnebevegelsen:

- Kollektiv kamp er kvinnekampens viktigste middel. Enkeltkvinnens karriere mindre viktig enn resultater som betyr noe for majoriteten. Kvinnenes frigjøring er kvinnenes felles verk.

- Kvinnekampen må rettes inn mot klassefienden, i dag monopolkapitalen og

staten. De materielle forhold, ikke ideologien, basis i undertrykking av kvinnene. Den ideologiske undertrykking er et middel til å opprettholde den materielle, og også den rettes mot oss fra klassefienden.

– Kvinnekampens mål er frigjøring av kvinnene på kvinnenes egne premisser, det vil si vi skal ha like rettigheter, men også hensyntagen til våre særegenheter som kvinner. Vi godtar ingen fri-

konkurransse der de svakeste – bl. a. det store flertallet av kvinnene blir de tapende.

Bare dersom denne siste ideologien vinner fram og blir den sterkeste i den nye kvinnebevegelsen, kan den bli sterk nok til å tåle skiftende forhold og skarp motstand – og sikre resultater av kampen for det store flertallet av kvinnene.

G. H.

SPØRSMÅL TIL DISKUSJON

For dei som vil bruke artiklane i dette nummeret som utgangspunkt for studiediskusjonar, vil vi foreslå nokre problemstillingar:

1: I den første artikkelen blir det lagt fram to syn på kva den doble undertrykkinga av kvinnene inneber. Kva har det å seie for kvinnekampen om ein legg det eine eller det andre synet til grunn?

Kva er grunnlaget for at også menn i arbeidarklassen stundom vender seg mot kvinnene sine krav om sjølvstende og frigjering?

2: Er de samde i at rett til arbeid er det viktigaste kravet kvinnene kan reise? Kva om monopolkapitalen og staten set i gang ei kampanje for å få kvinnene ut i arbeidslivet?

3: I klasseanalysen er det lagt vekt på at det er objektive klasseskilje mellom kvinnene, og at den sær-eigne undertrykkinga av dei som kvinner har ulikt innhald for dei ulike klassane sine kvinner. Meiner du dette er rett?

Finst det ikkje former for kvinneundertrykking som er sams for alle kvinner, som meir er knytt til kjønn enn til klasse?

4: Prøvå gå nærmere inn på særtrekka til kvinnene i ein klasse eller ei gruppe de sjølve kjenner godt, – t.d. sjukepleiarar, arbeidarhusmødre, lærarar. Kva er situasjonen deira? Kva tenkjer dei om seg sjølve som kvinner?

5: Diskuter kjenneteikna på ei proletær linje i kvinnekampen opp mot det som pregar det feministiske synet. Bruk døme de kjenner til og finn ut korleis desse linjene står i dei ulike kvinnelaga og mellom kameratane der de er.

6: Kva skilnad gjer det om ein vel eit sosialistisk grunnlag for ein masseorganisasjon for kvinner eller ikkje i dag?

Kva vil det seie at dette ikkje er eit prinsippsspørsmål?

Dokument

Kvinnefronten heldt sitt andre landsmøte i Bergen 2. og 3. mars i år. Det møtte 165 delegater frå 59 stader i landet. Dei representerte 3 500 medlemmer – ei dobling frå i fjor. Landsmøtet vedtok å prioritere desse sakene i dette året: særeigne kvinnekrav i samband med lønsoppgjæret, rett til arbeid for kvinnene, utbygging av dagheims plassar, rett til sjølvbestemt abort.

Møtet vedtok ei politisk plattform, med 146 mot 19 stemmer. Vi prentar den her, saman med den prologen Johanna Schwarz innleidde landsmøtet med.

Johanna Schwarz:

Prolog

Vid Kvinnefrontens 2. landsmøte, i Bergen den 2/2. 1974.

**Kära Systrar! Vestlandet hälsar er alla!
Men det självsäkra Bergen, som arrangerar kongressen,
har tvingats beställa prolog av en Stockholms-stril från distriktet.**

Jag ska berätta en sann episod ur livet:
»Pappa», sa dottern, »kom och berätta en saga! »
Och pappa berättade sagan om Pål og Per
och Espen Askeladd som drog ut i världen
för att befria prinsessan som rövats av trollet
och vinna henne og halva kungariket.
Plötsligt frågade barnet: »Pappa, vad heter prinsessan?»
Pappan blev svaret skyldig. Sedan sa han:
»Prinsessan har inget namn. Hon är ju prinsessa.
Hon behöver inget namn. Därför är hon namnlös.»
»Precis som trollet», konstanterade barnet.

Det är inte fullt så illa i människans saga.
Där står det berättat om kvinnor med namn, och många står skrivna
med så kallad guldskrift på historiens blad.
Helgon: Maria, Sunniva och Birgitta.
Diktare: Camilla Collett,
Amalie Skram och Ingeborg Refling Hagen.
Forskare, läkare, lärare,
skådespelerskor, operastjärnor —
kvinnor som varken rövats eller befriats,
men som befriat sig själva och oförfärat
vandrat sin egen väg och format sitt eget öde.

Men prinsessan som låter sig räddas, är lika namnlös
så i sagan som också i verkligheten.
Ty kvinnor har skrivit sitt namn som individer —
som grupp bor vi antingen kvar i berget hos trollet,
eller i prinsens berg också kallat slottet:
Låt prinsen få hela riket! Vi äger ju prinsen — tror vi.

Ska det fortsätta så? Är det inget vi kan och vill ändra?

I år kan Norges kvinnor fira ett jubileum —
inte så lysande stort, men ändå viktigt:
Den tjugofjärde oktober i år är det jämnt åttifem år sedan
en grupp av tändstickarbeterskor gick till strejk.
Kampen var dåligt planlagd — den sprang ut av den nakna nöden.
De vann kanske inte så mycket — men de fick sina stickor att lysa.
Detta var första gången här i landet
kvinnor som grupp gick till kamp för sin egen sak.
Den tjugofjärde oktober är också FN-dagen.
Jag vill föreslå den som de norska kvinnornas kampdag.

Vad ska vi kämpa för? Här kunde vi nämna mycket.
Rätt till vårt eget liv, rätt till vårt eget namn.
Rätt att själva råda över vår egen kropp.
Rätt till en skapande, trygg miljö för de barn vi vill föda.
Rätt till kunskap, rätt till ett meningsfullt yrke.
Rätt till att också vår insikt beaktas,
när folkets framtid blir formad.

Kraven är många. Hindren är många och hårda som trollets huvud.
Men vill vi fälla ett troll, så behöver vi styrka.
Det finns inte i sagans magiska flaska.
Vi är många. Vi har varandra. Det är vår styrka.
Låt oss med styrka hävda vår rätt att befria oss själva,
och vår rätt, vår solklara rätt, till halva riket!

Kvinnefrontens politiske plattform

Vedtatt på landsmøtet i Bergen 2. og 3. februar 1974

Kvinnefronten er en partipolitisk uavhengig organisasjon som samler ulike grupper av kvinner i arbeidet mot økonomisk, politisk, kulturell og seksuell undertrykking og utbytting. Kvinnefronten ønsker å samle flest mulig kvinner på grunnlaget: KAMP MOT ALL KVINNEUNDERTRYKKING.

Mange av de kravene Kvinnefronten i dag kjemper for ble for første gang til for 30 – 50 eller endog 100 år siden, men likevel blir vi ennå ikke anerkjent som fullverdige samfunnsmedlemmer. Vi defineres og vurderes utfra ansvaret for familien. Vi regnes ikke med når det gjelder arbeidsplasser, reelt har kvinner i dagens samfunn ikke rett til lønnet arbeid. En vanlig oppfatning er fremdeles at kvinners eneste oppgave er å føde barn og å oppdra dem.

I forhold til arbeidslivet har kvinner ikke full status som yrkesaktive. Dette viser seg i:

En skrikende mangel på arbeidsplasser.

Arbeidsvilkårene er ofte usikre. Kvinner arbeider ofte deltid og er ikke fast ansatt. Når tilbudet på arbeid blir dårligere er kvinnene de første det går utover.

Økonomisk vurderes kvinnelig arbeidskraft lavt. 80% av kvinner i industrien tilhører lavtlønnsgrupper, mot 13% av menn.

Fremdeles hviler ansvaret for hjem og barn i stor utstrekning på kvinnene alene

og fører til at utarbeidende kvinner ofte får dobbeltarbeid. Skyhøye boligutgifter og økende priser på dagligvarer skal ikke tvinge oss til et eller annet arbeid under hvilke som helst betingelser.

Forholdene er ikke på noen måte lagt til rette for at kvinnene i praksis skal få samme rettigheter i arbeidslivet, eller samme muligheter til deltakelse som menn har. Vi krever at arbeidslivet blir innrettet slik at det blir *mulig* for begge foreldre å ha et yrke utenfor hjemmet, *og å ta seg skikkelig av hjem og barn*. Dette innebærer også at vi slåss for å få forholdene lagt til rette for oss som *kvinner* f.eks. ved å bedre vilkår under svangerskap og gyldig sykefravær når barna våre blir syke.

Hundretusener av norske kvinner er i dag isolert i hjemmene og bundet til sin mann i økonomisk avhengighet. Denne avhengigheten fører til at forholdet mellom mann og kvinne ikke blir likeverdig. En stor del av hjemmearbeidende kvinner ønsker arbeid og utdanning utenfor hjemmet dersom forholdene er tilrettelagt.

Hjemmearbeidende kvinner har få eller ingen virkemidler til å få gjennomført selv de enkleste og mest rettfærdige krav. Isolasjon fører ofte til at problemene oppleves individuelle. De hjemmearbeidende kvinnene kan slåss for sine krav, men de har ikke samme mulighet til

å organisere seg som kvinner på en arbeidsplass.

Det rådende kvinnesyn er et viktig redskap for å holde kvinnen borte fra samfunnslivet og ta brodden av våre krav. Vi skal være hjemmets xsentrum og ikke noe annet. Det hevdes at vi har spesielle anlegg for husstell og barnepass. Enslige kvinner og kvinner som ikke vil ha barn, blir ikke akseptert på samme måte som kvinner som gifter seg og får barn. Fra vi er små lærer vi at kvinner er svake, passive og tilbakeholdende. Dette synet er herskende i samfunnet i dag, og det preger både kvinner og menn.

Kvinnefronten vil overalt i alle sammenhenger motarbeide et slikt syn og avsløre hvilke områder i samfunnet som sterkest fremmer det (som reklame, ukeblad, skolebøker osv.).

Vi vil gjennom diskusjoner, studiearbeid og praksis arbeide for at kvinner selv blir bevisste hvilken plass vi ønsker i samfunnet.

Vi tror ikke kvinnekampen er tjent med en splittelse mellom kvinner og menn, men samtidig er vi sikre på at det vil kreve langvarig, hardt arbeid å nedkjempe alle

gamle fordommer og forestillinger som i dag virker kvinneundertrykkende.

I familien, i arbeidslivet og i samfunnslivet for øvrig ønsker Kvinnefronten full likestilling og likeverd mellom kjønnene, at menn og kvinner deler ansvaret. Men vi ønsker ikke å konkurrere med mennene på deres premisser. Vi vil ikke nøye oss med å erobre de posisjoner menn har i dag. Vi vil ha full kvinnefrigjøring, ikke en mekanisk »likestilling» med menn uten hensyn til våre spesielle forhold: at vi føder barn.

Kvinnefronten arbeider for full kvinnefrigjøring. For å nå dette målet må vi arbeide for at flest mulig kvinner står samlet. Vi vil arbeide for at kvinneorganisasjonene skal samarbeide i flest mulig saker. Kvinnefronten vil samarbeide med andre grupperinger som fremmer de samme krav som vi gjør. Vi vil arbeide for solidaritet med kvinnene i alle deler av verden.

ENHET I KAMPEN FOR FRIGJØRING AV KVINNENE

Norge og olja

Oljeeventyr for imperialismen

Regjeringa har lagt fram sin oljemelding. AP-propagandaen begynner å avtegne seg: Olja skal være en nasjonal ressurs, oljeutvinningen skal foregå i en moderat takt, av et overskudd på 12 kan bare 6 milliarder brukes i Norge, resten skal sikre norsk industri et liv etter oljeeventyret, ved at de investeres i utlandet osv.

Dette er frasene, sannheten er: 150 000 til 200 000 skal tvinges til å skifte arbeid,¹ utvinningstakten legger opp til et oljeeventyr for USA-imperialismens banker og oljeselskaper. Norsk økonomi vil bli enda mer avhengig av import av nødvendige varer, gjennom årlige utenlandsinvesteringer på 6 milliarder vil den norske stat få omfattende imperialistiske interesser å forsvare.

I nummer 3 vil Røde Fane ta opp den norske monopolkapitalens overgang til oljeøkonomi. Her vil vi bare kort kommentere en del av de planene oljemeldinga åpner for.

En utvinningstakt tilpasset USA-imperialismens behov.

AP kaller en utvinning på 50 millioner tonn årlig for moderat. Dette er 5 til 6 ganger det norske oljeforbruket. Taktene kan bare være moderat for de kreftene som ønsker å tømme Nordsjøen for olje før århundreskifte. Et høyt anslag over forekomstene er 2 milliarder tonn. Olja vil ta slutt omtrent i 2015. Med en slik takt vil hovedtyngden av finansieringen gå til de amerikanske storbankene til Rockefeller og Mellon. De samme interessene står bak Esso, Phillips, Standard Oil osv. Disse selskapene står for hovedtyngden av de allerede tildelte blokkene, og vil da også rimligvis være de første til å profitere på den høye utvinningstakten.

Oljemeldinga en raseringsplan.

De fleste av de arbeidsplassene som skal vekk ligger i jordbruk, tekstil og nærings/nyttelsesmiddelbransjen. a3, oljebransjen stoppe opp og det vil da ikke være dekning for import. Dette åpner for muligheten: Sterk rasering av disse næringene når det er høye oljepriser. Hvis oljeprisen faller vil ekspansjonen i oljebarnsjen stoppe opp og det vil da ikke være dekning for import av dyre matvarer, tekstiler osv.

APs Reidar Carlsen har sagt: »Før var det slik at kvinnene sprang etter arbeid, men nå skal det bli slik at en hær av arbeidsgivere vil løpe etter kvinnelig arbeidskraft.» Dette var hans kommentar til overgangen til oljeøkonomien. Hykleriet kan vel neppe bli klarere: Som Røde Fane legger fram i hovedtemaet, er det nettopp industriene kvinnene jobber i AP vil sanere.

Investeringsplanen viser: Legg Norge ned.

Industriens investerings planer viser

hvem AP planlegger for her hjemme. For 1974 har Statistisk Sentralbyrå registrert ønsker om ca. 10 milliarder i investeringer i industri, bergverk og kraftforsyning (2)

Halvparten av dette skal gå til dansen rundt det svarte gullet.³ Blir dette fordelingen også i årene framover vil næring etter næring saneres. Selv APs plan om 150 000 til 200 000 »overganger» vil vise seg å være for lave. I følge Statistisk Sentralbyrå var investeringen i 1973 21% høyere enn i 1972. 16% er den antatte stigningen fra 1973 til 1974.

Uansett hvor mye av dette som finansieres ved lån; tallene viser klart at den norske monopolkapital er ute etter å berike seg. Bare et skikkelig lønnsoppgjør kan svekke denne viljen til å tømme oljeresursene i Nordsjøen.

Skånlandutvalget og deprivatisering: Hjelpemidler for APs linje.

AP har lagt opp til oljeeventyr med norsk og utenlandsk monopolkapital i hovedrollene. For dette trenger de kontroll med kreditten og lønnsoppgjørene. Tallene viser en enorm vekst i investeringene. For at norsk monopolkapital skal kunne fortsette å vokse trengs det kontroll med rammen for lønnsoppgjøret (realistisk ramme) og det er nødvendig å hindre arbeiderklassens kamp mot prisstigningen mellom oppgjørene. Skånlands forslag er ikke glemt. De vil sikkert dukke opp under nye navn.

Men investeringene skal ikke bare taes fra lønningene. For AP er det viktig å sikre at investeringene skjer i oljeindustrien. En sentralisering av kreditten vil etter vår mening nettepp være det middel som raskt vil sikre at APs raseringsplan kan gjennomføres. Når Høyre kan kalle dette for sosialisme, desto bedre for monopolkapitalen.

Prøver Kleppe å overbevise monopolkapitalens representanter om at det er nødvendig å sentral-

isere kreditten gjennom en deprivatisering?

Brei motstand mot APs politikk.

Senterpartiet, Venstre, SV og AKP(m-l) har gått mot den politikken AP har lagt opp til. Særlig har kravene rettet seg mot den takten AP legger opp til. Mot denne motstanden står AP-ledelsen og Høyre, de gamle EEC-partiene. I Klassekampen er det blitt lagt fram konkrete forslag til parolen for kampen mot tvillingpartiene Høyre og AP. Her skal vi ikke utdype dette nærmere.

Kortsiktig vil det imidlertid bli viktig å

sikre et lønnsoppgjør langt bedre enn kravet på 7,5% i Jern og Netall. Også jordbruksoppgjøret vil bli et viktig område for folkets motstand.

T.S.

Noter

- (1) *Oljemeldinga legger opp til en struktur-rasjonalisering på ca. 100 000 mellom næringene. I tillegg kommer overganger innen næringene.*
- (2) *Statistisk Ukehefte nr. 51/52. 1973*
- (3) *Klassekampen nr. 9-74.*

Lønnsoppgjøret 1974

Våre krav— fiendens taktikk

Denne artikkelen bygger på eit foredrag som vart halde på eit møte om lønnsoppgjeret arrangert av AKP(m-l) i Trondheim i midten av mars, før avtalen mellom Jern og Metall og Mekaniske Verksteders Landsforbund vart oppsagd og før det vart kjend kva slags pakkeløysing staten sat med i bakhanda.

Mens norsk monopolkapital de siste åra har stått i en situasjon med stadig voksende problemer med å øke profitten, går norsk økonomi nå inn i en veldig høykonjunktur. Oljevirkosomheten gjør at vi står foran en mer omfattende strukturrasjonalisering av norsk industri enn kanskje noen gang tidligere. Makta vil bli enda mer konsentrert i statsapparatet og i de største kapitalgrupperingene i landet. Norge blir trukket enda nærmere imperialismens maktsenter. Det kan komme angrep på fagbevegelsen i framtida som vi skal være godt rustet til å stå imot. Årets tariffoppgjør blir en smakebit på hva vi har i vente.

Samtidig er det lenge siden to linjer har stått skarpere mot hverandre enn ved dette lønnsoppgjøret. Skritt for skritt har arbeidskjøperne oppnådd økt kontroll over fagbevegelsen, samordning og statlig

innblanding i oppgjørene. De har økt sin andel av verdiskapinga og redusert våre inntekter. Deres krav foran den »oljealderen» de nå går inn i er: hardere kontroll, utbyttingsfred. De har et enormt behov for kapital til investeringer, som arbeidsfolk i Norge skal få betale.

Til nå er det først og fremst utenlandsk kapital som har kastet seg over olja. Dit må staten og monopolene fortsatt vende seg for å få dekket kapitalbehovet sitt fullt ut. Vi vet av erfaring at de internasjonale kreditorene setter harde betingelser. At den norske staten må være villig til å slå hardt ned på eventuelle »ekstremister» som streiker, er kanskje en slik betingelse?

På den andre sida har vi fått en styrket politisk arbeiderbevegelse i Norge. De fagorganiserte i klubber og foreninger på grunnplanet har også varslet kamp.

Skånlandutvalgets innstilling er foreløpig slått tilbake, forbundsvis oppgjør er kne-satt. Tallrike klubber og foreninger har reist krav om kraftig forbedring av lønna.

Men hvordan er utsiktene til at kampen skal lykkes? Hvordan står klassekreftene? Det er dette jeg skal ta opp i denne artikkelen.

LØNNSKAMPEN 1974 – HVOR BRA ER KRAVA SOM ER STILT?

Vi går til tariffoppgjøret i en situasjon hvor kapitalen ønsker arbeidsfred mer enn noen gang. Og, – det betyr igjen at vi skulle stå i en taktisk sterk utgangs-

posisjon. Ingenting ville være verre enn langvarig streik i industrier som har med olje å gjøre. Det er ut fra en slik taktisk vurdering av klassekreftene vi må se på de krava som er stilt.

Omlag alle forbund har i skrivende stund lagt fram sine krav. De viser at de fleste har vært svært så lydige overfor den »generallinja» LO-sekretariatet har trukket opp. Vi kan uten videre slå fast at ingen krav som er stilt er prega av offensiv kamp.

Dette er krava fire sentrale forbund har stilt:

FORBUND	MEDLEMMER	GENERELT KRAV	TOTALT LØNNSKRAV	INDEKS- KRAV
Kartellet	100.000	11–12%	15,5%	En indeksreguler.
Jern & Met.	92.000	7,5%	11%	Svingetall på 4.
Kommuneforb.	90.000	11–12%	17%	Svingetall på 2.
Grafisk	14.000	8%		To indeksreguler.

Alle krever ettårig tariffperiode. Jern&met krever også i likhet med de fleste andre forbund tariffestet avgift for uorganiserte.

AKP (m-l) har under hele tariffberedelsen gått inn for forbundsvis oppgjør og ettårig tariffperiode. Vi har like klart gått mot tariffestet avgift for uorganiserte. Vårt standpunkt her blir det ikke plass til å begrunne nærmere i denne sammenheng.

Jeg vil gå over til å se på to sentrale krav – indeksskravet og det totale pengekravet.

Indeksskravet

Den enestående dyrtida vi er inne i har tvunget forbundene til å kreve spesielle garantier mot prisstigninga i perioden. AKP har gått inn for et lavt svingetall,

2 eller 3 er lansert av Klassekampen. Hva betyr dette i forhold til de krava som forbundene har stilt?

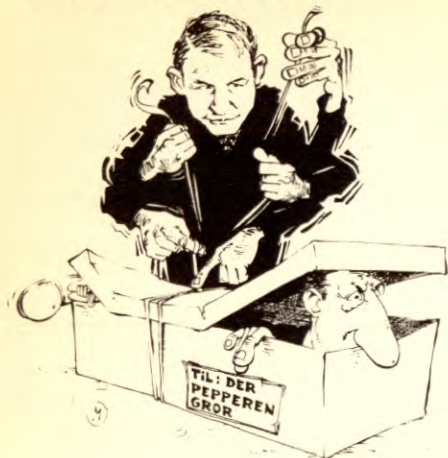
For det første må vi slå fast at indeksskravet ikke er et krav om økt lønn. Det er bare et krav om sikrest mulige garantier mot reallønnsnedgang, garantier mot at lønnsøkninga blir spist opp av prisene i løpet av året.

Men hvilke garantier gir indeksskrava som er stilt. Ett regneeksempel kan illustrere hva kravet betyr: Utgangspunktet er gjennomsnittslønna for industriarbeidere, ca. 3200 på månedsbasis.

Vi antar videre at prisene stiger med 12% fra mai-74 til mai-75. Da vil en arbeider med:

Kartellets indeksskrav tape omlag	kr.2400 i tariffperioden
Jern & Mets indeksskrav tape omlag	kr.1200 i tariffperioden
Kommuneforb. indeksskrav tape omlag	kr. 600 i tariffperioden
Grafisk indeksskrav tape omlag	kr.2000 i tariffperioden

ET FORSLAG TIL PÅKKELOSNING?

Uten justering for prisstigning i perioden, men med såkalt »full kompensasjon for prisstigninga» ved periodens slutt, taper han omlag 5 000 i kjøpekraft i årets løp.

Slik er situasjonen for norske arbeidere i dag. Selv om vi krever »full» kompensasjon for prisstigninga må vi regne med at verdien av lønna går tilbake måned for måned.

Indekskravet har derfor to funksjoner. For det første skal det sikre oss størst mulig kompensasjon for den prisstigninga vi får i perioden. For det andre skal det gjøre det langt mindre lønnsomt for arbeidskjøperne å øke prisene. Derfor mener vi at indekskravet er et viktig krav i årets oppgjør. Men et hvilket som helst indekskrav, er, som vi har vist ingen garanti nok. AKP har reist krav om svingetall på 3 poeng. Det betyr regulering av lønnene hver andre måned. Jern og Metall, og trolig også SV har lansert et svingetall på 4.

Som vi har sett betyr begge kravene at vi aksepterer et visst tap. Det skal vi selvsagt ha kompensasjon for ved neste tariffoppgjør.

Vi står ikke lenger fra hverandre på indekskravet enn at enhet her må være mulig. Med den offensiven arbeidsgiverforeningen og staten legger opp til, trenger vi enhet på så mange saker som mulig. Med en slik enhet vil vi også kunne sikre et bedre indekskrav for kameratene i Kartellet og andre forbund som ikke har reist skikkelige krav på dette feltet.

Pengekravet

Under kapitalismen eksisterer det ikke noe som heter »rettferdige krav». Tariffoppgjøret er en kamp mellom to klasser. Begge har som mål å sikre seg størst mulig del av de verdiene folket har skapt. Seier i tariffoppgjøret for arbeiderklassen, det må bety at vi sikrer oss en betydelig større andel av verdiskapinga enn tidligere. Tilbakegang betyr at kapitalens (inklusive statens) andel har økt. La oss med enkle tall se hvordan stillingen er.

Gjennom hele 60-årsperioden og de første 70-åra har nettonasjonalproduktet i faste priser steget kraftigere enn lønningene. Grovt anslått er gjennomsnittstallene h.h.v. 4,5% og 3%. Det betyr at hvert år har lønsmottakerne beholdt en mindre andel av verdiskapinga enn kapitalen og staten.

Et annet eksempel:

I NAF-brosjyren: »Tall og fakta fra NAF» har de beregnet lønnsutviklinga for industriarbeidere. Her viser de at den disponible realinntekten for industriarbeidere i gjennomsnitt fra 1960 til 1972 har steget med 2,5%. Samtidig har de direkte skattene økt med 23% pr. år! Med økende skattepress og prisstigning har industriarbeideren beholdt betydelig mindre enn den årlige produktiviteten i industrien. Med en anslått årlig produktivitetsokning på 3,5% ser vi at lønningene hvert år har fått en betydelig mindre andel enn de skulle ha.

Særlig ekstremt blir det etter 1970. Da

viser NAFs tall at industriarbeidernes lønninger har blitt *reduisert* når en ser på kjøpekraften. Mens en industriarbeider i 1970 fikk utbetalt kr. 15 513 (1960-kroner), fikk han i 1972 kr. 15 481.

Året 1973 har vært et spesielt godt år for arbeidsskjøperne. Selv borgerskapets eget nasjonalregnskap greier ikke å skjule det.

Økonomisk Utsyn fra Statistisk Sentralbyrå forteller bl.a. at inntektene i de viktigste eksportindustriene økte med over 20% og at eiernes andel av verdiskapinga økte langt sterkere enn lønsmottakernes andel.

1973 var uten tvil det året hvor kapitalen sikret seg et kraftig innhogg i folkets verdiskaping. Og hva sier statens såkalte »objektive» upartiske økonomi-ekspert», Aukrust, om det? Han konstaterer at 1973 var bra for arbeidsskjøperne og at 1974 blir kanskje enda bedre, og han slår fast:

»I så fall vil 1974 bli et enestående godt år for næringslivet, som vi må *unne* bedriftene.»! (Fra Dagbladet 2/3 -74. Min utheving.)

Vi tror nok gjerne at Aukrust og andre såkalte eksperter for det borgerlige statsapparatet »unner» bedriftene store fortjenester. Men hva unner de arbeidsfolk?

Norsk Tjenestemannslags gruppe på Statistisk Sentralbyrå har regnet ut lønnsutviklinga for statsansatte. De slår fast at den realdisponible månedslønna for de fleste var på topp i 1968. For 6 år siden! Til tross for at det har vært to lønnsoppgjør siden da har verdien av lønningsposen gått tilbake. La oss her nøye oss med å se på situasjonen for to statsstillinger som i dag ligger nokså »midt i laget».

En statsansatt lønnstaker med 36 000 på våren 1973, som er enslig, har foran vårens oppgjør ei realdisponibel månedslønn som ligger 60 kr. *lavere* enn lønna i 1968/69!

Det andre eksemplet er en statsansatt lønsmottaker med 44 000 våren 1973.

Her er det også beregnet hva en enslig person har tilbake i forhold til 1968. Han har kr. 176 *mindre* realdisponibel inntekt i måneden.

Minst 18 – 20%

AKP vil oppfordre alle lønsmottakere til i det minste å stå på et lønnskrav som sikrer oss samme andel av verdiskapinga som vi hadde da vi lå best an, dvs. før 1970. Og vi slår igjen fast at dette er et defensivt krav. Det innebærer kompensasjon for 4 – 5 års etterslep med 3,5% pr. år, og vår andel av produktivitetsøkninga i kommende periode, ei produktivitetsøkning som trolig blir betydelig høyere enn de tradisjonelle 3 – 4%.

Dette betyr pengekrav på 18 – 20%. Bare et slikt krav hindrer oss i å overlate enda mer av vårt eget arbeid til kapitalen. Forbundsledelsene har reist krav som ligger under dette.

SV oppfordrer folket til å være tilfreds med lønnsøkinger som gir oss bare en »liten» tilbakegang. Men når skal arbeidsfolk kreve tilbakebetalt det de har tapt av posisjoner tidligere om ikke nå, – i en situasjon hvor storkapitalen regner med kjempegevinster?

Eller mener SV at fagbevegelsen som kamporganisasjon er for svak til å vinne et krav det kan bli kamp om? Da svarer vi at dersom venstre i fagbevegelsen støttet av folk på grunnplanet nå står sammen, har muligheten til seier kanskje aldri tidligere vært større! SV har til nå nøydt seg med å henge på lassett til forbundspampene. Men det kreves langt mer av et parti om det skal ha krav på tillit fra arbeidsfolk som vil ha en forandring på dagens tilstand!

FIENDENS STRATEGI OG TAKTIKK

Gjennom kravet om forbundsvise oppgjør, ettårig avtale og indeksavtale som skal gi størst mulig kompensasjon for prisstigning, har fagbevegelsen til nå reist krav som kapitalen uten tvil frykter. Derfor ser vi at de kjører ut med hele sin

skyts, fra en samlet presse til økonomiske »autoriteter».

De har 95% av pressa, TV og radio på sin side. De har hele det statistiske apparatet til borgerskapet. De har tallrike eksperter, direktører, forskere, professorer, som selvsagt vet hva som er »best for folket». Til sist og farligst har de en rekke klassesamarbeidsorganer hvor det såkalte Kontaktutvalget er det ledende. Her møtes ledelsen i fagbevegelsen, arbeidsgiverforeninga, næringsorganisasjoner og staten for og under tariffoppgjøret for å holde hverandre »orientert», som det heter.

Med andre ord: her dikterer stat og kapital hvilken linje LO-pampene skal legge fram for medlemmene. Under årets oppgjør skal Kontaktutvalget spille en nøkkelrolle i forsøkene på å »samordne» oppgjøret i siste liten eller lage »pakkeløsninger».

Det er disse våpene arbeiderklassens fiender nå setter inn for å vinne lønnskampen. Og hva bruker de sine »våpen» til? Jo, å spre myter og å lansere lure lønnsstilbud.

a. Kapitalens myter.

Arbeidskjøperne og deres økonomiske ideologer har gjennom historia utviklet ett sett av myter som de sprøyter inn i folket, fra ungene i skolen til fagorganiserte i klubbene.

Det er myter som:

– **kaketeorien**, at det finnes ei gitt lønnskake slik at hele tariffoppgjøret blir et spørsmål hvor arbeidsfolk skal dele ei kake mest mulig likt. Underforstått er det da at kapitalens andel er det ikke noe å gjøre med. Av denne myten gir det seg også glimrende muligheter for å splitte folket: å gå inn for lavtlønnte som igjen betyr at en må gå mot middels og høyt lønnte.

– å gå inn for de ikke-yrkesaktive (Bl.a. trygdede) som igjen da må bety å gå mot yrkesaktive.

– å gå inn for skatteletter, som betyr

at arbeidere i stat og kommune må holde tilbake lønnskrav.

– **myten om pris- og lønnsspiralen**. Det er denne myten som mer enn noen annen er kjørt fram foran årets oppgjør. Den skal jeg gå grundigere inn på nedenfor.

– **myten om at høyere lønnskrav vil tvinge dårlig stilte bedrifter til å innskrenke**, dvs. at arbeidsfolk gjør seg sjøl arbeidsløse ved å stille krav. Til denne kan vi svare: Bedrifter som er så dårlig stilt at de ikke kan betale folk ei stabil lønn har en ingen garanti for vil greie seg uansett lønnskrav eller ikke. Dessuten: De som først og fremst har lagt ned bedrifter i Norge er staten og industrien sjøl. Gjennom planlagt strukturrasjonalisering (f.eks. treforedling i Drammensvassdraget) har de lagt ned tusener av arbeidsplasser.

Som nevnt har prismyten naturlig nok fått en spesiell plass foran årets oppgjør. Derfor er det nødvendig å gå grundigere inn på den, slik at en kan se klart at den er blank løgn.

Myten om pris- og lønnsspiralen.

La oss starte med noen fakta. Gjennom hele 50- og 60-åra lå prisstigningen gjennomsnittlig på 3 – 4%. Så skjer det noe: Fra en prisstigning på 3,1% i 1969 hopper prisene til:

10,6% i 1970

6,2% i 1971

7,2% i 1972

8,0% i 1973

9,6% til 13,3% anslått for 1974.

Med andre ord – prisene er i 70-åra på et nivå som er 3 ganger høyere enn nivået i 50- og 60-åra. Og hva kan vi gjøre for å rette på dette? Jo svarer ekspertene. De fagorganiserte må dempe sine krav foran tariffoppgjøret. Holder vi altså kravene tilbake skal prisstigningen dempes. Men vi har hørt denne melodien før. Sist vi hørte den var under forhandlingene om pris-kompensasjon i fjor. Da ble vi lovet lavere prisstigning dersom vi godtok en

kompensasjon for prisstigningen på bare 45%. Hva har vi sett? At prisene bare har økt i aksellererende tempo, at ikke ett av løftene er innfridd. Det kapitalistiske systemet har overbevist oss om at de mangler kontroll med prisene. Hvordan kan de da kreve moderasjon fra oss når de ikke kan gi oss garantier?

Men hvem er det som er årsak til prisstigninga?

Jo, ifølge Statsråd Sagør sjøl skyldes 60% importprisene, dvs. priser som bestemmes helt uavhengig av det norske lønnsnivået. For det andre bestemmer regjeringa en rekke priser: Offentlige kommunikasjoner og andre offentlige tjenester i tillegg alle varer som det offentlige bestemmer prisen på gjennom sin avgiftspolitik. Og som vi veit har regjeringa monopol på disse sektorene og trenger ikke øke prisene «av konkurransehensyn». For det tredje har en rekke norske kapitalister nærmest monopol for sine produkter, dvs. de kan bestemme prisene helt uavhengig av om kostnadene øker eller blir redusert.

Til sist står vi tilbake med ei gruppe bedrifter som kan, og alltid vil overvelte lønnsøkinger på økte priser.

Av dette skulle to ting være helt klart.: For det første bestemmes prisen på kanskje 80% av varene på det norske marked nærmest uavhengig av lønnsnivået. For det andre ser vi at dersom arbeidsfolk holder lønnskravet tilbake vil allikevel prisene stige kraftig pga. utenlandsprisene og de norske bedriftenes stilling.

Stemmer konklusjonen med de historiske erfaringene? Ja fullstendig. Bare en gang i løpet av 50- og 60-åra hadde vi kraftigere prisstigning. Det var i 1952 og 1953. Årsaken var heller ikke da svære lønnstillegg, men Koreakrigen og den voldsomme vareetterspørselen som fulgte krigen. Den sterkeste prisstigninga i 70-åra til nå hadde vi i 1970. Skyldtes den ekstraordinære stigningen da svære lønnstillegg? Nei, det var økningen av momsen fra 13,64% til 20% som gjorde utslaget.

Og i dag er årsaken lønningene? Nei!

I 1973 var det ikke tariffoppgjør og derfor også ubetydelige lønnsøkinger. Men prisene steig «bare verre enn før». Hovedårsaken er: At mulighetene for internasjonale konserner pga. monopolisering til å øke prisene uten fare for konkurranse, har økt kraftig, at det har oppstått knapphet på en rekke råvarer og at disse har kommet under større kontroll av landa hvor varene finnes, og til sist for Norges vedkommende, at kapitalen gjennom sin investeringsiver har økt etterspørselen etter varer kraftig. Dette er de virkelige årsakene til at prisene har steget.

b. «Lure» lønnstilbud.

«Lure» lønnstilbud for kapitalen er selvsagt tilbud som godtas av fagbevegelsen, men som i realiteten betyr lave lønnsøkinger. La oss se på noen slike «lure» former for tilbud som arbeidskjøperne alt har lansert.

Samordning av lønnsoppgjøret.

Erfaringene fra tidligere oppgjør har lært arbeidskjøperne at dersom de greier å samordne oppgjøret er halve seieren vunnet. Staten og arbeidsgiverforeningen sammen med LO-toppen har siden begynnelsen av 60-tallet innsett betydningen av samordnede oppgjør. Kontaktutvalget ble i 1963 oppnevnt med hovedoppgave å samordne oppgjøret den gangen. Siden har kontaktutvalget vært et viktig redskap for samordning.

Hva betyr samordning? Jo, at det skal forhandles samlet for hele fagbevegelsen under ett. At LO-ledelsen (som Selvig og Bratteli stoler på) skal lede hele tariffhandlingen. Og viktigst, at uravstemningen skal gjøres for hele fagbevegelsen samlet. Vi har sett hva det har betydd: For det første elendige krav og ettergivenhet i forhandlingene fra LO-ledelsen. For det andre at forbund som har stemt ned det samla generelle tilbudet har blitt nedstemt av mer «lydige» eller «tilfredse» forbund.

Fagbevegelsen har i år avvist sam-

50

LØNNSOPPGJØRET 1974

Tariff-oppgjøret:

LO frykter streiker og demonstrasjoner

Men regjeringen har pakkelasningen klar

Av KJELL FLUGSRUD

LO frykter politiske streiker i forbindelse med vårens tariff-oppgjør.

Etter det Dagbladet erfarer har aldri Landsorganisasjonen i nyere tid sendt ut en så skarp advarsel som sekretariatet i LO gjorde i går ettermiddag.

Samtlige av landets fagforeninger blir advart mot å sette i verk streiker eller andre demonstrasjoner. Det vil være uforvarselig å sette i gang slike aksjoner nå, sier LO.

Denne advarsel ble sendt ut samtidig som Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund og Mekaniske Verksteders Landsforening begynte sin mekling. Tidspunktet for advarselen er ikke tilfeldig valgt fra LOs side. Allerede nå er det nemlig varslet politisk streik ved Bergens Mekaniske Verksted, den 22. mars.

LO er engstelige over at streiken skal bre seg videre i Akerskonsernet og andre bedrifter. Bergens Mekaniske Verksted er en del av Akser-gruppen.

LO-sjefen Tor Aspengren sier i en kommentar til den varslede streiken i Bergen at det ser en utdigg afseres.

Bakgrunnen for LOs advarsel er naturligvis å skape ro i forbindelse med tariff-oppgjøret og meklingen innen Jern og Metallsektoren. Streiker og demonstrasjoner kan rive opp det forhandlingsklima en håper og venter å komme fram til i løpet av få dager. Meklingen er fra i dag inne i en viktig og avgjørende fase. Streiker og demonstrasjoner kan i det hele tatt få alvorlige følger for hele tariff-oppgjøret i vår. Og LO-ledelsen er fast bestemt på å føre forhandlingene etter de vedtatte som er fattet av de ansvarlige organer innen LO.

Når det gjelder selve forhandlingene og meklingen i forbindelse med vårens tariff-oppgjør er det grunn til å tro at LOs toppløselse er av den oppfatning at det ikke går an å få dette oppgjøret i havn uten regjeringens bistand. LO vil tydeligvis ha klare garantier for at prisdempende tiltak skal settes i verk. Dermed blir vårens tariff-oppgjør mer et forhold mellom LO og regjeringen enn LO og Arbeidsgiverforeningen.

Etter det Dagbladet har grunn til å tro ligger pakkelasningen allerede klar i departementene som har med dette å gjøre, altså Finansdepartementet og Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Hva denne pakkelasningen inneholder er det i dag umulig å si noe om. Men alt tyder på at det vil komme en rekke prisdempende tiltak. LOs tankegang er tydeligvis denne: Det hjelper

ikke hvor store lønnsøkningene vil bli, hvis prisene spiser opp hele lønnstillegget og vel så det.

Når regjeringen vil komme med sitt utspill er også uvisst, men det psykologiske moment for valg av tidspunkt spiller en avgjørende rolle. Derfor blir det neppe tatt noe initiativ fra regjeringens side før forhandlingene eller meklingen har kjørt seg helt fast. Dette bl. a. for å markere alvorret i vårens tariff-oppgjør. Men i løpet av mars måned er et utspill nedt til å komme, fordi avtalen mellom Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund og Mekaniske Verksteders Landsforening løper ut 31. mars.

I formiddag kl. 10 begynner meklingen i jern og metallsektoren igjen. Gårsdagens mekling gikk for det meste med til å orientere riksmeklingsmannen. Men i dag begynner alvorret. Se også side 2.

skuespillet er velkjent. Selv Dagbladet er i stand til å se hva som er DNAs planer.

ordning og presset fram forbundsvise forhandlinger og forbundsvist avstemning over forhandlingsresultatet. Men det betyr enda ikke at arbeidskjøperne har oppgitt muligheten på samordning. Alle rede på sentralstyremøtet i NAF i januar understreket de «nødvendigheten av en samordning av oppgjørene». Og selvsagt er det hensynet til «rikets økonomi» NAF er opptatt av. I dag bruker de som argument for samordning at forbundene har reist indeksskrav som er generelle og som derfor krever samordning av gjennomføringa. Også Aspengren har vært inne på tanken om nødvendig samordning av oppgjøret i siste fase. Fagbevegelsen må derfor med alle midler forsvare de forbundsvise forhandlingene mot alle forsøk på samordning i siste fase.

Pakkelasning.

Dette er det siste skuddet på stammen av arbeidskjøpernes knep. Argumentasjonen er som følger: Pga. den sterke pris- og skatteøkningen blir lønnstilleggene lett oppspist om de ikke koordineres med prisdempende tiltak og skattelette. Selvsagt går vi inn for prisdempende tiltak og skatteletter. Men hva er prisen?

De fagorganiserte skal moderere sine krav, så vil regjeringa garantere prisdemping og skatteletter. Som tidligere nevnt var den kompensasjonen for pristigninga i fjor et resultat av at vi gikk med på en pakkelasning. — Ideologen for pakkelasningen er direktør Skånland i Norges Bank. Han foreslår opprettet et »Råd for pris- og inntektspolitikk» som

Fra J A I

A mer eller cord ter til I sjon fabr porr den

I tale hete Ben tall ivri Indt unu so'g den penj bars E way kon pe i fers i g å ene et å mill kan driv ne'

skal trekke opp »retningslinjene» hvor lønninger, trykkesatser, skattesatser etc. inngår i et integrert system.

Erfaringa fra fjoråret har ført til at fagbevegelsen på grunnplanet massivt har avvist Skånlandutvalget. Men faren for en snikinnføring av pakkelsen er fortsatt til stede. Arbeiderpartiets landsstyremøte 28/2 har vurdert om »skatte- og avgiftslettelse kan komme inn som en del av vårens inntektsoppgjør.» Eller sagt med rene ord: Arbeiderpartiet har vurdert muligheten for å narre de fagorganiserte til å fremme lave lønnskrav med løfter om skatteletter og prissubsidier. Dette ble understreket av det foredraget en av APs finanseksperter, Ragnar Christiansen, holdt den 11. mars. Her sa han i følge pressereferater: Folketrygdavgiften kan reduseres. Arbeidsgiveravgiften kan eventuelt økes mot at lønnstillegget *reduseres* tilsvarende!

AP betyr sitt ønske om å »hjelpelønnsmottakerne til å oppnå reelle reallønnsforbedringer». Men hvorfor da ikke støtte fagbevegelsen i kampen? En pakkeløsning betyr at det blir forhandlet over hodet på oss, at vi stilles i utsikt garantier om prisstabilitet som ingen regjering i et borgerlig statsapparat kan gi, at vi må oppgi den frie forhandlingsretten. En pakkeløsning vil bety »gavepakke» for arbeidsskjøperne.

Arbeidsskjøperne vil kjempe for samordning, pakkeløsning eller for lønnsøkninger som er så ubetydelige at de fortsatt kan høste hele overskuddet av produksjonen. De vil kjøre offensivt fram. Truslene vil bli mange og de fagorganiserte kan ikke lite på at forbunds- og LO-ledelsen vil stå mot presset. Det er bare årvåkenhet fra oss, resolusjoner, vedtak, tariffdiskusjoner og propaganda mann til mann om hva vi må kreve som kan holde våre forhandlere på rett spor. Arbeidsskjøperne står ikke sterkt. Sine våpen, lock-outen og det borgerlige voldsapparatet er begge ubrukelige for dem i denne omgang.

VÅR LINJE. STREIK ELLER NYTT NEDERLAG?

La oss oppsummere: Fagbevegelsen står politisk sterkere enn på lenge. Angrepene på leveforholda har vært noen av de hardeste i vår historie. Folk *krever* derfor forbedringer. Dette har også ført til at vi i dag står nærmest samlet om forbundsvise oppgjør, ettårig tariffavtale og såkalt »full kompensasjon for prisstigning». Men dette er ikke nok til å forsvare de fagorganisertes lønninger.

For det første må vi stå på en indeksavtale som gir oss minst mulig tap og som samtidig rent teknisk lar seg gjennomføre. Vi mener en indeksavtale som den Jern og Met. har krevd er et minimum. Det vi taper pga. prisstigninger i perioden vil her bli ca. 1200 kr. - en hundrelapp i måneden.

For det andre må vi stå på et rimelig pengekrav. Vi mener et krav på 18 - 20% skulle være et minimum. Det sikrer oss om lag den andel av verdiskapinga som vi hadde i 1968/69. Kan noen si at det er særlig offensivt?

Hva gjør vi så når arbeidsskjøperne kommer med tilbud som f.eks. tilbudet fra Mekaniske Verksteders Landsforbund, tilbud på 5% lønnsøkinger, dvs. tilbud om fortsatt nedsatt levestandard!

Jeg tror svaret vårt må bli det samme som gruvearbeiderne i England eller de tyske funksjonærene: Dersom ikke de viktigste kravene innfris går vi til streik. Vi har fortsatt streikevåpenet, det eneste våpenet vi i realiteten har. Bruker den norske fagbevegelsen dette fornuftig, f.eks. trusler om streik i verkstedindustrien, er mitt tips at arbeidsskjøperne temmelig raskt vil komme med pengene på bordet.

Peder Martin Lysestøl

HVA MÅ GJØRES?

AVISA TIL
NORGES KOMMUNISTISKE STUDENTFORBUND

NR.1

Norges Kommunistiske Studentforbund er stiftet. NKS er studentforbundet til AKP(m-l), og vil fortsette det arbeidet som Rød Ungdom har drevet blant studentene.

Landsmøtet, som besto av delegater fra studentlaga av Rød Ungdom, vedtok enstemmig å opprette det nye studentforbundet. Det behandlet beretning, plattform, vedtekter, m.m. og valgte sentralstyre for organisasjonen.

Fra venstre: Per Gunnar Gabrielsen, Bernt Holtmark og Tuva Gry Øyan.

til studentene og studentbevegelsen. Vedtaket om plattform ble gjort enstemmig, og det og diskusjonen viste stor enhet i ideologiske og strategiske spørsmål.

Landsmøtet behandlet og vedtok nye vedtekter for NKS, som klart stadfester den demokratiske sentralismens organisasjonsprinsipper i NKS. Vedtektene har vært ute til grundig behandling i grunnorganisasjonene, og det har under behandlinga i grunnorganisasjonene blitt lagt fram et stort antall endringsforslag. En del av disse ble tatt til følge, og vedtektene ble etter inngående diskusjon vedtatt enstemmig.

7 ÅR I KAMP

Landsmøtet vedtok også enstemmig en utførlig beretning om ML-bevegelsens 7-årige arbeid og kamp ved de høyere lærestedene.

Det ble vedtatt en uttalelse om NKS' aktuelle oppgaver, som stiller kampen mot statens utdanningspolitikk som hovedoppgaven for studentforbundet.

Valgene bygde på en omfattende nomineringsbevegelse i grunnorganisasjonene der et meget stort antall kamerater ble nøye vurdert. Nominasjonsbevegelsen stilte seg som mål å nå fram til en rimelig kjønnsmessig sammensetning i ledelsen. I det

NORGES KOMMUNISTISKE STUDENTFORBUND STIFTET

Formann i sentralstyret er Bernt Holtmark, Oslo. For øvrig sitter bl.a. Per Gunnar Gabrielsen, Oslo, Tuva Gry Øyan, Oslo og Elisabeth Eide, Bergen i sentralstyret. Valgene viste stor enhet, og tilbakeviste enhver spekulasjon om fraksjonsvesen og splid.

Opprettelsen av den nye organisasjonen setter punktum for en over 1 år lang diskusjon i Rød Ungdom. I denne diskusjonen rådde en bred enhet om opprettning av det nye forbundet. Tidlig i vår vedtok sentralstyret i Rød

Ungdom at studentforbundet skulle opprettes, og innkalte det første landsmøtet.

Norges Kommunistiske Studentforbund er AKP(m-l)s studentforbund og støtter AKP(m-l)s programmer og politikk. Sammen med Rød Ungdom og AKP(m-l) er NKS en del av den norske marxist-leninistiske bevegelsen som ledes av AKP(m-l). Landsmøtet stilte i tillegg det nye forbundet på en klart kommunistisk prinsipp-plattform som plasserer NKS spesielt i forhold

nye sentralstyret sitter omlag 45% kvinnelige kamerater.

LANDSOMFATTENDE

Norges Kommunistiske Studentforbund er fra starten en stor og landsomfattende organisasjon, med medlemmer i alle viktige skoleslag, og på alle viktige læresteder over hele landet. Det nye forbundet vil fortsette kampen for en kommunistisk masseorganisasjon som omfatter nye tusener studenter gjennom aktivt rekrutteringsarbeid, studier o.l.

Internasjonalt

Bresjnev opnar dørene for amerikansk monopolkapital

I fjor sommar vitja generalsekretær Bresjnev USA. Reisa hadde to formål. For det første skulle det verdspolitiske samarbeidet mellom dei to supermaktene styrkast. Resultatet har vi sett mellom anna under og etter krigen i Mellomausten i fjor haust. På møtet vart Bresjnev og Nixon samde om ei »avtale om å unngå atomvåpenkrig». Dei lova kvarandre dessutan å møtest kvart år for å samrå om felles problem. For det andre vart det slutta omfattande økonomiske avtalar mellom dei to landa. Handelen skulle utvidast, og USA skulle få høve til å hjelpe Sovjet med utvinninga av rikdomane i Sibir. Mellom anna vart dei samde om at amerikanske konsern skulle få byggje ein rørleidning for olje i området.

I den sovjet-vennlege pressa vart dette framstilt som ein siger for fredens krefter i verda. Dette kunne ikkje vore galnare. Avtalen om å unngå atomvåpenkrig skal

først og fremst tene til å dele verda opp i sfærer som dei to maktane fritt skal få ha kontrollen over. Dernest går den ut på å garantere ro og orden i desse sfærene. Her

skal anten Sovjet eller USA få gripe inn som dei lystar, utan at den andre parten vil blande seg inn i det som hender. For å unngå mistydingar, gjeld det at dei held kvarandre informerte. Derfor så hyppige møte.

Dei økonomiske avtalene vart hylla som ein siger for den fredelege økonomiske kappestriden mellom dei to landa. Når USA no er viljug til å utvide handelen med Sovjet, og tilmed hjelpe dei med oppbygginga av Sibir, skulle det vere teikn på kor stort og sterkt Sovjet hadde vorte som økonomisk makt.

Zeri i Popullit, avisa til sentralkomiteen i det albanske kommunistpartiet, kommenterte møtet mellom Bresjnev og Nixon i to leiartiklar i sommar. Vi prentar her den første av dei. Den tar opp dei økonomiske resultatane av møtet, og syner kva dei har å seie om styrketilhøvet mellom USA og Sovjet. Den fortel også korleis ein kan vente at avtalene blir mottekne i det sovjetiske folket.

Artikkelen er omsett frå tidsskriftet Albania today. Det kjem kvar annan månad, og inneheld eit vell av interessante artiklar om marxistisk teori og kommunistisk politikk. Det nummeret vi har henta desse artiklane frå, har t.d. stoff om kuppet i Chile og ansvaret som ligg på revisjonistane for det som skjedde der, om arbeidarklassen i Sovjetsamveldet som er blitt frarøva retten til produksjonsmidla, og om kjerna i den ny-freudianske læra som er så populær i mange krinsar i vest.

Det kan tingast frå *Drejtoria e perhapjes se librit, Tirana*.

AVTALEN USA/SOVJET

Da generalsekretæren i Sovjetunionens kommunistiske parti kom til USA, vart han motteken med seremoniar som elles berre blir kongar og keisarar til del. Korkje etiketten i USA eller i andre

kapitalistiske land tillet at partileiarar blir mottekne med slike seremoniar – i sær ikkje når dei kallar seg kommunistar. Men som dei forretningsmennene amerikane, er, tek dei det ikkje så tungt om dei bryt etiketten, så sant det er forretningsinteresser det går om.

Såleis var det 21 skot frå kanonar i hagen ved Det kvite hus som gav til kjenne for Washington og resten av USA at no hadde herskaren for heile Russland kome for å gjeste presidenten i USA.

Den overdådige seremonien fekk likevel ikkje gjesten til å føle seg ille ved. Han godtok gjerne dette keisarlege ritualet, nett som han gjorde da han var i Paris og Bonn. Han vil gjerne få fortalt den vanlege amerikanaren – og McCarthys etterfølgjarar med – at dei ikkje treng bli redde for tittelen hans, for *han* står da ikkje for noko slag kommunisme. Nixon, det anti-kommunistiske USA og all reaksjon verda over må ikkje reddast for »sovjetkommunismen». Den er ikkje lenger leninistisk. Den er berre eit slag surrogat som fullt ut og i alle ting går i lag med USA.

Bresjnev for til USA som ein kjøpmann som har lyst alle dei viktigaste rikdommane i landet sitt ut til auksjon på den imperialistiske marknaden. Tilbodet var større enn jamvel dei sløgaste bankmennene i Wall Street hadde tenkt seg. Og kven kunne eigentleg ha trudd at Sovjetsamveldet ville falle så lågt at dei opna dørene for ein så stor og snøgg flod av amerikansk kapital, tilmed ein som overgår det som blir tillete i dei landa som er venlegast stemde mot dollaren? Men det som no skjer, det er rett og slett at revisjonistklikken som no herskar i Sovjetsamveldet held på å godta ein Marshall-plan for landet sitt. Dei sel landet, stykke for stykke, til amerikanske monopol. Dei legg dei underjordiske ressursane til Sovjet under kontroll frå trustane i Texas, Chicago og California.

EIN TVIFELT RING KRING KINA

Det er folk som seier at Sovjetsamveldet

er ein stor stat, derfor kan dei ta imot kreditt frå kven dei sjølv måtte ønskje, utan å frykte nokon ting. Dette er grunnlause og truskyldige påstander. USA-imperialismens historie skulle være prov nok på at den ikkje gir frå seg ein cent til nokon utan å vere heilt trygg på å få det att med renter. Det går også klart fram av alt det dei gjer til dagleg.

Det er dette som no vil hende med Sibir og. No strøymer det ei svær mengd med yankee-kapital inn i dette området. Det er laga omfattande planar for å nytte ut mineralførekomstane der ved hjelp av transatlantiske trustar. Dermed er alt duka for å gjere området til eit protektorat under USA. Men Bresjnev-klikken er villig til å godta dette. Dei siktar på å legge ein tvifelt ring omkring Kina, dels

med sin eigen hær, som dei for lengst har konsentrert langs grensa mellom Sovjet og Kina, og dels ved å lite på amerikanarane etter kvart som dei får eit fast grep om Sibir.

Kvarhelst USA-imperialismen auser inn kapital, byggjer dei også opp militærbasar for å forsvare rikdommane sine. Det gjorde dei i Thailand, i Vietnam og i andre land i Asia. Det gjer dei i mange land i Europa. Der har dei ikkje berre hand om dei økonomiske nøkkelposisjonane. Dei har også hærstyrkar der for å forsvare desse posisjonane om det skulle bli turvande. Dei skal både tene som press overfor desse landa og som basar for åtak på andre land. – Kan ikkje dette kome til å hende med Sovjetsamveldet også?

HAUK OVER HAUKE

Bresjnev-klikken har late landet sitt bli hengende etter i utviklinga. No vil dei gjere omfattande konsesjonar til USA og dei andre imperialistmaktene. Dei vil la dei få fullt spelerom til å investere milliardar av dollar i landet. Dermed vonar dei at Sovjetunionen skal greie å løyse dei teknologiske utviklingsproblema og kunne tevla på like fot med dei andre på den kapitalistiske verdsmarknaden. Medan utanlandsk kapital investerar på den »sivil« sektoren av økonomien, tenkjer så Bresjnev at han kan få investert nasjonal kapital på dei sektorane som først og fremst har med utviklinga av hæren og opprustninga å gjere. I første omgang kan det sjå ut til at planen til sovjet-revisjonistane er svært så sløg. Det kan sjå ut som om USA held på å gå i fella, som om USA med sine egne hender no hjelper den staten som konkurrerer med dei om verdsherredømmet til å kome på fote økonomisk og militært. Enden på visa kan synest å vere at Sovjetsamveldet blir overlegen på område som avgjer kappløpet mellom dei.

Men i røynda er det helt annleis. USA-imperialismen reknar grundig etter og veit svært godt korleis dei skal bruke pengane sine og kvar dei skal bruke dei. USA har fullt oversyn over kva Sovjethæren er god for no og i framtida, og veit også kva deira eigen hær er god for. Det ville sjølv sagt vere gale å tru at dei ikkje har tanke for at investeringane i Sovjetunionen vil verke inn på maktbalansen mellom dei to landa. Dei bur seg utan tvil på at dette kan skape ein situasjon som kan gjere det lettare for Sovjet å utvikle våpen. Dei er merksame på desse ulemmene. Men dei tar og med i rekninga kor viktig det er for dei å infiltrere Sovjetunionen – både økonomien og livet elles der i landet. Dei svære kapitalinvesteringane vil føre til oppløysing på mange felt, og dette vil truleg også føre til at forsvarsevna vil bli svekka og øydelagd.

MAGNATANE KJEM ATTENDE

Sovjethæren har lange revolusjonære og patriotiske tradisjonar, heilt frå Oktober-revolusjonen til Lenins og Stalins tider. Vil dei gå med på at ein degenerert klikk sel landet til USA-imperialismen? Vil det russiske folket og andre folk i Sovjetunionen sitje med hendene i fanget når dei ser kva som no skjer? No kjem dei attende, dei utanlandske konsesjonshavarene og ågerkarane som vart hivne ut saman med tsarveldet i 1917. No kjem dei, magnatane frå New York, London, Tokyo, Berlin og Paris, som vart slegne ned saman med den utanlandske intervensjonen, – dei umettelege bankierane frå vestlege monopol, som organiserte hungerblokaden andsynes Sovjetrusland og freista å hindre hjelp til sjuke menneske i landet. No ser dei dei kome spaserande attende med stokken i handa, inn på dei fabrikkane og anlegga som dei vart drivne ut frå for 56 år sidan. Det hatet sovjethæren og sovjetfolket nærer mot desse iglene og umettelege ulvane som har sugt blodet av det russiske proletariatet i årtider, det vil aldri kunne sløkkast. Dei vil heller aldri gløyme den vanærande kapitulasjonspolitikken til dei gamle tsarane, når dei nye tsarane i Kreml no nyar den oppatt. Det er umogeleg å hindre at dei blir medvetne om kva for fårer som truar dei nasjonale interessane deira og deira framtid som eit stort land og ein stor stat.

BRESJNEV STERK MANN I SOVJET?

USA-imperialistane trur dei kan gjere kva handel dei vil med Bresjnev, fordi dei ser han som den sterke mannen i Sovjetunionen. Dei trur at Bresjnev no har styrkt si stilling mykje og at makta hans ikkje er til å rokke, især no når han har fått Gretsjo, Gromyko og Antropov med i politbyrået. Dei sit i toppen av militærapparatet, i leiinga for utanrikspolitikken og politiet. Men dei som kjenner Sovjetsamveldet og sovjetfolket kan ikkje slå seg

til ro med slike tankar. Korkje hæren eller folket vil nokon gong godta Bresjnevs eventyrlege planar, og dei vil i alle høve aldri stø dei. Ikkje nokon stat og ikkje nokon hær som er blitt gjennomtrengd av imperialismen sin ideologi og imperialismen sin kapital kan unngå å bli ngenen av den kapitalistiske ormen og ta til å forfalle og degenerere.

Bresjnevs maktstilling er veik. Det skuldest ikkje berre at det er motstand frå sovjetfolket mot politikken hans og at han ikkje får nokon stønad frå dei arbeidande massane for den opportunistiske og ufolkelege politikken sin. Det er velkjend nok at det også er valdsame motsetningar i den øvste sovjetiske leiinga og at det finst opposisjon der, sjølv om dei strever for å løyne det. Motsetningane grunnar seg på anti-marxisme og utviklar seg på grunnlag av kamp om makta. Derfor har dei og ein hang til å bli stadig djupare.

Etter at Khrustsjov vart kasta var det mykje snakk om den kollektive ånda som skulle rå blant sovjetleiarane. Dei tala og om Bresjnev som »ein likeman mellom likemenn». Men perioden da Khrustsjovs »subjektivism» vart kritisert enda svært så snøgt. Bresjnev ende opp som leiar for alt. Han greip kontrollen over alle ting, frå økonomi til utanrikspolitik. No syner det seg at han ikkje satte pris på Kosygin's møte med Johnson i Glassboro. Før var Kosygin statsminister. Som regjeringschef styrte han med utanrikssakene. No har Bresjnev pressa han ut. Det ser ut som om den populariteten han heldt på å vinne, la seg som ein skugge over den stråleglansen Bresjnev prøvde å omgje seg sjølv med, som eineinnehavar av makta i Kreml. Bresjnev har tatt seletyvet i sine egne hender, men kollegane hans i den revisjonistiske leiinga er ikkje betre sjølv. Dei ville ha gått fram på same måten som han om dei hadde kunna.

Det som har hendt, syner at maktovertakinga til Khrustsjov-mennene var ei katastrofe for Sovjetsamveldet. Under deira styre har landet blitt så usselt at det må tiggje om brød, maskinar og tekniske

»Magnatane kjem attende»

Hva går de økonomiske avtalene mellom Sovjet og USA ut på? Fra det sovjetiske pressebyrået Novosty i Oslo har vi fått en artikkel om toppmøtet mellom Bresjnev og Nixon i Moskva i mai som bl.a. nevner følgende resultat av forhandlingene de siste par åra:

- Avtale med Occidental Petroleum Corporation om gjensidige vareleveranser på 8 milliarder dollar over en 20-års-periode (den største kontrakt som er inngått i den internasjonale handelshistorie»). Avtalen omfatter levering av utstyr og materialer, utvinning og raffinering av olje og gass, produksjon av kunstgjødsel og landbrukskjemikalier, hjelp til reising av en kjemisk storbedrift for produksjon av 4 millioner tonn amoniakk og 1 million tonn urea i året, kreditt til utstyr til denne fabrikk, utarbeidelse av nye prosesser for bearbeiding av metall.

- Planer om levering av komprimert gass fra Sovjet til USA til en verdi av titalls milliarder dollar på lang sikt.

- Avtale med Swindell-Dreissler og andre firmaer om levering av utstyr til bygging av Kama bilfabrikk.

- Avtale med Joy Manufacturing for utstyr til utvinning av kull, med Arthur Andersen & Co. om informasjonssystemer for industri, forskning, handel.

- Tilbud til Westinghouse Electric Corp., Union Carbide og andre om konstruksjon av generatorer, transformatorer, gassturbiner osv.

- Amerikansk interesse for sovjetisk delproduksjon til utstyr som produseres i USA, og kjøp av sovjetiske verktøymaskiner, tankskip, tørresteskip og kulelagre.

- Representasjon i Moskva for Pullman, Occidental Petroleum Corp., General Electric, International Harvester, Caterpillar, Hewlett-Packard, Engelhart Minerals, Pan-American, American Express - og Chase Manhattan Bank, Bank of America, First National City Bank.

patentar frå USA-imperialismen, frå verd-sens folk sin svorne fiende. Det revisjonistiske Sovjetsamveldet har kome så langt ut på tiggartigen at det ikkje eingong kan forsyne dei såkalla »sosialis-tiske» partnarane sine med råmateriale, enda dei har plikta seg til å gjere dette og jamvel bygd opp særlege mellomstatlege organ til å syte for slikt. Dette må Ungarn, Tsjekkoslovakia, Polen og ikkje minst DDR no li for økonomisk. Dei revisjonistiske klikkane i desse landa har utvikla seg til reine leikedokker for sovjet-revisjonistane. No godtek dei på den mest servile måten den vanskelege stillinga Moskva har stilt dei i. Dei følgjer føre-dømet til sjefane sine og ønskjer no å finne seg utveggar ved å gå saman med USA-imperialismen og andre imperialistar sjølve.

BRESJNEV KJEM USA TIL HJELP

Den pseudo-revolusjonære klikken som herskar i Sovjetsamveldet i dag, kjem USA til hjelp på ei tid da USA-imperia-lismen går gjennom den mest alvorlege krisa i si historie. Dei hjelper USA-imperialismen til å kome over krisa i Vietnam og i NATO, Watergatekrisa og valutakrisene, ved å gje dei marknader, det vil seie dei reine energitilførslane når det gjeld kapitalinvesteringar. Samstundes hjelper dei USA politisk, ved å vere med på å løyne nederlaga i Vietnam, Indokina og andre stader og å kalke over dei nederlaga landet har lide i alle verdsdelar.

Det er ikkje noko slumpehøve at Bresjnev ikkje ønsker å tale med Nixon om Watergateskandalen. Sovjetpressen har og òre tyst om den. Kva skulle han seie når det kom for dagen at partnaren hans er ein førsteklasses gangstar? Men det er ein annan grunn også til at han ikkje kan seia noko: Bresjnev sjølv og klikken hans har ikkje berre sett nokre få personar, men heile folket, under oppsyn frå det hemelege politiet.

Bresjnev si reise til USA og den forakte-lege kjøpslåinga hans med Nixon og dei andre leiarane for USA-imperialismen, er

ei fornærming mot alle bolsjevikane i Sovjetsamveldet. Desse hendingane har gjort dei rasande. Det er ikkje tvil om at dei vil reise seg og knuse Sovjets nye Krustsjov.

Sovjetfolket føler eit stort ansvar overfor seg sjølve og alle andre folk i verda. Dei vil ganske sikkert reise seg for å stogge handa til politiske eventyrarar som Bresjnev og kompani. Og Sovjetfolket er i rørsle. Ikkje sjeldan finn det stad demon-strasjonar og andre markeringar av mot-standen. Meir enn ein gong har hæren blitt tilkalla for å slå dei ned. Herskar-klikken prøver å brennemerke dei som tek del i slike demonstrasjonar som psykopatar og halvkriminelle. Dei prøver å sverte dei på alle måtar og set alle slag merkelappar på dei for å få opinjonen i og utanfor landet til å tru at aksjonane deira er små og få og ikkje betyr nokon ting politisk. Men sanninga er ei heilt anna. Det er stor motstand i Sovjetsamveldet mot Bresjnev- og Kosygin-klikken. Ein merkar lett misnøyen med den revisjonis-tiske politikken. Det dei gjer blir mott med uttala hat, særleg det nære samarbeidet med USA-imperialismen. I spissen for denne motstanden står dei unge og eldre bolsjevikane. Sovjetfolket blandar ikkje dei saman med slikt skrot som Solsjenit-syn og kompani.

Dei revolusjonære i Sovjet er heile tida i ein vanskeleg situasjon. Kampen dei må føre kjem ikkje til å bli av dei lettaste. Men dei vil utan tvil greie å overvinne hindringane. Dei har framifrå tradisjonar og ein rikdom av erfaringar frå revolusjonær kamp å stø seg på. Dei veit korleis dei skal kome gjennom dei offera som blir nødvendige.

Zeri i Popullit, juli 1973

«Venstre»- opportunismen

"Venstre"- opportunismen i Norge (3)

Dette er den siste av tre artiklar om »venstre»-opportunismen i Norge. Med »venstre»-opportuniste meiner vi dei ideologiske og politiske tendensane som framstår som »superrevolusjonære» i ord, men like fullt spelar ein reaksjonær rolle i politikken.

Vi skal i denne siste artikkelen om »venstre»-opportunismen ta opp spørsmål som det klassemessige grunnlaget for »venstre»-opportunismen, hvordan de stiller seg i klassekampen og spesielt deres forhold til enhetsfrontarbeid og arbeid i fagforeningene.

De tidligere artiklene har tatt for seg de ulike ultra-»venstre»-gruppene i Norge, deres viktigste synspunkter og deres forhold til marxismen-leninismen (Se Røde Fane 5 og 6 1973).

TRE HOVEDTENDENSER

Vi har pekt på at ultra-»venstre» i Norge består av tre hovedtendenser.

● *Trotskistene.* For det første har vi ei

bitte lita gruppe på under 10 personer, som er organisert i noe de kaller »Oktober»-gruppa ved universitetet i Oslo. Dette er de norske tilhengerne av den såkalte »4. Internasjonale». Disse representerer de erklærte trotskistene i Norge. Vi har pekt på at trotskistene har en ytterst lite ærerik historie. Helt siden Trotski startet den »4. Internasjonale» i mellomkrigstida, har de trotskistiske gruppene stått for åpent reaksjonære linjer og standpunkter. I hele denne tida har trotskistene fungert som borgerskapets forlengede arm i bestrebelsene på å sverte det tidligere sosialistiske Sovjetunionen under Stalins ledelse, på å sverte Komintern, revolusjonen i Kina og

Albania osv. De har likeledes drevet systematisk splittelsesvirksomhet der de har hatt anledning til det. De mest kjente eksemplene er deres opptreden i den spanske borgerkrigen, der de angrep den spanske folkefronten mens kampene mot Francos fascister var på det bitreste, og i Vietnam i 40-åra der de drev åpen undergravingsvirksomhet overfor den nasjonale, revolusjonære bevegelsen som under kommunistenes ledelse sloss for å frigjøre Vietnam fra den franske imperialismens åk.

I årevis har trotskistene stått fram med en rekke av de reaksjonære linjene som i dag er felles standpunkter for ultra-»venstre»: De har utvikla teorien om at bøndene er »reaksjonære». De har propagandert mot alt enhetsfrontsarbeid som ikke er »sosialistisk», de har stått fremst i borgerskapets hets mot kommunismen og »stalinismen».

Trotskistene i dagens Norge er ei ytterst ubetydelig gruppe. Den politiske og »teoretiske» virksomhet de bedriver er ytterst amatørmessig. Grunnen til at vi har trukket fram en del av de synspunktene de representerer, er for å vise hvordan disse sammenfaller med de andre »venstre»-opportunistiske gruppernes synspunkter på viktige spørsmål.

● »KAF». For det andre har vi gitt ei vurdering av det såkalte »KAF», eller *Hovden-gruppa*. Denne gruppa kaller seg »marxist-leninistisk», og framstiller seg som de »virkelige kommunistene». Vi har vist at deres sekteriske og frase-»revolusjonære» standpunkter slett ikke har noe med marxismen-leninismen å gjøre. Tvert om er »KAF» ei trotskistisk gruppe som under dekke av å være »marxist-leninistisk» fører ut åpent reaksjonære og trotskistiske standpunkter.

Hovden-gruppa pleier gjerne å framstille seg som en »arbeiderorganisasjon». Til det er å si at gruppa er en liten og isolert sirkel, uten noen organisasjon på arbeidsplassene. Ettersom Hovdengruppa i landsmålestokk maksimalt utgjør 30 personer,

skal det lite til å gjøre krav på å være en »arbeiderorganisasjon». Rett nok fins det noen arbeidere i »KAF». Men først og fremst er gruppa, og ikke minst dens ledelse og kjerne, prega av småborgerlige og borgerlige elementer: en høyere likningsfunksjonær, enkelte akademikere, sjølstendig næringsdrivende, høyere funksjonær i statens kornmonopol osv. Og siden det ikke er så mange å velge blant, sier det seg sjøl at dette utprega småborgerlige skiktet utgjør det viktigste sosiale grunnlaget for gruppa.

Vi har tidligere pekt på at gruppa *formelt* fungerer som en sjølstendig organisasjon, men reelt framstår som ei norsk celle av den større og mer betydelige svenske trotskistorganisasjonen »KFML(r)». I de fleste politiske spørsmål har »KAF» ført ut linjer den har fra »KFML(r)», og har også intime forbindelser med denne organisasjonen, noe »KAF» sjøl ofte gjør et nummer av i sin egen propaganda.

Hovden-gruppa har inngått en prinsippløs, taktisk allianse med ei nystarta studentgruppe ved universitetet i Oslo, som kaller seg »Kommunistisk universitetslag», »KUL». Denne gruppa inneholder elementer som over lang tid har propagandert at Stalin var en »borgerlig kontrarevolusjonær», som aktivt har tatt avstand fra Kinas utenrikspolitikk osv. Likeledes har lederen for denne gruppa, Harald Berntsen, aktivt gått mot den marxistiske filosofien ved bl. a. å hevde at Engels la grunnlaget for framveksten av revisjonismen i forrige århundre.²

● »KAG». For det tredje har vi vært inne på studentgruppa »KAG» i Bergen, som deler en rekke av de andre »venstre»-opportunistiske gruppernes synspunkter, men som i praksis mer og mer har drevet i retning av SV. I flere konkrete saker har denne gruppa, tross sine super-revolusjonære fraser, alliert seg med høyrekreftene i SV. Et eksempel på dette er 1. mai i Bergen i fjor da gruppa slutta opp om det partisjävinitiske »sosialistisk

Dette er det første heftet i tidsskriftet Materialistens Skriftserie. Det inneholder kritikk av »KAG»s teorier og en dokumentasjon om gruppas prinsippløse opportuniste i forbindelse med 1. mai 1973 og stortingsvalget i fjor. Med i heftet er også en artikkel fra det teoretiske tidsskriftet »Albania today» om Dagens revolusjonære bevegelse og trotskismen. Pris kr. 8,-.

Det andre heftet i serien skulle foreligge omtrent samtidig med dette nummeret av Røde Fane. Det tar for seg »KUL» i Oslo, og inneholder både »KUL»s angrep på ml-beveelsen og svar på angrepa fra Pål Steigan og kamerater på Universitetet i Oslo. Pris kr. 15,-.

Begge heftene kan bestilles fra Forlaget Oktober, og er til salgs i Oktoberbokhandlene og hos I. Tronsmo, Kr. Augusts gt. 19, Oslo.

valgfront»-toget som SV sto bak, og aktivt gikk mot »Enhet-Solidaritets» der AKP (m-l) deltok. I valget slutta de nærmest vilkårløst opp om SV. Gruppen har konsentrert mesteparten av sin aktivitet til angrep på kommunismen og på AKP (m-l), og er spesielt opptatt av å propagandere mot Stalin.

Sekterismen som prinsipp

Vi har vist hvordan »venstre»-opportunistene, uten unntak, deler en virkelighetsfjern og umarxistisk *klasseanalyse*. De hevder at bøndene i Norge er »reaksjonære» og »utbyttere»,²³ og hopper lett vint over det faktum at det overveldende flertall av norske bønder lever av eget arbeid, og *ikke* har ansatte lønnsarbeidere de kan utbytte.

Felles for »venstre»-opportunistene er også at de i praksis stiller seg mot alt progressivt *enhetsfrontsarbeid*. »KAF», f. eks., har så lenge gruppa har eksistert gått til angrep på anti-imperialistiske frontorganisasjoner som Solidaritetskomiteen for Vietnam. De har likeledes prøvd å pådytte Vennskapssambandet Norge-Kina ei sekterisk linje om at »baren som i Norge støtter kampen for sosialisme og proletariatets diktatur kan være medlemmer av Vennskapssambandet». Etter at denne linja resolutt ble avvist av sambandets medlemmer, har »KAF» konsekvent sabotert det organiserte vennsapsarbeidet med Kina i Norge.⁴ Og dette er en organisasjon som påstår at den støtter Kina!

Vi har utfra slike saker og andre spørsmål som har blitt behandla vist at de »venstre»-opportunistiske gruppene har opphevet sekterismen til et politisk prinsipp, noe som har ført til at de i praksis har sabotert og gått mot det anti-imperialistiske arbeidet i Norge, og har dermed motsatt seg all kamp som arbeiderklassen har ført for dagskrav osv. Vi skal i denne artikkelen se litt nærmere på »venstre»-opportunistenes forhold til enhetsfronten og klassekampen i Norge i dag.

»VENSTRE»-OPPORTUNISTENE OG FAGFORENINGSARBEIDET

»KAF» har utvikla den teorien at »fagbevegelsen er en del av statsapparatet». I offentlige diskusjoner har »KAF» og deres allierte i »KUL» hevda at dette gjelder helt ned til »klubber og fagforeninger».⁵ Utfra dette tar de avstand fra at kommunister

skal ta tillitsverv i fagforeninger, de går mot arbeidet for å nedkjempe høyresosialdemokratiet i fagbevegelsen og gjenreise fagorganisasjonene som *kamporganisasjoner* for arbeiderklassens interesser.

I samband med streiken ved Holmenkolbanen i Oslo har »KUL»-talsmenn hevda at »bare ville streiker fører fram, mens arbeidet for å gjenreise fagforeningene og klubbene som kamporganisasjoner nok en gang har vist seg å være en illusjon».

Som kommunister må vi slå fast at sånn snakker bare dårer uten kjennskap til fagforeningsarbeidet og uten røtter i arbeiderklassen. En vesentlig forutsetning for streiken har vært det støttearbeidet som klubber og foreninger, der kommunister og andre progressive klassekjemper har sittet i ledelsen, har stått for. Trur for eksempel tåkefyrstene i Hovden-gruppa med studentvedheng at den sympatiaksjonen som ble gjennomført i Oslo Sporveier hadde vært mulig uten det langvarige og seige arbeidet som har foregått for å gjøre denne fagforeninga til en kjempende fagforening?

»Revolusjonær fagopposisjon»

»KAF» påstår at de vil arbeide i faglige grunnorganisasjoner som »fora for propaganda, agitasjon og forberedelse til andre viktige politiske kampformer og aksjoner». Og de sier at »Gjennom å kjempe fram det kommunistiske forbundets enhetsfrontlinje vil kampen innen de faglige grunnorganisasjoner etter hvert ta form av en revolusjonær fagopposisjon hvor de kommunistiske cellene må utvikles til å bli den viktigste politiske og organiserende kraft under det kommunistiske forbundets ledelse». ⁶

I det faglige »programmet» til »KAF», hvor disse sitatene er hentet fra, er det ikke nevnt et eneste ord om fagbevegelsens karakter av masseorganisasjon og klasseorganisasjon for hele arbeiderklassen. Ikke et eneste ord er nevnt om nødvendigheten av å nedkjempe høyre-

sosialdemokratiets posisjoner i fagbevegelsen gjennom å erobre de faglige grunnorganisasjoner på klassekampens grunn og gjøre dem til kamporganisasjoner.

Tvert om vrøvles det om å utvikle en »revolusjonær fagopposisjon under ledelse av det kommunistiske forbundets celler». »KAF» *ønsker med andre ord i dagens situasjon å stille hovedmotsigelsen i fagforeningene mellom revolusjonære arbeidere og arbeidere som i dag ikke står på et revolusjonært grunnlag (og det er faktisk flertallet!), i stedet for å samle flertallet av de fagorganiserte på klassekampens grunn mot høyresosialdemokratiet og monopolkapitalen.*

En slik politikk er så fjern fra virkeligheten som det går an å bli. Likeledes er den så fjern fra kommunistisk taktikk for fagbevegelsen som det overhodet går an å bli, nettopp fordi en slik politikk vil splitte arbeiderklassen i den nåværende situasjon og gjøre det uhyre enkelt for sosialdemokratiet å befeste sine posisjoner. Det sekteriske vrangbildet av en faglig politikk »KAF» har formulert er altså ikke noen kommunistisk politikk. Tvert om er det en reaksjonær politikk, fordi den ville gi Brattelis sosialdemokrati lett spill, om den hadde fått noen oppslutning.

I tillegg er det viktig å nevne at »KAF»s »faglige linje» ikke bare er virkelighetsfjern sekterisme. Den er også en skrivebordskonstruksjon. Til dags dato, etter at Hovden-gruppa har fungert i nærmere tre år som egen organisasjon, har ingen sett noe til de »kommunistiske cellene» deres.

Sosialdemokratiet må isoleres!

Mot dette sekteriske, virkelighetsfjerne og fraseradikalistiske pratet står det en virkelig kommunistisk politikk, og den er det AKP(m-l) som står for.

For det første innser vi kommunister sjølsagt nødvendigheten av kommunistisk arbeid og organisering på arbeidsplassene. I motsetning til »KAF» driver også

kommunistene et utstrakt, revolusjonært arbeid i arbeiderklassen, gjennom utstrakt skoloring i marxismen-leninismen, spredning av kommunistisk propaganda, rekruttering osv. Men vi står også for noe mer. Vi arbeider målbevisst for å isolere sosialdemokratiet, få oppslutning og enhet blant de fagorganiserte på nødvendigheten av å samle flest mulig på klassekampens grunn, mot høyresosialdemokratiets klassesamarbeid med arbeidsskjøperne. På dette grunnlaget jobber vi også for å forene flest mulig arbeidere i å slåss fram progressive tillitsmenn, for dermed å fravriste sosialdemokratiet deres faglige posisjoner.

»KAG» i Bergen har stort sett vært mer opptatte av å produsere kvasiteoretiske stensiler, enn å forme ut ei linje for arbeidet i fagforeningene. Men i den utstrekning de har prøvd seg, har det falt lite heldig ut. En »KAG»-leder ved navn Arne Overein har uttalt seg om spørsmålet, og kommet til følgende:

De revolusjonære må overveie «å gå inn for å bygge opp nye, revolusjonære fagforeninger».⁷

Stikk i strid med Lenins og Stalins analyse av nødvendigheten for kommunistene av å jobbe i de eksisterende fagforeningene, stikk i strid med kommunistenes erfaringer over hele verden gjennom årtier om viktigheten av å gå inn i fagforeningene og kjempe, formulerer »KAG»-lederen Overein at «de revolusjonære må bygge nye, revolusjonære fagforeninger». En ting kan sies om slikt skvalder som Lenin kalte »barneaktig radikalisme»: »KAG» kan være viss på at mektige krefter ville slutte opp om ei slik linje; spesielt trur vi Aspengren og Selvig ville gjøre det!

»VENSTRE»-OPPORTUNISTENE OG DE ANTI-IMPERIALISTISKE FRONTENE

Siden slutten av 60-åra har det vært et betydelig oppsving for det anti-imperialistiske arbeidet i Norge. Særlig har støtten til de indokinesiske folkene

vært stor. Sentralt i dette arbeidet har Solidaritetskomiteen for Vietnam stått. Denne organisasjonen har hele tida stått på prinsipper som å støtte det vietnamesiske folkets kamp på dets egne vilkår, nødvendigheten av å forene folk av ulik politisk oppfatning i Norge til å støtte og drive solidaritetsarbeid osv. Så lenge den har eksistert har Hovdenklikken, og dermed det nåværende »KAF», propagandert *mot* Solidaritetskomiteen. Som grunnlag for denne linja har »venstre»-opportunistene hevda at all støtte til Indokinas folk og andre folk som slåss mot imperialismen bare har noe for seg »dersom den er knytta til den proletariske internasjonalsismen».

På samme vis har »KAF» og andre »venstre»-opportunistiske grupper tatt avstand fra og sverta progressive frontorganisasjoner som f. eks. Kvinnefronten, og de har slutta seg til den samme linja som »KFML(r)»-gruppa og uttrykt at de ønsker å »knuse de småborgerlige frontene».⁸

Mange andre sider ved »venstre»-opportunistenes standpunkter og politiske linjer kunne vært trukket fram. Men utfra de saker som vi har tatt opp til nå, må vi slå fast at de »venstre»-opportunistiske gruppene spiller en entydig *reaksjonær* rolle i klassekampen:

– *De står for en sekterisk og virkelighetsfjern politikk i forhold til fagforeningsarbeidet.*

– *De saboterer vennsksarbeidet med de sosialistiske landa, og »ønsker å knuse» frontorganisasjonene.*

– *De deltar ikke i noen form for interessekamp, og avviser å ta opp og støtte arbeiderklassens kamp for dagskrava.*

»VENSTRE»-OPPORTUNISMENS KLASSEMESSIGE GRUNNLAG

De »venstre»-opportunistiske gruppene er totalt dominert av småborgerlige intellektuelle. Samtlige, med unntak av »KAF» er *utelukkende* knytta til universitetsmiljø. De siste åra har det

utvikla seg en stadig breiere venstrebevegelse blant studentene. I denne har kommunistene stått sentralt, stadig flere tenderer i retning marxismen og ønsker å knytte studentenes kamp til arbeiderklassens kamp.

Den åpne reaksjonen har vært ute av stand til å framstå som noe alternativ kraft til den voksende progressive og revolusjonære bevegelsen blant studentene. I tråd med dette har det helt siden slutten av 60-åra dukket opp ulike typer småborgerlige retninger i »venstre»-form *innfor* den progressive studentbevegelsen. På slutten av 60-tallet antok slike småborgerlige, opportunistiske strømninger en åpent *anti-kommunistisk* karakter samtidig som den prøvde å framstille seg som »revolusjonær». Ikke minst den amerikanske ideologen Herbert Marcuse ble ideologisk fanebærer for disse strømningene, og hans ideer om »at arbeiderklassen i vesten var blitt borgerliggjort» og at »studentene nå var den viktigste revolusjonære krafta» ble grepet begjærlig av en del småborgerlige intellektuelle. Men etter at den kommunistiske bevegelsen vokste fram, konsoliderte seg og ble den ledende i studentbevegelsen, fikk slike åpent reaksjonære ideer stadig mindre gjennomslagskraft.

Denne utviklinga har ført til at småborgerlige, opportunistiske strømninger som vil forene opportuniste med radikalisme, har vært nødt til å framstå som »marxistisk».

For den småborgerlige radikalismen står kampen for å løse kompliserte kampoppgaver i klassekampen, behovet for å utvikle en kommunistisk taktikk, perspektivene for at kampen for sosialismen blir lang og hard osv., i direkte motsetning til slike småborgerlige ideer som drømmen om »raske framganger».

En annen ide som står sterkt blant »venstre»-opportunistene og som har klar sammenheng med deres atskillelse fra arbeiderklassen og massene, er ideen om at »intellektuelle helter» kan erstatte arbeiderklassen som den ledende krafta i

revolusjonen. I formen kjører »venstre»-opportunistene svært mye på at arbeiderklassen er den eneste revolusjonære krafta. Men både deres teori og praksis viser at de i realiteten står for det motsatte.

Klassestandpunktet

For det første går samtlige av de »venstre»-opportunistiske studentgruppene mot den marxist-leninistiske teorien om klassestandpunktet. I likhet med Mao Tsetung står vi kommunister her i Norge på det standpunktet at det viktigste kriteriet for om en person er revolusjonær er knytta til om han eller hun fullt og helt ønsker å tjene proletariatets interesser, og i praksis er villig til å forene seg med arbeiderklassens og massenes kamp. Dette betyr f. eks. at en arbeider, som kanskje ikke har lest så mange bøker, men som står fast i klassekampen og ønsker revolusjon, utvilsomt er en proletarisk revolusjonær. På den andre sida betyr det også at en intellektuell, uansett om vedkommende har lest aldri så mye bøker, men som i praksis nekter å forene seg med arbeiderklassen og ikke deltar i klassekampen på ingen måte kan kalles en proletarisk revolusjonær og kommunist.

»KUL» har f. eks. flere ganger påstått følgende: »Å innta et riktig klassestandpunkt har (i ml-bevegelsen) aldri vært oppfattet som å tilegne seg teorien om nødvendigheten av den sosialistiske revolusjonen i sin *fulle bredde og dybde*, men å erklære en subjektiv og moralsk rettet *vilje* til 'å tjene folket'».

Et slikt standpunkt kan ikke oppfattes på annen måte enn at bare den er revolusjonær som har *en omfattende teoretisk skolering*, ved siden av en omfattende revolusjonær praksis. Noe annet kan ikke presiseringa »fulle bredde og dybde» bety.

Vi kommunister er sjølsagt av den oppfatning at det er et viktig mål å skolere flest mulig revolusjonære mest mulig i marxismen-leninismen. Men å

kreve at kommunist er bare den som har oppnådd dette, er i realiteten å overordne formell skoloring i høve til klassestandpunktet.

For det andre har »venstre»-opportunistene ved sin praksis med aldri å ta del i klassekampen og ved sin oppblåste overvurdering av »sitt teoretiske arbeid», vist at de forneker proletariatets ledende rolle i klassekampen og revolusjonen.

Den dialektiske materialismen

Et viktig område, som klart viser »venstre»-opportunistenes småborgerlige karakter, er deres stilling på filosofiens område. Vi har ikke her anledning til å gå inn på en omfattende diskusjon av »venstre»-opportunistenes stilling til den dialektiske materialismen. Det er en polemikk vi skal ta opp i andre sammenhenger. Men noen saker er interessante å nevne.

Jeg har i en tidligere artikkel påpekt at »venstre»-opportunistene har en feilaktig klasseanalyse, og dermed en feilaktig politikk, fordi de konsekvent unnlater å undersøke *virkeligheten*. Når de kommer til at »bøndene er reaksjonære», er ikke dette etter en analyse der marxismen-leninismen tas i bruk for å analysere hvordan den norske virkeligheten ser ut. Tvert om, de stiller seg på *idealismens* grunn ved å ta utgangspunkt i sine egne småborgerlige forestillinger om bøndenes stilling, ved å ta utgangspunkt i løsevnevne sitater fra marxismens klassikere osv.

Denne småborgerlige idealismen er ikke en ubevisst konsekvens av »venstre»-opportunistenes manglende kunnskap om marxismen-leninismen og virkeligheten. Den er et resultat av et bevisst forhold — nemlig det forhold at de på sentrale områder går mot marxismen-leninismens filosofi, den dialektiske materialismen.

»KUL»-lederen Harald Berntsen har gang på gang åpent tatt avstand fra den grunnleggende marxist-leninistiske tesen om at våre tanker ideer osv. er en mer eller mindre bra refleksjon av materie i bevegelse, av en objektivt eksisterende,

virkelig verden. I skrift og tale har den samme Berntsen tatt avstand fra sentrale marxist-leninistiske verker på filosofiens område som Engels' »Anti-Dühring», Lenins »Materialisme og empirio-kritisisme», Stalins »Den dialektiske og historiske materialismen» osv. I stedet har han og hans tilhengere holdt fram åpent borgerlige og revisjonistiske ideologer som Lukacs, Habermas, Adorno osv.

I forordet til en bok av revisjonisten Bernstein,¹⁰ hevder Berntsen bl. a. at det filosofiske grunnlaget for utvikling av revisjonisme ligger i forestillingen om at dialektikken virker *både* i naturen og i samfunnet. Dette fører til at en utvikler ideen om at »revolusjonen kommer med nødvendighet». En slik forestilling fører med seg at en mister det revolusjonære perspektivet, og gir seg i kast med utelukkende å arbeide for sosiale reformer i påvente av at »revolusjonen kommer av seg sjøl».

For det første er å si til dette at Berntsen ikke har forstått naturdialektikken.

Han hevder nemlig at Engels hadde det synspunkt at »foreteelsene i samfunnet er en refleks av lovene i naturen». Det Engels og alle andre marxister har hevda er at både foreteelser i naturen og foreteelser i samfunnet reflekteres i menneskenes bevissthet, og at både naturen og samfunnet utvikler seg etter dialektikkens lover. Dette betyr at all korrekt kunnskap må søkes i en dialektisk og helhetlig analyse av faktiske forhold i naturen og av praksis i samfunnet. Bare et slik materialistisk utgangspunkt gjør det mulig for oss kommunister å gå i spissen for å forandre verden gjennom revolusjon. Mao sier om dette:

*»Ifølge den marxistiske filosofi er loven om motsetningenes enhet universets fundamentale lov. Denne loven virker universelt, såvel i naturens verden, i menneskesamfunnet som i menneskets tenkning.»*¹¹

Mot dette grunnleggende marxist-leninistiske standpunktet som her for-

muleres, stiller Berntsen en småborgerlige, intellektuell idealistisk teori. Det har alltid vært et framtreddende trekk ved opportuniste og revisjonisme at den først søker å oppløse grunnleggende sannheter i marxismen-leninismens filosofi. Det er dette »venstre»-opportunistene har prøvd på i Norge også.

KAMP MOT

»VENSTRE»-OPPORTUNISMEN!

Vi har i denne artikkelserien slått fast at samtlige av de »venstre»-opportunistiske gruppene er små, sekterske sirkler nesten utelukkende knytta til universitetsmiljø.

Vi har vist at de i sin analyse av klassene i Norge forlater et dialektisk materialistisk standpunkt, og setter i stedet småborgerlig idealisme og metafysikk. Resultatet blir at de stempler de arbeidende bøndene som reaksjonære, i motsetning til kommunistene som holder fram den leninistiske politikken om at klasseforbundet mellom proletariat og de arbeidende bøndene er en viktig sosial kraft i kampen mot monopolkapitalen og for sosialismen.

Vi har vist at »venstre»-opportunistene erstatter behovet for å utforme en kommunistisk taktikk og ta del i klassekampen og kampen for dagskrava, med en fraseradikal og sektersk politikk. De krever at kommunistene bare skal ha en strategi, noe som fører til at kampen for dagskrava overlates til sosialdemokratiske demagoger og klassesamarbeidere.

De oppfordrer i all sin sjøltilfredse sekterske til å bekjempe enhetsfronten og progressive frontorganisasjoner og stiller seg således direkte i motsetning til de progressive kreftene i klassekampen.

Vi har sett hvordan »venstre»-opportunistene åpent går til angrep på den marxist-leninistiske filosofien – på den dialektiske materialismen – og vil erstatte denne med en småborgerlig idealisme som ikke har noe annet felles med marxismen-leninismen enn navnet. Tvert om henter den sitt materiale og tankegods

fra erklærte anti-marxister og revisjonister som Lukacs, Habermas o. l.

Vi har også påpekt at det *klassemessige grunnlaget for »venstre»-opportunistene er klart småborgerlig og at slike saker som småborgerlig vakling, manglende røtter til arbeiderklassen, småborgerlig idealisme, teorien om at intellektuelle »helter» kan erstatte arbeiderklassen som ledende kraft i politikken osv. ligger til grunn for den opportunisten de står for i klassekampen og ideologien.*

På dette grunnlaget må vi trekke den konklusjon at ultra»venstre»-gruppene ikke er noen »fraksjon innfor kommunismen», men tvert om representerer den svarteste reaksjon.

»Venstre»-opportunistene i Norge utgjør maksimalt 150 personer i organisert forstand. Vi kommunister må innse at sjøl om de således på mange vis utgjør en ubetydelig strømning, er det ingen grunn til ikke å slåss aktivt mot dem og slå hardt til. De står for linjer som har gjort skade, og som kan gjøre større skade om de ikke bekjempes resolutt.

Splittelse, usikkerhet, vakling

En viktig sak vi skal være klar over, er at »venstre»-opportunistene seg i mellom preges av store motsigelser. Dette henger sammen med at siden de subjektivt knytter an til marxismen og kommunismen, finnes det ærlige kamerater i deres rekke som ønsker å tjene revolusjonen. Når deres påståtte kommunisme stadig kommer i konflikt med de krav klassekampen i Norge stiller til en kommunistisk bevegelse, når de »venstre»-opportunistiske ideene stadig kommer i konflikt med marxismen-leninismens klassikere og stadig kommer i konflikt med prinsipper som deles av en samla, internasjonal kommunistisk bevegelse, så fører dette til splittelse, usikkerhet og vakling.

Et viktig eksempel er den svenske Baude-gruppa, det såkalte »KFML(r)». Denne gruppa har relativt sett vært en sterk gruppe, og har således gjort en god

del skade for kommunismen og for klassekampen i Sverige.

Nå har det vist seg at denne gruppa har begynt å gå i oppløsning, og preges av store politiske og ideologiske motsigelser. Blant annet har de vært nødt til å ta åpent avstand fra mye av de groveste sekteriske feila de har stått for i politikken, de har vært nødt til å innrømme at de har stått på trotskistiske standpunkter, og de har måttet innrømme at de direkte og indirekte har angrepet de sosialistiske landa. De har likeledes måttet innrømme det vi kommunister gang på gang har påvist, nemlig at de bevisst har forfalsket de marxistiske klassikerne for å få disse til å stemme med sin egen forkvalede sekterisme.¹²

Dette betyr ikke at de har blitt

kommunister. Men det betyr at kommunistenes politikk for klassekampen i Sverige, SKPs ideologiske kritikk av dem osv. har ført til at de har måttet strekke våpen. Men fortsatt er de en splittelsesorganisasjon som kjemper mot det kommunistiske partiet i Sverige.

I Norge deler »venstre»-opportunistiske organisasjoner som »KAF» og »KUL» slike synspunkter som Baude-gruppa i Sverige har spilt fullstendig fallitt på. Dette vil antagelig føre til motsigelser og splittelser i disse gruppene.

Men som Mao sier: »råtne trær faller ikke uten at en slår til dem!» Derfor er det nødvendig for enhver revolusjonær å gå resolutt til kamp mot »venstre»-opportunisten, og avsløre dens reaksjonære karakter punkt for punkt.

Sverre Knutsen

1. Jfr. Oktoberhefte: Kominterns linje i Spania.

2. Jfr. bl.a. Forord til E. Bernsteins »Sosialismens Forutsetninger», Pax 1973.

3. Jfr. »Dokumenter fra KAFs 1. landsmøte». Diverse numre av KAFs organ, »Den røde arbeideren» og diverse numre av trotskistenes blad, »Oktober».

4. Hovden gruppa, nå »KAF», brøyt kollektivt med Vennskapssambandet Norge-Kina på årsmøtet høsten 1972. Jfr. referat fra årsmøtet i sambandets blad, »Kina og Vi».

5. Et synspunkt som gjentatte ganger har blitt ført fram i offentlige debatter, bl. a. i DNS i Oslo.

6. Jfr. »Dokumenter fra KAFs 1. landsmøte», s.25.

7. Jfr. A. Overein: »Ved en skillevei».

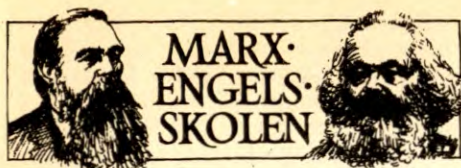
8. Jfr. intervju i »Den røde arbeideren» med representant for KFML(r).

9. »KUL»-stensil, »Mot revisjonismen og den småborgerlige sosialismen».

10. Jfr. note 2.

11. Mao, »Om den riktige behandlingen av motsigelser i folket».

12. Jfr. »Resolusjon fra CK-møte i KFML(r)», januar 1974.

Studieopplegg til artiklene om »venstre»-oppportunismen.

Ta "Venstre"-oppportunismen alvorlig

Sverre Knutsens artikler om »venstre»-oppportunismen i Røde Fane 5 og 6 1973 og i dette nummeret bygger på foredrag han har holdt for Marx-Engels-skolen. De er et godt utgangspunkt for å studere »venstre»-oppportunistenes standpunkter og deres angrep på oss, om at vi lurer arbeiderklassen til å tro på falske allierte, om at vi sprer illusjoner om at forbedringer kan oppnås under kapitalismen, om at vi går småborgerskapets ærend i forsvaret av nasjonen osv. Diskusjonen om disse og andre spørsmål tvinger oss både til å lære de kommunistiske klassikerne og den norske virkeligheten bedre å kjenne, for å kunne ta stilling til deres anklager.

AKP(m-l) har klare standpunkter til de sakene »venstre»-oppportunistene kjører fram. Det foreligger likevel muligheter for at vi ikke har trengt tilstrekkelig inn i problemene og at ikke alt er like riktig. Ønsker vi å stille oss i spissen for gjennomføringa av den norske revolusjonen, kan vi ikke ta feil når det gjelder slike spørsmål som er nevnt ovenfor.

»Venstre»-oppportunistene sier at de kjemper for arbeiderklassen. De utgir seg for å være revolusjonære, men deres praksis er reaksjonær. Under revolusjonære fraser angriper trotskistene Vietnams folk for å ha inngått fredsavtale med USA, og støtter dermed USA-imperialismen. Norske »venstre»-oppportunister syntes kampen mot EEC enten var uinteressant eller de la opp til ei dødslinje for kampen, og støttet dermed den svarteste reaksjon her. Slike eksempler er det sneveis av. »Venstre»-oppportunismen er ingen del av den revolusjonære bevegelsen, men en trojansk hest for reaksjonen. Sjøl om de ikke er mange, sjøl om de er isolert og innbyrdes splittet, er det vår

plikt å avsløre dem overfor arbeiderklassen og hindre dem i å gjøre skade.

Vi oppfordrer alle til å studere Sverre Knutsens artikler grundig, og kommer her med noen kommentarer som vi håper kan være til hjelp i et slikt studium.

Bruk forskjellige studieformer

De spørsmåla vi har samlet er ikke de eneste som kan stilles. Vi tror likevel det er viktige problemstillinger og at de kan være brukbare i arbeidet med å trenge inn i problemet.

Folk må finne seg en studieform som passer for forholda. Hvis en velger å gjennomføre diskusjonene i en studiesirkel, kan en jo ta så mange møter en vil, og få diskutert alle de tingene en mener er viktige.

For partiavdelinger og Rød Ungdom-lag kan det være aktuelt å legge fram stoffet som foredrag på et åpent møte. Da må en sørge for en innleder som på forhånd setter seg grundig inn i polemikken med de ulike »venstre»-oppportunistiske gruppene og de verkene av klassikerne som er aktuelle. Da kan dere bruke noen av de spørsmåla vi har stilt opp til å stimulere diskusjonen.

Det går også an å arrangere helgekurs. Har dere bare en kveld til rådighet, foreslår vi at dere velger ut to problemstillinger til diskusjon. Den ene bør dreie seg om vår holdning til »venstre»-grupperingene. Den andre kan velges utfra hva for problemer dere ser som viktigst ut fra de lokale forholda.

Problemstillinger

- Er det riktig som AKP(m-l) hevder, at hoved-

motsigelsen i Norge går mellom monopolkapitalen og dens allierte på den ene sida og arbeiderklassen og dens allierte på den andre? Er det ikke riktigere å si at hovedmotsigelsen går mellom arbeidere og kapitalister?

- Er de norske bøndene for revolusjonen? Er de ikke interessert i å beholde jorda si?
- Sprer det eller sprer det ikke illusjoner å føre fram paroler som »Legg arbeidsplassene der folk bor», slik det blei gjort i valgkampen?
- »Venstre»-opportunistene angriper AKP(m-l) for å neglisjere den revolusjonære propagandaen. Hvordan bør forholdet mellom agitasjon og propaganda være? Ta for dere dette spørsmålet ved å diskutere en aksjon som nylig er gjennomført, f. eks. støtten til Narve Trædal eller til Holmenkolbanestreiken.
- Er det riktig å hevde at »venstre»-opportunistene ikke hører til den progressive bevegelsen, men er en trojansk hest for reaksjonen? Hvordan skal en kunne avgjøre dette spørsmålet?
- Hva slags taktikk skal vi ha overfor disse gruppene? Skal vi samarbeide med dem eller bekjempe dem? Hvordan skal vi stille oss til de enkelte medlemmene? Vurder dette siste ut fra »venstre»-opportunister dere eventuelt sjøl kjenner.

Les mer om disse spørsmåla

Sverre Knutsens artikler i Røde Fane er bare

en innfallsport til arbeidet med å sette seg inn i disse problemene. Vi anbefaler folk å sette seg inn i annen litteratur. Tidsskriftet *Materialisten* kom med et nummer i fjor som er aktuelt ennå, denne våren kommer det to utgivelser i *Materialistens* skriftserie – ett om »KAG» og et om »KUL». Røde Fane vil også bringe mer stoff om disse sakene i tida framover.

Det lønner seg videre å lese det klassikerne sjøl har skrevet om disse tingene, f. eks.:

Mao Tsetung: »Om motsigelsen», »Om praksis», »Hvor kommer de riktige tankene fra», »Sørg for massenes velferd», »Tjen folket», »Aktuelle problemer om taktikken i den anti-japanske enhetsfronten», »Om den riktige behandlinga av motsigelser i folket» (*Skrifter i utvalg*).

Marx/Engels: Manifestet, *Marx*: Kritikk av Gotha-programmet, *Engels*: Ludwig Feuerbachog Anti-Duhring.

Lenin: Radikalismen, Nasjonal politikk . . . , Materialisme og empirio-kritisme.

Stalin: Marxismen og det nasjonale spørsmål, Leninismens grunnlag, *Dimitrov*: Om enhetsfronten.

I tillegg anbefaler vi SUKP(b)s historie og Arbeidets parti, Albanias historie (fins på svensk).

Debatt

Kva slags forsvar duger for folket?

I Røde Fane 1/74 tok vi opp klassekarakteren til det norske forsvaret, grunn gav kvifor partiet fremjer parolen: »Ingen løyvingar til det borgarlege militærstellet» og vende oss mot tanken om at det lar seg gjere å kjempe fram eit nasjonalt forsvar under diktaturet til det imperialistiske monopolborgarskapet.

Her prentar vi eit innlegg frå ein soldat som har innvendingar mot dette synet, med eit svar frå ein kamerat i Raud Ungdom. Soldaten har før hatt innlegg om dette i Klassekampen.

Vi oppmodar folk til å ta del i denne debatten, og å skaffe seg studieheftet »En revolusjonær militærpolitikk», som kjem ut på Oktober i næraste framtid.

OM MILITÆRET OG NORGE

I Klassekampen nr. 4/74 la eg fram argument mot AKP(m-l)s parole »Ingen løyvingar til militærstellet». I same nummeret og nummeret etter kom det to innlegg med innvendingar mot synspunkta mine. Usemja gjeld i sær to ting:

1) Kan staten og forsvaret i Norge bli nasjonalt?

2) Kva for militærpolitikk når vi lengst med?

Her skal eg grunnge standpunktet mitt grundigare enn det er plass til i ein avisartikkel. Eg ser gjerne at det kan kome i gang debatt om desse spørsmåla frametter.

Staten og offiserskorpset

Dei to skriv at staten er monopolkapitalen sin stat, og han kan difor ikkje pressas til å tene

folket. I staden vil eg ordleggje meg slik: Staten tener i hovudsaka borgarskapet (som kan delas i ei mektig, ikkje-nasjonal gruppe og ei veikare, nasjonal gruppe). Røynslene t. d. frå Syria, Egypt og Island syner at ein borgarstat i vår tid kan ha interesse av eller pressas til å fungere nasjonalt i konflikhtar der landa er truga.

AKP går inn for å presse staten slik, med utmelding av NATO, utviding av fiskerigrensa og nasjonalisering av utanlandsk eige i Norge. I den mon krava vinn fram, handlar staten i strid med imperialistinteressene. Dette er viktig i ei verd som er kløyyt mellom imperialismen på eine sida og undertrykte land og folk på hi.

I offisersleiinga sit folk som er knytte til norske storfolk elles, til NATO og Pentagon.

Det norske folket er ikkje deira vener. Regjeringa er deira ven så lenge ho fører ein politikk dei syns om. Viss ikkje, kan offiserane prøve å rive styringa frå Storting og regjering om dei trur dei maktar det. Offiserane kan vi aldri ha full tiltru til.

To dilemma for borgarskapet

Men offiserane er ikkje åleine i militærapparatet. Det er og lågare befal og soldatar der, og dei er mange gonger fleire i tal. Lågare befal har stort sett tronge kår og manglar politiske rettar. Dei har eigentleg interesse av å gå saman med andre småkårsfolk i samfunnet mot dei store og i forsaret av landet. Politisk er stordelen av dei lite medvitne. Soldatar flest er bra folk. For å forsvare seg og sitt må såleis borgarane nytte folk som soknar til andre klasser enn dei og har andre interesser. Dese må dei gje militær opplæring og våpen. For at våpna skal bli nytta slik borgarane vil, prøver dei å dressere og styre soldatar og lågare befal og leggje all styringsmakt til Forsvarets Overkommando og NATO-nord, der pålitelige folkefiendar sit. Men dei ottas alltid at våpna skal snuas rette vegen.

Dette – at dei må nytte befal og soldatar frå folket – er eit dilemma for borgarane.

Koss får dei folk til å godta militærapparatet? Dei gjer det med å gje »forsvaret» eit skin av å vera eit nasjonalt forsvar. Såleis skriv Morgenbladet varmt om å forsvare Norge, sjølv om dette majororganet har gått inn for å selja landet i over 100 år. Den patriotiske grunngevinga og presset frå folket inneber og at »forsvaret» må ha visse element som især kan tene eit forsvar av Norge mot åtak utanfrå. Heimevernet vart innført med press nedanfrå etter Milorg-røynslene frå krigen. Fordi det vil vekkje motstand og fordi klassekarakteren til militæret då vil bli klårare, kan ikkje HV fjernast. Oslo-soldat meiner eg tek i miss når eg skriv at HV vanskeleg kan nyttast mot folket. Men HV-soldatane er inne til tenest ei eller to veker i året, og svært få arbeidarar og bønder i Norge let seg hente rett frå arbeidsplassane for å slåst mot arbeidskameratane sine.

Dette – at »forsvaret» må ha eit skin, men og eit islett, av nasjonalt forsvar – er eit anna dilemma for (den ikkje-nasjonale delen av) borgarskapet.

Eit døme

I 1882 planla statsminister Selmer, Oscar II og ein del storborgarar og høgare offiserar statskupp i Norge for å hindre at parlamentarismen vart innført og for å gjera landet til eit svensk lydrike. Underoffiserar og befal elles stilte seg derimot i hovudsaka på det norske folket si side. Bl. a. brukte mange av dei kunnskapane sine som instruktørar i dei friviljuge skyttarlaga. Folkemakta voks, slik at kupp-planane laut leggjast vekk.

Kva for politikk fører fram?

Eg meiner vi veikjer kontrollen dei reaksjonære offiserane har over militærstellet best om vi krev norsk militærpolitikk endra etter desse retningslinene:

1) Militæret må vera eit forsvar av Norge mot framande krigsmakter.

2) Militæret må aldri brukas mot det norske folket.

3) Militæret må ikkje kunne brukas i åtak på andre land og folk.

Kvifor når vi lenger då enn med kravet om at løyvingane skal vekke? For det fyrste fordi vi kan krevja strukturen i militæret endra på eit vis som veikjer offiserskontrollen og styrkjer dei bra sidene ved militæret. Eit døme på det er kravet om omlegging til folkeforsvar der våpna høyrer folket til (i 1882 fjerna offiserane sluttstykkja på våpna i mange militære depot). Eit anna er om vi krev at alt militært personell i Nord-Norge skal arbeide ein månad med å forlengje Nordlandsbanen i staden for det sprøytt vi må gjennom i dag. Arbeidet vil gje viktige militære røynslar til eit landforsvar, og det vil styrkje banda til folket i området.

AKPs militærpolitikk overlet derimot i hovudsaka den indre utviklinga i »forsvaret» til reaksjonen. For ein kan ikkje både seia nei til militæret og krevja ei omlegging av militæret.

For det andre vil fleire stø krava. Liberalarar og sosialdemokratar flest er og redde militærkupp. Og dei vil forsvare Norge. Likeins vil ein del lågare befal stø krava. Militærpolitikken til AKP no støyter derimot unna alt befal og gjer med det militæret til ein meir pålitleg reiskap for borgarane mot folket. Såleis er mange redde SV fordi dei i Stortinget kravde ein løyvingss-

nedgang til militæret som i hovudsaka ville gjera lågare befal arbeidslause.

Eit døme på at krav om endringar av militæret i den lei eg nemner, kan ha slagkraft, er at ein svensk generalmajor, Nils Sköld, nyleg har gjeve ut ei bok om at landet må lære av Vietnam og Midt-Austen og tufte forsvaret på folkevæpning.

Men kravet om at løyvingane skal vekk er ein lekk i revolusjonær strategi, der vi må avsløre militæret, skriv Oslo-soldat. Vi må avsløre militæret, men det gjer vi også med krav om endringar grunngegne nettopp med ei slik avsløring (sjå innlegget mitt i Klassekampen 4/74). I tillegg viser vi med det at det er vi på venstresida og ikkje »forsvarsvenene» på høgre-

sida som er norske patriotar. Eg meiner at SKP går inn for eit nasjonalt forsvar, og svenske kommunistar og sosialistar har siste tida avslørt militæret godt bl. a. gjennom IB-saka.

For at ingen skal misforstå meg: Arbeid for eit nasjonalt forsvar inneber ikkje at vi og kan få eit militærstell som står på folket si side i klassekampen og revolusjonen. Men alt vi kan oppnå som veikjer NATO- og offiserskontrollen og som styrkjer soldatinnverknaden, øving i våpenbruk og folkevæpning, vil og gjera det verre for offiserane å få styrkane med seg mot folket når dei vil prøve på det. For det vil dei.

Helsing

ein soldat på Andøya

HOVEDSPØRSMÅLET I DISKUSJONEN:

KAMPEN MOT DEN BORGERLIGE MILITÆRISMEN

Et av de viktigste spørsmåla som ml-bevegelsen brøt med SFs kulturradikalisme på, var kampen mot den småborgerlige pasifismen. Vi stilte den væpna revolusjonens vei opp imot vage illusjoner om »ikke-vold», vi stilte soldatkampen og den anti-militaristiske kampen opp imot sivilarbeidet og militærnektinga.

I dag kan vi se at denne konsekvente linja har ført til at venstresida og ml-bevegelsen er blitt betydelig styrka. I dag er det organiserte militærarbeidet kommet på et så høyt nivå at vi er i stand til å trekke en god del av militærstatens innerste hemmeligheter fram i lyset. Soldatkampen har skapt uopprettelig uro i monopolborgerskapets »innerste gemakker».

Den framgangsrike anti-pasifistiske kampen har sammen med de skjerpede internasjonale motsigelsene imidlertid skapt grunnlag for et overslag i militaristisk retning. I dag sier noen: Fordi USA, EEC og kanskje til og med Sovjet kan tenkes å angripe Norge, så er det uansvarlig av progressive ikke å gå inn for at vi har et forsvar som kan avvise et slikt angrep.

Fra dette standpunktet er det bare et lite skritt videre til synspunktet: *Vi går inn for et »forsvar» som forsvare »norske» interesser, bare det ikke skjer i samarbeid med f. eks. NATO-*

alliansen, eller vi vil stemme for de bevilgningene på forsvarsbudsjettet som bare kan brukes »utad». Men dermed beveger de seg ut på samme vei som de tyske sosialdemokratene som før og under første verdenskrig endte side ved side med Krupp & Co.

Det er svært viktig å få klarhet i disse spørsmåla, ikke bare for soldater, men for den progressive bevegelsen i sin helhet. I SV står i dag kampen mellom en revisjonistisk eller revolusjonær militærpolitikk, og utfallet av denne kampen bør ikke NKP's og KUS revisjonister få være aleine om å avgjøre.

Samtidig er nye tendenser i ferd med å melde seg i den internasjonale situasjonen. Mye tyder på at den midlertidige »avspenninga» mellom Sovjet og Vestblokken er i ferd med å bli avløst av skjerping av motsigelsene. Derfor er det av overmåte stor betydning at en feilaktig militærpolitikk ikke får feste på venstresida.

Det norske militærapparatet

er i dag et imperialistisk militærapparat. Dets oppgave er å ta vare på imperialistisk eiendom, på sjø og land. Samtidig er det innfletta i NATO-alliansen, som er en allianse av imperial-

istiske land. Det er en fullstendig misforståelse å tro at det norske militærapparatet blir »nasjonalt» eller »ikke-imperialistisk» fordi om NATO brytes opp.

Det er viktig nok at våre hjemlige generaldirektører som en ekstra sikring og kanskje for å unngå litt ekstra bekymring fra sterkere og fetere konkurrenter, har latt seg innrullere i NATO, men det bør ikke forvirre noen. Det endrer ikke innholdet i deres maktgrunnlag overhodet.

»Proletariatet tar sin stilling til armeen etter den klasse og den politikk som armeen er et verktøy for. Det er ikke vedkommende lands hærordning eller armeens organisasjon som er avgjørende, men om den ifølge sin politiske rolle er en imperialistisk, nasjonal eller proletær arme.» (Sitat fra KOMINTERNs 6. verdenskongress, 1928. Politiske teser og beslutninger om kampen mot krigsfarer.)

Fordi det norske militærapparatet er imperialistisk, så må dette også bestemme hvilken stilling vi tar til det. Ingen »relativisering», »hvis og kanskje» kan endre dette enkle faktumet. Og i dette hovedspørsmålet fins det bare ett svar: Ikke ett øre, ikke en mann.

I den korte tida handelskapitalistene hadde makta i Norge, i slutten av det forrige hundreåret, blei det skapt en nasjonal militærmakt. Under det svære folkelige presset som oppsto i og med folkevæpninga i perioden før 1905, spilte den en progressiv rolle. Men å tro at et imperialistisk monopolborgerskap i en »pressa situasjon» skulle bli »nasjonalt» etter over et halvt århundres herredømme, det er en historisk anakronisme.

Den moderne revisjonismen

har følgende analyse av militærapparatet i Norge: Vi må ut av NATO, dermed vil vi få et nasjonalt forsvar. Dernest må det »folkeligjøres» ved at fascistiske elementer hives ut. Denne prosessen vil gå parallelt med at staten blir overtatt og »sosialisert», omdannet, til en sosialistisk stat. Alt dette vil skje i »fredelige former», p.g.a. »arbeiderklassens internasjonale styrke» og »det norske samfunnets demokratiske tradisjoner». Denne analysen er på alle vesentlige punkter identisk med revisjonistenes analyser i Chile.

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

RØDE FANE

Wintre 73 viser
Militærapparatet
-voldsapparat mot folket

I forrige nummer av Røde Fane oppfordret vi til debatt om forsvaret. Her trykker vi foreløpig to innlegg som redaksjonen har mottatt.

Mens revisjonismen sier: Forberede oss på at offiserene kan angripe oss hvis . . . , så sier vi: *Væpna kamp mot staten vil med sikkerhet bli nødvendig, fordi folket i Norge skal ta makta fra monopolborgerskapet.*

Mens revisjonismen sier: den kapitalistiske staten kan »omdannes» og »utvikles» til en sosialistisk stat, så sier vi: *den kapitalistiske staten må knuses gjennom nedkjempinga av dens militæravdelinger.* Her ser vi tydelig kjernen i revisjonistenes syn; de løsriver det kapitalistiske klasseherredømmet fra dets maktgrunnlag: våpenmakta. Følgen blir at staten »flyter fritt» og »forsvaret» enda friere. Reidar Larsen angriper offiserene med velment glød, samtidig som han i sak etter sak, i år etter år, kjemper for enhet med offiserenes oppdragsgivere i DNA.

Om å bruke historiske eksempler

Det er nødvendig å gå konkret inn på de historiske eksemplene som »soldat fra Andøya» trekker fram.

Araberstatene i Midt-Østen. Krig mot staten Israel er absolutt progressivt, men det viktige spørsmålet er ikke om disse landa faktisk har deltatt i dette eller hint slag. *Det avgjørende for vurderingene av deres »forsvar» er hvorvidt det har hindret eller stimulert denne krigen, i forhold til folkets objektive interesser, på lang sikt.*

Legger vi dette til grunn, ser vi følgende: Riktignok har disse landas militærstyrker deltatt i kamper mot Israel, sjøl om de har stått for ei klar kapitulasjonslinje, fordi de har vært knytta til ulike imperialistiske staters interesser og ikke folkets. Men derfor har de også gang på gang vært i aksjon innad, for å massakrere palestinere (Syria, Jordan og Libanon) og for å hindre revolusjonering av massene (Egypt). Å støtte disse landas militærapparat er i dag følgelig reaksjonært.

Island skulle tilsynelatende oppvise eksemplet på det nasjonale progressive »forsvaret» jfr. fiskerigrænsestriden. Men eksemplet halter av mer enn en grunn: for det første at det er den amerikanske imperialismen som både formelt og reelt kontrollerer øya militært, og at det følgelig overhode ikke eksisterer et »islandsk forsvar» i det hele tatt. For det andre at fiskerioppsynet derfor har en helt annen oppgave enn f. eks. den norske marinen.

For det andre: Å trekke fram et eksempel fra 1882 for å bevise at det er mulig og nødvendig med et progressivt nasjonalt forsvar i 1974 eller seinere, det forteller først og fremst om manglende historiske kunnskaper. Det er riktig nok at »underoffiserar og befal elles stilte seg i hovudsaka på det norske folket si side» den gangen. Kravet om en nasjonal hær i motsetning til den svensk-kontrollerte som eksisterte var jo et av hovedkrava til det nasjonale borgerskapet. Nettopp fra 1882 av samla de krefter for å føre den borgerlige nasjonale revolusjonen fram til seier.

Men i 1974 er situasjonen en helt annen, det er 70 år siden den nasjonale revolusjonen ble fullført. Nå er det den sosialistiske revolusjonen

retta mot en imperialistisk stat som er hovedspørsmålet på lang sikt. Det endrer ikke saka at andre og større imperialiststater er aggressive.

Klasseargumentene

Å hevde at vanlige soldater og lavere befal ikke vil la seg bruke mot folket fordi de sjøl kommer fra folket, det er å gjenta revisjonistenes dødelige feil i Chile. »Men HV-soldatene er inne til tenest ei eller to veker i året, og svært få arbeidarar og bønder i Noreg let seg hente rett frå arbeidsplassane for å slåst mot arbeidskameratane sine», sier du. Dette er illusjoner som blei motbevist over 30 ganger bare mellom år 1900 og 1940. Mesteparten av denne tida var tjenestetida bare noen få uker.

Videre: Det ville utvilsomt være en ønskedrøm for monopolkapitalen å disponere soldater fritt til »meningsfylt arbeid». Det ville bety press på arbeidsmarkedet og å legge alt klart for direkte og indirekte streikebrytervirksomhet, kort sagt: svik mot folket.

Endelig ender argumentene i reine meningsløsheter når du hevder at kommunistenes militærpolitikk skal utvikles (også) utifra hensynet til at en må hente støtte fra lavere befal.

Hva da med vår politikk overfor de som er ansatt i reklameindustrien? Eller tobakkindustrien?

Også på dette spørsmålet har revisjonistene i Chile »vist vei». Deres politikk var nemlig ikke bare å trekke til seg offiserskorpset ved å gi dem høyere lønn, spesielle bydelar og privilegerte forretningsstrøk. Til og med det nyeste militære utstyret fra USA blei innkjøpt, for å understreke tilliten.

Strategien er overordna taktikken

Vår militærpolitiske *strategi* er å knuse den borgerlige krigsmakta i Norge gjennom en væpna revolusjon. Av dette av leder vi vår strategiske paroler: Ingen bevilgninger, ikke et øre, ikke en mann. Innafor denne strategien må vi så utvikle en *taktikk* som går ut på å avsløre og å svekke militærapparatet maksimalt på ethvert tidspunkt.

Eksempel på slike taktiske paroler er: Ingen militærøvelser mot folket. Denne parolen har vi kjørt opp som en av de viktigste taktiske

parolene i dag, utifra Trædal/Wintex-avsløringene. »Ein soldat» nevner andre eksempler på slike taktiske paroler som ganske sikkert vil bli reist i framtida. Det som er viktig med de taktiske parolene er at de faktisk bidrar til å avsløre og å presse monopolborgerskapet, uten at de samtidig sprer illusjoner om militærapparatet og statens karakter.

NKPs parole om et »nasjonalt forsvar» bidrar til lite annet enn å spre illusjoner, akkurat som revisjonistene i hovedsak hadde en reaksjonær militærpolitikk i Chile. I stedet for den mystiske og abstrakte parolen »For et nasjonalt forsvar» sier vi: »Kamp mot alle militærallianser».

»Ein soldat» gjør hovedfeilen i det han fra de taktiske behovene han ser rundt seg, utvikler en strategi som er underordna taktikken. For alle hans argumenter går på typisk taktikk, enten det nå er å unngå å støyte fra seg befal, eller å få til praktiske endringer innafor krigsmakta. Det han imidlertid ikke tar opp noe sted, er kommunistenes strategi og helhetlige analyse. Å lage en politikk for dagskampen uten å se de

enkelte krav i samband med strategien, for den sosialistiske revolusjonen, betyr at en i *metoden* stiller seg helt på linje med sosialdemokratiet.

Med denne metoden i bakhanda ender vi på lang sikt opp med å støtte det borgerlige militærapparatet i praktisk politikk og i ideologi. Det er derfor uholdbart å diskutere vår militærpolitikk uten å ta utgangspunkt i hvilken strategi vi velger. NKP har forlenget *forlatt* den væpna revolusjonens vei, i strategien som i taktikken. De har derfor endt opp med å støtte borgerlig militarisme og å spre illusjoner om statens klassekarakter.

Mot dette sviket stiller vi de marxistiske parolene:

BARE FOLKEMASSENE VÆPNA
REVOLUSJON KAN KNUSE DEN
KAPITALISTISKE STATEN.

INGEN BEVILGNINGER TIL DET
BORGERLIGE MILITÆRAPPARATET.

H. K.

Bøker og tidsskrifter

Arbeidernes leksikon

»*Ekornene (sciurus) hører til gnagerne. De har en lang busket hale.*» – »*Flagg, et stykke tøy av bestemt farvesammensetning og mønster, som ved å festes til en stang eller ved andre midler bringes til å flage i vinden . . .*»

Så knappe og fyndige kunne artiklene i Arbeidernes Leksikon være. Det var ikke noe hvilket-somhelst leksikon. Det var et leksikon som skulle tjene arbeiderklassen. I forordet til første bind som kom i 1932 sto det:

»I vår tid er arbeiderklassen den mest samfundsbevisste del av befolkningen. Arbeiderklassen har allerede innenfor det kapitalistiske samfund skapt den største massebevegelse som noen gang er sett, og den forbereder seg på, i konsekvens av en lang utvikling, å ta makten i samfundet, beherske dets produksjon og omsetning og hele den samfundsmessige oppbygging. Denne bevegelsen har sitt eget åndsinnhold, sin egen oppfatning av samfundsutviklingen og samfundsforholdene, et åndsinnhold som sammenfattes under begrepet marxisme.

Dette bestemmer hvad slags stoff et arbeidernes leksikon må legge vesentlig vekt på å bringe med størst mulig utførlighet.»

ALLE SAMFUNDSMESSIGE FORHOLD

Dette innebar at: »Hovedvekten i dette leksikon er lagt på fremstillingen av alle samfundsmessige forhold, hvorav vi nevner særskilt: samfundshistorie, samfundsökonomi, klassene og klassemessige forhold, politikk og politiske bevegelser, organisasjonsliv, særlig arbeidernes organisasjoner, sosialistisk teori, arbeiderbevegelsen, nasjonalt og internasjonalt.»

Når en blar i og leser i Arbeidernes Leksikon

så slår det en at målsettinga er fulgt bra opp. De mange biografiske artiklene konsentrerer seg om arbeiderklassens pionerer og tillitsmenn. Konger og keisere er høvlet ned eller kuttet ut. På kulturfronten er det lagt mest vekt på å fortelle om skaperne av klassens egen kultur. Det fører til at en lyriker som Olaf Bull får fire linjer. Men den nesten ukjente, unge døde østkantdikteren Marius Brått blir skikkelig presentert – »fordi den ene av dem har hatt en betydning for arbeiderbevegelsen som den annen ikke har.»

I SOVJET-ENCYKLOPEDIENS ÅND

Sjøl om arbeiderkulturen sto sterkt i Norge i begynnelsen av trettiåra, ville det neppe blitt noe leksikon om en ikke hadde hatt sovjetiske kilder å øse av. I den unge Sovjet-staten bygdes sosialismen og noen av dens forkjempere tok også på seg å tømre sammen det drabelige »Bolsjaja sovjetskaja encyklopedia», det store sovjetleksikonet på 65 bind. Det vesle (!) sovjetleksikonet på 10 bind var blitt ferdig i 1931. De norske redaktørene hentet mye stoff herfra. Det er neppe feil å anta at nordmennene også var preget av sovjet-encyklopediens ånd, en veldig opplysningsånd.

»ARBEIDERMAGASINET» STO BAK

Det var »Arbeidermagasinet» som finansierte og distribuerte leksikonet. »Arbeidermagasinet» nådde ut til mange, uten det ville nok ikke leksikonet blitt den suksessen det virkelig ble. DNA og Arbeiderbladet gjorde hva de kunne for å motarbeide foretakendet. NKP-eren Jacob Friis var satt på som redaktør. Han fikk med

Trond Hegna, som igjen trakk med Mot Dag-folk. Dette var nok et lykkelig valg. Motdagistene kom til å prege utgivelsen, og en kan si hva en vil om dem – men skrive leksikon kunne de.

Bare tanken på at Trammøls og Nygaardsvolds DNA skulle ha fått kloa i leksikon-utgivelsen, får en til å fryse på ryggen. Det skulle blitt nydelige artikler om f. eks. demokratisk sentralisme og proletariatets diktatur – .

PAX-UTGAVEN – 40 ÅR ETTER

Arbeiderpartiet, med Tiden forlag, har aldri våget seg utpå med noe arbeiderleksikon. Å lage leksika har vært en borgerlig syssel, med resultater tuftet trygt på den borgerlige vitenskapens grunn. Så ruver de da i hyllene Aschehougs og Gyldendals store, med mye forloren »objektivitet» bakom skinnbindene og mange slag på status-tromma i salgskampanjene.

Det tjener Pax til ære at forlaget nå har prøvd å bryte borgerskapets leksikon-voll ved å nytugi Arbeidernes Leksikon. Nyutgaven er en sterkt amputert versjon. Og det er klart at nedskjæring har vært nødvendig. Å bringe trettiårs artikler om automobilen og flyvemaskinen om igjen i dag ville bare hatt kuriositetens interesse. Et 6-binds verk uten artikler om sånne emner som atombomben, 2. verdenskrig og Mao Tsetungs tenkning ville vært et mangelfullt verk.

BRA, MEN IKKE LYTEFRITT

I forordet sier redaktørene Fredrik Engelstad og Einhart Lorenz at utvalget kan kritiseres. Det har de rett i. Men først må det slås fast at hovedsida er bra. Utgangspunktet har vært at nyutgaven »skal tjene til å fremme arbeiderklassens frigjøring». Det er jo sterke ord. Men de tre tyne bindene holder bare å si at ditt og datt mangler: Arbeidernes leksikon anno 1973 kunne ha vært ett bind sterkere!

Svakhetene er særlig at så mange biografier er kuttet ut, at omtalen av mange land – særlig u-land – er sløffet og at en rekke interessante artikler om historiske og politiske begivenheter,

om religion, om jus, om økonomi osv. ikke har funnet nåde for blåblyanten.

KOLLWITZ – KOLLONTAY

Noen eksempler kan belyse et snodig (og uvitenskapelig?) utvalg når det gjelder biografiene. Den tyske billedkunstneren Käthe Kollwitz har fått sin velfortjente plass, mens en kvinne som Alexandra Kollontay litt lenger foran i alfabetet er radert ut. Hvorfor? Slår vi opp på en bokstav som Z, så oppdager vi til vår forskrekkelse at personer som Emiliano Zapata, Clara Zetkin og Emile Zola er borte vekk. Det står ikke noe videre klokt om dem i borgerlige leksika. Hadde det ikke vært lurt med en omtale i arbeidernes?

Mengder av bra norske menn og kvinner er også gått med i dragsuget. Camilla Collett og Vinje, bondeledere som Jaabæk og Ueland – vi savner dem sårt. Og den som har lest Hegnas fortreffelige artikler om Bjørnson og Ibsen i nyutgaven vil forstå vår sårhet over at ikke andre forfattere er tatt med. Jonas Lie er med, ikke Kielland. Her er det bare ett ord som dekker: inkonsekvens, venner Pax-redaktører!

INDIA OG AGADIR-KONFLIKTEN

Kinas historie er med, men ikke Indias. Ingen moderne leser ville hatt vondt av å lese Trygve Bulls India-artikkel som slutter slik: »Indias politiske fremtid vil avhenge av om den indiske arbeiderklasse kan ta ledelsen blandt småborgerne og bøndene i det øieblikk borgerskapet går direkte over i kontrarevolusjonen». Verdens lands historier har fått en like ublid skjebne som hundrevis av mennesker: strøket.

Religionene – blåst! Og det er synd, for trettiårs hardhudede ateister kunne både om bibel og koran.

Hørt om Agadir-konflikten? Ikke det nei, men det er ikke så rart, for episoden som kunne ført til verdenskrig mellom imperialistene i 1911 er ikke av de mest omskrevne. I det gamle Arbeidernes Leksikon står det en trenger å vite.

ET NYTT KRAFTTAK?

Slik kunne vi fortsatt, men lar være. Vi har skrevet såpass mye om leksikon i dette Røde Fane fordi vi mener at det er viktig med leksikon. Vi roser Pax fordi vi mener Pax

fortjener ros, og har også svingt riset littegrann. Det hadde vært fint med et fjerde bind. Men noe hadde vært enda gjevere: En nylaget 6-bindsutgave, et fullstendig Arbeidernes Leksikon, up to date, smekktfullt av bra politikk, svært og flott!

Det vil i så fall bli et krafttak. Prosjektet ville nok kreve et samarbeid på hele venstresida. Det er mye som tyder på at et sånt samarbeid ikke ville være helt enkelt, innvendinger og pekefinger kan reises i fleng. Finanser og distribusjon ville kreve mye. Det ville kreves mange sterke hoder og mye strijobbing. Kanskje ville det til og med være politisk galt å prioritere et leksikon framfor andre oppgaver i dag. Men at det er umulig på sikt?

Foreløpig får vi nøye oss med nyutgaven, og de som vil ha mer kan sikkert greie å lete opp den gamle på biblioteket. Å sitte med de seks bindene mellom hendene er ikke det samme som å ha funnet »de vises stein», men det er neiggu ikke langt unna!

Jon Michelet

FOLKETS HISTORIE

er en hefteserie utgitt av Forlaget Oktober.

FOLKETS HISTORIE 1:

D. N. Pritt: ØYENVITNE TIL MOSKVA - PROSESENE.

Moskvaprosessene i Sovjet 1936 – 38 skapte en storm av borgerlig propaganda i Vesten – mot Sovjet - regjeringa, mot Stalin og kommunistene. Den borgerlige propagandaversjonen er blitt historiepensum i skolen.

Den engelske høyesterettsadvokaten og sosialdemokraten Pritt var til stede ved rettsakene. Han skrev denne artikkelen for å imøtegå propagandaen og få fram sannheten om det som skjedde. Han hevder at de tiltalte uten tvil var skyldig i undergraving mot Sovjet - staten, og at rettsakene tok vare på rettsikkerheten til de tiltalte.

Pris kr. 5,-

FOLKETS HISTORIE 2:

SLIK BEGYNTE ML - BEVEGELSEN – SUF MOT SF 1967

Redigert av Sverre Knutsen

“Fraksjon med skylapper,” het det i en artikkel i SFs Orientering i 1967. SUF, partiets ungdomsorganisasjon, hadde avholdt sitt 4. landsmøte og gjort vedtak om Palestina, om kulturrevolusjonen i Kina og om Sovjet. Heftet bringer vedtakene fra landsmøtet og utdrag av debatten etterpå. Det viser at den gryende m-l - bevegelsen den gang ble angrepet fra partiledelsen i SF for standpunkter som i dag er sjølsagte for storparten av venstresida.

Pris kr. 5,-

FOLKETS HISTORIE 3:

KOMMUNISTER MOT TROTSKISTER I SPANIA 1936 - 39 WARSZAWA - OPPSTANDEN 1944

Hvem saboterte Spanias frihetskamp mot fascismen? Falt Sovjet Polens opprørere i ryggen i 1944? Det er enkelte som har svært skråsikre svar på disse spørsmålene, og bruker svarene mot Kominterns linje i mellomkrigstida og mot Sovjetunionens Kommunistiske Parti under Stalins ledelse. Heftet bringer materiale som imøtegår disse angrepene. Det inneholder utdrag av ei bok om kampene i Spania av Trond Hegna fra 1937, og et kapittel fra Anna Louise Strongs bok “Jeg så det nye Polen”, som er en øyenvitneskildring fra frigjøringskampene i 1944.

Pris kr. 5,-

To nye hefter fra Oktober.

GRUNNSIRKEL I MARXISMEN-LENINISMEN MAO TSETUNGS TENKNING, TRINN 2 skal først og fremst dekke behovet for skoloring hos dem som allerede har fått en viss innføring i de kommunistiske grunnprinsippene. Litteraturen er hentet fra de kommunistiske klassikerne. Pris inkludert all annen litteratur enn det som finnes i Mao Tsetung, Verker i Utvalg, ca. 28 kroner.

NKP STIFTES, JERNSTREIKEN 1923 inneholder avsnitt fra ei bok Arvid Hansen gav ut på NKPs forlag i 1928. Den forteller om bruddet med DNA og stiftelsen av NKP slik de revolusjonære sjøl så det, og viser hvordan NKP blei styrket gjennom kamp det første året. I et forord vurderes stiftelsen av partiet 50 år etter. Pris kr. 5,-.

RØDE FANE 6/73:

NKP 50 ÅR – TA OPP DEN TRÅDEN NKP SLAPP!

4. november 1923 ble Norges Kommunistiske Parti dannet. Det NKP som feiret jubileet i fjor er ikke lenger noe kommunistisk parti. Hvorfor – og når – skjedde dette? Hva med NKP i etterkrigstida – var det så isolert og uten politisk innflytelse som den borgerlige historieskrivninga vil ha det til? Hva betyr det når SFs Berge Furre tar med DNAs Martin Tranmæl, og ikke NKP fra 1923 på lista over venstrebevegelsens forkjempere?

Disse spørsmålene blir drøftet i hovedtemaet i dette nummeret av Røde Fane.

Oktober-bokhandlene:

BERGEN:

Nygårdsgate 45.

Åpent 16 – 19, lørdag 11 – 14.

HALDEN:

Garvergata 17.

13 – 17, fredag 13 – 18, lørdag
10 – 14.

HAMAR:

Storhamargata 11.

15 – 18, lørdag 11 – 14.

LILLEHAMMER:

Gamlevegen 110.

15 – 19, lørdag 10 – 15.

MO I RANA:

Lars Meyers gate 31.

12 – 16, tirsdag og fredag

12 – 18, lørdag 10 – 13.

MOSS:

Gudesgate 8.

16 – 18, lørdag 10 – 14.

NESNA:

Oktoberhjørnet, Elveheimen,

15 – 19.

NB!

NY POSTADRESSE!

Forlaget Oktober A/S.

Postboks 2066, Grunerløkka, Oslo 5.

Postgiro: 20 96 78Kontor: Toftesgate 68, Grunerløkka,
tlf. 37 14 51.

**BESTILL KATALOG OVER
FORLAGETS UTGIVELSER.**

PORSGRUNN:

Storgata 129.

Lørdag 10 – 14.

STAVANGER:

N. Klevegata 16.

14 – 18, lørdag 11 – 14.

TRONDHEIM:

Kongensgate 29.

10 – 17, lørdag 10 – 15.

TROMSØ:

Strandgata 24.

13 – 17, lørdag 10 – 14.

TØNSBERG:

Prestegata 8.

Onsdag 18 – 20, lørdag 11 – 13.

ÅLESUND:

Rådstugata 2.

Torsdag og fredag 15 – 18,
lørdag 10 – 15.

I OSLO selges Oktobers materiell
bl.a. hos I. Tronsmo, Kristian
Augusts gt. 19. – 10 – 17,
torsdag 10 – 19, lørdag 9 – 15.

Oktober har over 150 kommi-
sjonærer i by og bygd landet
rundt, kontakt dem!

Fram for ei riktig linje i kvinnekampen!

- Hva er det materielle grunnlaget for kvinneundertrykkinga?
- Hva er kvinnesenes fremste krav i dag?
- Hva betyr klassemotsigelsene blant kvinnene? Er det riktig at arbeiderkvinnesenes interesser må prege hele kvinnebevegelsen?
- Hva kan vi lære av kvinnebevegelsenes historiske erfaringer?

Skal den framgangen kvinnebevegelsen i Norge er inne i bli langvarig og gi betydningsfulle resultater, trenger vi svar på disse spørsmålene. I dette nummeret av Røde Fane legger vi fram grunnlag for diskusjon om disse tingene.

Av innholdet ellers: Norge og olja / Lønnsoppgjøret: Våre krav — fiendens taktikk / Bresnjev åpner dørene for amerikansk monopolkapital / »Venstre«-opportunisten i Norge.